AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

ÖDENEK MESELESİ

Meclisin Prestiji

AÇLIK!

Doğudaki Mesele

FİYATI : 1 LİRA

Boş yere ıstırap çekmeyiniz...
Bütün ağrılara karşı...
GRİPİN
itimatla kullanabileceğiniz en müessir ilâçtır
BAŞ - DİŞ NEZLE GRİP
GRİPİN
KİNİNLİ GRİPİN
GRİPİN
GRİPİN nezle ve grip başlangıcında bir çok fenalıkları önler
GRİPİN baş, diş, adale, sinir ağrılarını bıçak gibi keser
GRİPİN sinir ve bel ağrısından eser bırakmaz
GRİPİN bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır
GRİPİN mideyi bozmaz, kalbi yormaz
GRİPİN Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliğinin hususî ruhsatını haizdir
KİNİNLİ
GRİPİN

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl : 8, Cilt : XXIII, Sayı: 392

Yazı İşleri :
Rüzgârlı Sokak No: 15
Tel: 1189 99 •
P. K. 582 Ankara

*

İdare:
Rüzgârlı sokak No: 15
Rüzgârlı Matbaa
Tel: 106196

*

Başyazar

Metin Toker

*

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

*

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazı işleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

*

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf:
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

Klişe .
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlak yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları:

3 aylık	(12 nüsha) :	10.00 lira
6 aylık	(25 nüsha) :	20.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	40.00 lira

ilân şartları:
Santimi: 20 lira
8 renkli arka kapak : 1.500 TL
ilân işleri:
Telefon : 10 61 96
Dizildiği yer :
Rüzgarlı Matbaa
Basıldığı yer .
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.
FİYATI : 1 LİRA
Basıldığı Tarih : 31.12.1962

Kapak resmimiz

ÇEK

Milletin gözü üstünde

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bu satırlar okunduğu sırada milletimizin hayatında, yeni bir yıl başlamış olacaktır. AKİS, sevgili okuyucularının ve bütün Türk milletinin bu yılı huzur içinde, mesut ve müreffeh geçirmeleri hususundaki en halis dileklerini sunar. Yeni bir yıl hepimiz için yeni gayretler, yeni fikirler, yeni bir istikamet demektir. Yeni yılın Türkiyeye getireceği en hayırlı değişiklik, şüphesiz, çalışma hızımızda bir artıştır.

Her şey gösteriyor ki 1962 yılı, Türkiyenin kaderinde bir dönüm noktası teşkil edecektir. Milletce arzumuz olan "Demokrasi İçinde Kalkınma" hedefine varıp varamamamız, en ziyade, bu yıl içinde göstereceğimiz gayretle alakalıdır. Gereği kadar çalışan bir topluluk olduğumuzu iddia etmek kolay değildir. Çalışmama sebebimiz olarak, çeşitti hususlar ileri sürülebilir. Irkımızın, bölgemizin, dinimizin tevekkül felsefesinin, âdetlerimizin, yetişme tarzımızın, idaremizin bizi çalışmaya itmediği söylenebilir. Ama, ilerlemek için çalışmak gerekliği ve bunun başka yola bulunmadığı muhakkaktır. Bir amerikalının, kadın veya erkek, akşamlan işinden ne halde, nasıl yorgun döndüğü, ne kadar erken yatıp ne kadar erken kalktığı, bütün gününü nasıl' kesif bir faaliyet içinde geçirdiği edebiyat ve sinema sayesinde bütün dünyanın malumudur. Müreffeh ve konforlu amerikan topluma, fert fert bu amerikanların eseridir. İnsan gücünün tam randımanla İşlemesidir ki demokratik kapitalist âlemi her sınıf için rahat yaşanılır bir çevre haline getirmiştir.

Kapitalist âlem için bu böyledir de, komünist sistemde durum başka mıdır? Krutçefin, Rus Komünist Partisinin XXII. Kongresinde söylediği şu sözler üzerinde dikkatle durmak lâzımdır: "Komünizmin, başıboşluğun ve dalgacılığın hüküm sürdüğü bir cemiyet olduğunu sananlar vardır. Komünizmde hiç kimsenin ne ekmesine, ne biçmesine lüzum bulunmadığına, herkesin sâdece ballıbörek yiyeceğine inanan kimseler mevcuttur. Bu, tembellerin ve parazitlerin düşüncesidir. Komünizm de, çalışmayan yemez!" Görülüyor ki, memleketlerin kalkınmak, refaha kavuşmak için seçtikleri sistem ne olursa olsun bu hedefe çalışmaksızın varmak imkânı yoktur. Gerçekten, sistemler birer vasıtadan, âletten ibarettir. Bizim güzel atasözümüz "Alet işler, el övünür", burada ters olarak doğrudur: "El işler, âlet övünür".

1962 yılının Türkiye için bir dönüm noktası teşkil etme sebebi, demokratik yoldan kalkınma için yeni bir tecrübenin eşiğinde bulunmamızdır. Bu tecrübede başatı kazanmadığımız takdirde, bizi bekleyen tehlikelerin ne haddi vardır, ne hesabı. Sistemin alternatifi, fakat çalışmanın alternatifi bulunmadığına göre şu anda hepimize düşen, bir hürriyet rejimi içinde, insanlık haysiyetine kısıntısız sahip olarak, çoluk ve çocuğumuzla alıştığımız hayatı yaşayarak var gücümüzle çalışmaktır. Bunu yapmamak bizi çalışmaktan kurtarmayacaktır. Buna yapmamak sadece hürriyetimizi elimizden alacak, bizi insanlık haysiyetinden mahram bırakacak, her türlü eza'ye cefayı verecektir. Elimizdeldnin kıymetini bilmek için elimizdekini kaçırmaya lüzum yoktur.

AKİS, yeni hüviyeti içinde, daha ziyade meselelerin bu yönüne eğilmekte devam edecektir. Okuyucularımıza, tabii gene hâdiselerin içyüzlerini, esaslarını ve tefurruatını, tafsilatını anlatarak, beliren ve daha da belirecek çeşitti cereyanlar ortasında ışık tutmaya çalışmak başlıca hedefimiz olacaktır. Kolay edebiyata olduğu kadar maksatlı tahriklere karşı da herkesi uyanık bulundurmak, doğru bildiğimiz yolu göstermek, tehlikeler önünde başımızı kuma gömmemek, bilakis onun teşrihini yapmak kanaatimizce bu toplumun hayrına olan tek tutumdur.

AKİSİ herkese daha çok sevdireceğiz.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXIII, Sayı: 392

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

1 OCAK 1962

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Nanik!

Millet, temsilcileriyle alay ediyor!

Bitirdiğimiz haftanın hadisesi, budur. Temsilcilerin, kendilerine kartı girişilen hareketler gibi bu hareketlerin adından da hoşlanmayacakları muhakkaktır. Ne yaparsınız ki, gerçek budur: Millet, temsilcileriyle alay ediyor. Temsilciler bir yana, düşünülecek nokta şudur: Milletin temsilcileriyle alay etmesi, demokratik rejime ne kazandırmaktadır? Zira, daha fazla para isterken yılbaşını geçirecek imkana sahip bulunmadık larını -bundan daha talihsiz bir se bep, bin kişi tarafından bin yıl düşü nülse akıl edilemez- söyleyen millet vekiline ve onunla aynı saftaki arka daşlarına "yardım" için açılan kam panyaya başka isim vermek imkanı yoktur. Ama, Türkiyede milli gelirden kelle başına kaç para düştüğü ortadayken ayda üçbin lirayla geçinemeyeceklerini o kellelerin sabiplerinin gözlerinin içine baka baka söyleyecek kadar politikadan bihaber olan polltikacıların başka bir muameleye hak kazandıklarını söylemek de kolay değildir.

Milletvekillerine iane toplayan Üniversite öğrencileri
Ne şeref! Ne şeref ! Tabii Milletvekilleri için... "

Doğumu sancılı olan İkinci Cumhuriyetin kurulusundan bu yana, Meclisin alıngan üyeleri bir takım demeçlerden şikâyetçidirler. İddiaları, bu demeçlerle heyetlerinin itibar ve otoritesinin sarsıldığıdır. Bunlar karşısında bir çok milletvekili ve senatör, haklı haksız, ama samimi bir infial duygusu içinde "Böyle devam edecekse, biz bu işi bırakırız ve çeker gideriz" diye doğrulmuştur. Gerçi, şimdiye kadar bunu yapan çıkmamıştır ama, Jesti güzel bulmak pek ala kabildir. Gerçekten, milli egemenliği temsil eden ve seçimle gelmiş bir Meclis, henüz hiç bir ciddi temayül izhar etmemişken, ikaz sadedinde de olsa ölçüsüz bir takım laflara layık değildir. Zira Meclislerin şerefi, biraz da milletlerin şerefidir. Nitekim Hükümet Başkam, af konusunda görüşünü açıklarken bu noktada da olgun bir vaziyet almıştır.

Bir Meclisin itibarını ve otoritesi ni bir demeç hangi nisbette zedeler, bilinmez. Bilinen, o Meclis üyelerinin tutumunun bu itibar ve otoritenin gerçek ölçüsü olduğudur. Memleket bir baştan ötekine bir temayülü benimsemişken ve milletin -ekseriyetinin de değil, tamamının- Ödenek Konusunda ne düşündüğü bilinirken beş yaşındaki çocukları inandırmayacak bir kelime cambazlığına girişerek devletten daha fazla para çekmeye kalkışmanın hangi akla hizmet olduğu meçhuldür.

Demokratik rejim bir vahim sarsıntıdan sonra henüz yerleşmek, yerine ısınmak üzereyken Meclisin itibarı konusundaki hassasiyet son derece yerindedir. Ama buna en ziyade önem verir görünenler şahıslarını alâkalandıran bir mesele ortaya çıktı mı o itibarı hiç kaale almazlarsa bindikleri dalı keserler. Ödenek konusunda zarar, şu partinin veya bu şahsın değildir. Elbette ki vatandaş gözünde C.H.P. nin tümü ve öteki partilerin basiret sahipleri iyi not almışlardır. Ancak bu, milletlerinin ve memleket umumi efkârının temayüllerini hiçe sayabileceklerini sanan Meclisler bir defa itibarlarını kaybettiler mi olacak olanların vukuunda C.H.P. nin tümü ve öteki partilerin basiret sahipleri lehinde puvan olur. Yoksa, rejim olarak demokratik sistemin zedelenmesini önlemez.

Hiç mi, akıl yok!

Doğu

Kafaya, küt diye...

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir gün Başbakanlık binasının üst katında bulunan Bakanlar Kurulu Toplantı Salonunda son derece alâka çekici bir basın toplantısı yapıldı. Uzun elips masanın etrafını çepçevre almış bulunan gazeteciler, masanın tam uç tarafında yüksek arkalıklı koltukta oturan sempatik yüzlü, mütebessim tavırlı bir adamı dinlediler ve sonra bürolarına koşarak mühim bir açıklamayı gazetelerinin merkezlerine intikal ettirdiler.

Haftanın içinden

Toplumumuzun Anatomisi

İçinde yaşadığımız asırda, toplum meseleleri üzerinde düşünürken Karl Marx adında bir adamın bulunduğunu ve onun da bu konuda bazı şeyler söylediğini unutmak İmkanı yoktur. Marx'a bir umacı, ya da bir peygamber gözüyle bakanlar çoktur. Bu, sakallı ihtiyara, kendisini komünist yapan Leninin bir oyunudur. Oysa ki Marx bir filozoftur ve bu sıfatıyla, politikanın çok dışında, düşünce tarihinde bir yer sahibidir. Fikirleri, o açıdan ele alındığında, her filozofun fikirleri gibi doğru ve eğri taraflar taşımakta, ama gene her filozofun fikirleri gibi hadiseleri anlamakta, değerlendirmekte düşünürler için bir kıymet ifade etmektedir.

Marx'ın, milletlerin bünyesindeki imtiyazlı sınıfların hayat seviyelerinin süratle yükselmesinin aynı topluluk içinde yaşayan çok daha kalabalık kütlelerin sefaletine yol açacağı ve bunun, ister istemez, istismar edilenlerin ayaklanması neticesini vereceği yolundaki meşhur kehaneti tahakkuk etmemiştir. Marx'ın felsefesine konu teşkil eden Batı Avrapanın zengin sanayi memleketlerinin hepsinde, iktisatçıların "pasta" dedikleri milli gelirin artması sayesinde bütün sınıflar hayat seviyelerini yükseltmek imkânını bulmuşlar ve "imtiyazlılar" ile "istismar edilenler" birbirlerinin boğazına sarılacak yerde, elele, Jandarma Devleti Sosyal Devlet haline getirmişlerdir. İlhamını ve tabii edebiyatını Marx'ın bu, asırdide görüşünden alan komünizm sadece Rusyada -ve çok sonra, başka şartlar altında Çinde- toplumun bir iç hareketi olarak filizlenmiş, ama bunun dışında istisnasız her yere ancak Sovyet ordularının tankları içinde götürülüp yeşertilebilmiştir. Bu, Peygamber Mars'ın muhteşem fiyaskosudur.

Ancak, filozof Marx'ın, aynı derecede vahim bir teşhis hatası yaptığını iddia etmek imkânı yoktur. Pek çok hadise göstermiştir ki imtiyazlı sınıfların hayat seviyeleri, "pasta" büyütülmeden, yani öteki büyük kütlenin sefaleti arttırılmak suretiyle yükseltildiğinde toplum son derece ağır, vahini ve tehlikeli cereyanlara karşı muafiyetini kaybetmektedir. Servet düşmanlığı ile ilk işaretini veren bu rahatsızlık, şu anda, derece derece, bir türlü gelişemeyen Az Gelişmiş Memleketlerin bünyelerini kemirmekte ve onları bolşevik nüfuzunun tesir sahası haline sokmaktadır. Batı dünyasının, oralarda "pasta"nuı büyütülebilmesi için elinden gelen gayreti göstermesi, Marx'ın zengin sanayi memleketlerinde tahakkuk etmeyen kehanetinin fakir beldelerde gerçekleşmesini önlemek içindir. Zira Marx'ın, kehanetin dışındaki teşhisinin isabeti konusunda bugün hiç kimsenin zerrece şüphesi kalmamıştır.

Türkiyede 27 Mayıs hareketini, sâdece siyasi bir gidişin ortaya koyduğu rejim tehlikesinin neticesi Baymak imkanı yoktur. Menderesin, imtiyazlı sınıfların hayat seviyelerini "pasta"yı büyültmeden, zengini daha zengin ama fakiri de daha fakir yapmak suretiyle yükseltme politikasının ciddi tehlikesi hiç kimsenin gözünden kaçmamıştır. Her mahalledeki 15 milyoner edebiyatına karşı ilk alarm çanını, bir 6/7 Eylül gecesi sokağa dökülen kütleler çalmıştır. Ama israflı ve hesapsız Kalkınma Politikasının iflası "pasta"nın hacminde bir değişikliği imkânsız kıldığı halde imtiyazlı sınıfların hayat seviyelerinin yükseltilmesine devam olunması, ihtişam ve gösterişte görgüsüz, iptidai Demokrat liderlerin ön safta yer alması, basiretsiz bir Meclis ekseriyetinin şahsî düşüncelerin esiri olması Türkiyenin organize orta sınıfını harekete geçirmiştir. Türkiyede Silahlı Kuvvetler, Gençlik ve Basın toplumumuzun iskeletini teşkil eden orta sınıf m temsilcileridir.

Meşhur "pasta"nın, son birbuçuk yıl içinde genişlediğini iddia etmek güçtür. Zaten, bir ihtilal idaresinden bunu beklemek de haksızlıktır. Ancak, aynı kalan pastanın kremalı tarafının bu defa da orta sınıf tarafından yenilmekte olduğu inancı 15 Ekim günü, o sınıfın üstündeki zümreyle o sınıfın altındaki kütlenin şaşırtıcı koalisyonuna yol açmıştır, İnönü Hükümeti, bu şartlar altında memleket mukadderatına el koymuştur. İnönü Hükümetinin, ilk iş olarak "pasta"nın nasıl büyütüleceği meselesine el atması. Devlet Planlama Teşkilâtıyla birlikte bir kalkınma stratejisi tesbit etmesi, kalkınma hızı olarak % 7 nisbetini seçmesi ve gerekli dış finansmanın tenimi için kolları sıvaması da bu yüzdendir. Türkiyenin kurtulması, kifayetsiz milli gelirin mutlaka ve en süratli şekilde arttırılmasına bağlıdır. Bunun dışında hiç bir tedbir, toplumumuza huzur ve istikrar getirmeyecektir.

Halbuki, ne görüyoruz? Huzuru, içinde yaşadıkları pek dar çevrenin, haklı da olsa isteristemez küçük ve basit hislerine bağlamakta inatçı bir siyasi klik. Mecliste, tek endişeleri mevcut pastayı kemirmekten ibaret ve bunun dışında, memleketin gerçek dertleri, meseleleri karşısında vurdumduymaz bir bencil kalabalık. Hareket serbestisini bir koalisyondan aldığı için hedefi büsbütün kaybetme korkusuyla çekingen, ürkek, vuzuhsuz ve insan faktörünün önemini lâyıkı veçhile kavramamış bir Hükümet. Nihayet, gerçek kuvvetini, prestij ve otoritesini, siyasî hayatındaki dinamizmini İktisadi ve sosyal fikirlerine aksettirebildiği takdirde bütün bir memleketi müsbet istikamette harekete getirebileceğini pek de müdrik görünmeyen bir İsmet Paşa. Bütün bunlar, başımızdaki idareci takımım, frenklerin tabiriyle "ağaçların yüzünden ormanı görememe" durumuna düşürmektedir. Bir ormanı farkedebilmek için, onun illâ tutuşmasını beklemek farz değildir.

Bütün bir milletin sağlam kuvvetlerinin ümit sembolü İnönü, ancak adımlarına takılan küçük çelmeleri umursamadan, onlara önem vermeden, onlarla oyalanmadan milli hedefe yürüdüğü ve toplumu şevk, iman, aşk aşılayarak harekete geçirdiği takdirde tarihi misyonunu yerine getirmiş olacaktır. Bunu yaparken hepimizden isteyeceği elbette ki sâdece fedakârlık, sâdece gayret, sâdece feragattir. Ama, kendisi bunu yaparak başımıza geçerse, arkasından gideceklerin hem kalabalığı, hem kudreti karşısında evvelâ kendisi şaşıra çaktır. Tarihî gidişe, ancak tarihi davranışlarla istikamet verilebilir.

Tıpkı, İstiklâl Harbinin kararım verdiği zaman büyük Atatürkün yaptığı gibi.. Bugün Türkiye, o gün Türkiyenin karşıkarşıya bulunduğu tehlikeden daha az vahim tehlikeyle karşıkarşıya değildir.

Açıklama Devlet Bakanı Turhan Feyzioğlu tarafından yapılıyordu ve konu, Doğuyu tehdit eden açlık tehlikesiydi.

Aslında herşey bundan bir müddet evvel gazetelerde büyük bağlıklarla yer alan bir haberin, anayurdu bir baştan ötekine tüyler ürpertici bir şekilde yalamasıyla başladı. Doğuda kuraklık, açlığa yol açmıştı. Hayvanlar yemsizlikten, insanlar yiyeceksizlikten kırılıyordu. Batıya. kitleler halinde göç başlamıştı.

Dehşetli haber, birden memleketin ana meselesi haline geldi. Meclis koridorlarında ve siyasi kuliste konuşulan siyasi af meselesine katan bir perde çekerek, üzerinde imali fikr edilen bir konu oldu. Haberlerin yayıldığı, ortalıkta bir panik havasının yaratılmasına ramak kaldığı sıralarda Başbakan İsmet İnönü 18 Aralık günü Kars mahreçli bir telgraf aldı. Telgraf şöyle idi:

"Mahallinde gereken toplantı' yapıldı ve tetkikat icra edildi. Acil yardım yapılmasına lüzum vardır. Bilgilerinize arzederim." Başbakan İnönü telgrafı dikkatle ve tekrar tekrar okudu, sonra hemen Bakanlar Kurulunu acele toplantıya çağırdı.

İşte tam bu sırada uzun boylu, kır saçlı, son derece kibar tavırlı ve yakışıklı bir adam Kars üzerinden Erzuruma hareket ediyordu. Yakışıkta adam bizzat Başbakan İsmet İnönü tarafından, Doğuda başgösteren tehlikeyi mahfilinde tetkikle görevlendirilen İmar ve İskân Bakanı Muhiddin Güvendi. Güvenin ilk durağı Kan oldu. Zira kıtlığın ve açlığın başgösterdiği en kritik bölge Kars, Ağrı, Erzurum ve Erzincan şehirlerinin bulunduğu bölge idi. Zaten bu bölgelerin senatör ve milletvekilleri "imdat!" diye İnönüye koşmuşlardı.

İmar Bakanı Güvenin Karsda gördüğü manzara cidden yürek parçalayıcı oldu. Bölgenin yiyecek stokları bitmiş, hayvan yemi ihtiyacı karşılanamaz olmuş ve bilhassa iç bölgelerde ciddi bir tehlike kendini göstermeğe bağlamıştı. Güvenin bu tehlikeye koyduğu teşhis "kuraklık sebebiyle açlık" oldu. Fakat sakin tavırlı İmar Bakanı, asıl tehlikenin nedenleri üzerinde durdu ve tetkikatına devam etti. Ayaklarına çizmeleri çekti ve iç bölgelere indi. Karsın münakale imkanlarından yoksun bölgelerinde mesele bir fecaat halinde gözler önüne seriliyordu Bilhassa Arpaçay, Digor, Kağızman, Tuzluca. Selim ve Susuz ilçe ve bucakları stoklarını tamamen bitirmişti Halk karnını doyuracak ekmekten hayvanına yedirecek ot ve samandan yoksundu. İşte bunun içindir ki Muhiddin Güven başka illere de geçerek tetki katına devam etti.

Erzurumdaki hava Karstakinden farklı değildi. Tortum, Harman, Oltu, Hınıs, Tekman bölgeleri ciddi ihtiyaç içindeydiler. Köylerde vatandaşlar Bakanın etrafım aldılar ve Hükümetin kendilerine yardım elini uzatmasını yalvararak istediler. Doğudaki çaresizlik son hadde gelmişti. Güven Erzincana hareket ederken Erzurum Valisine kaleme aldığı bir telgrafı Ankaraya ulaştırmasını rica etti ve trene binerek yola koyuldu. Fakat Vali pek ümitli değildi. Vali, Bakana:

"— Beyefendi, Hükümetin bunca iş arasında bizim illerin derdine eğileceğini ümit etmiyorum" deyince Bakanın cevabı gönüllere şu serpti;

Turhan Feyzioğlu Doğudaki açlıkla, ilgili açıklamasını yapıyor

İlk delik yamalandı

"— Ben Koalisyon Hükümetinin, onun başındaki İnönünün Doğunun dertlerine el atacağından, eminim"

Hakikaten hâdiseler İmar ve İskân Bakanı Güvem haklı çıkardı. Güven Erzincan istasyonunda trenden inerken Erzurum valisinin mesajı kendisim karşıladı. Vali, Başbakan Yardımcısı Akif İyidoğanla görüşmüş ve Güvenin telgrafının gerekli tesiri yaptığını öğrenmişti. Bakanlar Kurulu Doğu ile ilgili yardım kampanyasının hazırlıklarına girişmiş ve ilk ağızda 40 milyon liralık bir kredinin Doğudaki halka tahsis edilmesine karar vermişti. Ayrıca, Ulaştırma Bakanlığı da Bakanlar Kurulunun kararının ışığı altında nakliye ücretlerinde % doksan bir indirme yapmıştı. Güven, Etrafındaki tetkiklerini bu sevinçli haberi Vererek yaptı ve oradan Ağrıya geçti. Ağrıda tehlike diğer bölgelere nazaran daha azdı. Sadece Taşlıçay ve Diyadinde açlık tehlikesi hissedilir şekildeydi.

Tehlike çanları

İmar Bakam Güven, şifahi raporunu Vermek ve yazılı raporunu hazırlamak üzere başkente dönerken, Bakanlar Kurulu, yardım bilançosunun ana hatlarını hazırlamıştı bile. İlk olarak kuraklık sebebiyle stoklarım tüketmiş bulunan Doğuya Toprak Mahsulleri Ofisi kanalıyla stok yapumaya başlandı. Devlet Demir Yollarının bütün imkanları seferber edildi ve buğday nakli hızlandırıldı. Ne var ki iş buğday ve süt tozu nakliyle bitmiyordu. Doğuda açlık tehlikesinden asıl kırılan hayvandı. Köylü yedirecek yem bulamadığı cılız hayvanını ölüme terketmektense satmayı evlâ görüyordu. Birden hayvan fiyatları düşmeğe başladı.

İşte bunu önlemek için de tedbirler alındı, Erzurumda bulunan Sun'i Yem Fabrikasının kapasitesini arttırmak en uygun yol olarak mütalâa edildi ve günde 5 tonluk bir satışla iktifa eden fabrikanın satış kapasitesi 25 tona çıkarıldı. İhtiyaç nazarı dikkate alınarak çift Vardiya usulü ihdas edildi ve icabında 60 tonluk verim, ihtiyati tedbir olarak alındı. Bu arada Tarım Bakanlığı da altı veterinerini hayvan yemi meselesinin tetkiki ile vazifelendirerek kuraklık bölgesine gönderdi. Bu koordine çalışmaların sonunda Doğuda, bütün yurdu tehdit eden açlığın Önüne baraj kurulabilmiş oldu. Çalan çanlara asıl bundan sonra, Güvenin raporunu Hu-

Kulağa Küpe

Af!

Vakitsiz öten horozun başını keserler
(Türk atasözü)

kümete okumasından sonra kulak mildi.

Atlında Güvenin telinin, Başbakan İnönünün eline ulaştığı o 13 Aralık günü Bakanlar Kuruta toplanmış, bu meseleyi tezekkür ederek öğleden sonraki oturumundaki Acil yardım kararım almıştı. Ama, esas gelişme, evvelki haftanın ikinci yarısında yapılan Bakanlar Kurulu toplantısında vuku buldu. O gün Bakanlar Kurulu fevkalâde bir toplantı yaparak gündemindeki tek meseleyi müzakare etti. Başbakan İnönünün başkanlığında toplanan Kurul, ilk olarak 15 sayfayı geçen bir raporu dinledi. Rapor evvelden teksir edilerek bütün Bakanlara dağıtılmıştı. Güven Ur defa da bizzat okuyarak Bakanların dikkatini çekti ve:

"— Mesele mühimdir. Doğuda halk acil ve sürekli yardım istemektedir" diye söze başladı, sonra, bölge bölge gördüğü manzarayı hükümet üyelerinin gözlerinin önüne serdi. Bir yıla evvelki kuraklığın husule getirdiği kıtlık son derece vahim bir manzara arzediyordu. Köylü gazetelerin yazdığı gibi göçe başlamıyor, fakat tevekülle bekliyordu. Güven izahatında nüfus dağılışına da temas etti vs 10 haneli köylerin daha çok açlık tehlikesine maruz kaldığım sözlerine ekledi. Ulaştırma imkânlarının iyi olmadığı yerlerde stok bölgelerinden kış sebebiyle nakil yapmağa imkân yoktu. Açlık tehlikesinin asıl sebeplerinden biri de buydu. Bakanlar Güvenin açıklamalarım dikkatle dinlediler ve sonra her Bakan bu hususta kendi bakanlığının yapabileceği yardım konusunda görüşlerini açıkladı. Fakat işlerin daha rantabl bir şekilde seyretmesi için bir komite kurulmasında fayda mülâhaza edildi. Feyzioğlunun başkanlığında bir Koordine Komitesi kuruldu. Maliye, İmar-İskân, Ticaret, Tarım, İçişleri, Ulaştırma Bakanlarının teşkil ettiği komitenin sekreteryası İmar ve İskân Bakanı Muhiddin Güvene verildi. Çalışmalara hızla girişildi.

Yardımın bilançosu

Bakanlar Kurulu tarafından tam yetki ile teçhiz edilen Koordine Komitesi hemen harita üzerinde ihtiyaç bölgelerini tespit etti ve sonra Toprak Mahsulleri Ofisi, Devlet üretme çiftlikleri. Zirai Donatım Kurumu, Devlet Demir Yolları İdaresi ile temasa geçerek Doğuya gerekli ikmâl yapılmaya başlandı. Plân tam kurmayca hazırlanmıştı. Sürat basta geliyordu. Demiryolu imkânının komiteye büyük yardımı oldu. Vagonlar dolusu buğday, süt tozu, tohumluk, Doğuya sevkedilmeğe baklandı. İlk olarak, İskenderun limanına İthal edilen yemeklik buğdayın Doğuya sevki uygun görüldü. Hergün katla yolu ile îskenderundan Karsa 12 vagon, Erzuruma 20 vagon. Horasana 3 vagon buğday sevkine başlandı. Toprak Mahsulleri Ofisi ise meseleye gereken değeri verdi ve stok bölgelerini takviye etti. 23 Aralık tarihinde Erzurumda 5600 ton, Aşkalede 524 ton. Kanıta 911 ton, Ağrı ve Hasankalede 1250 ton, Eleşkirtte 43 ton buğday stoku vardı.

Fakat bununla da yetinilmedi. Kamyonlarla buğday nakline de devam edildi. Trabzonda bulunan silolardaki stoklardan kuraklık bölgesine her gün 40 ilâ 50 ton arasında buğday sevkedildi.

Bu arada Ulaştırma Bakanlığına da büyük iş düştü. Nakliye ameliyesinde gerekli hassasiyet gösterildi ve vagonların bekletilmeden bölgelere intikali sağlandı.

Muhittin Güven
Gitti gördü

Meselenin ikinci ve mühim yönü de hayvan beslenmesi olduğundan Komite bu konuya da eğildi. Saman Ve ot yokluğu hayvanları cılız hale getirdiğinden, köylünün elinde sun'i yem alacak parası bulunmadığından, yem fiyatlarında 10 kuruşluk bir indirme yapıldı. Bir taraftan da yem sanayii teşvik ve takviye edildi. İlgisizlik sebebiyle verimli çalışmadan mahrum bulunan yem fabrikalarına tanı yol verildi. Ziraat Bankası da yem satın alınması için köylüye kredi hakla tanıdı ve mahallinde tetkikat yapan veterinerlerin ve Ziraat Bankası şubelerinin işbirliğiyle hayvan yemi temini kolaylaştırıldı. Devlet Üretme çiftlikleri ise, elinde mevcut balyalı sap ve kuru otu bölgelere şevketti.

Ziraat Bankası ayrıca Bakanlar Kurulu kararıyla hayvan besleyicilerine 10 milyon liralık Ur kredi tanıdı. Bu kredi şimdilik 6 ay vadeli olacak, fakat köylünün iktisadi şartlar karşısındaki ödeme gücü nazarı dikkâte alınarak müddet uzatılabilecektir.

Sinyal ve sonrası

Bitirdiğimiz haftanın nihayetinde Devlet Bakam Turhan Peyzioğlunun Hükümet adına yapmış olduğu açıklamadan sonra yüreklere bir parça su serpilmiş oldu. Fakat pek çok kimse bütün yurdu tehdit eden bir âfetin ilk sinyalim uzun zaman kulaklarında hissetti. Doğudaki kuraklık kademe kademe Batıya, hatta bütün yurda da intikal edebilirdi. Haftanın sonunda kendisiyle konuşan bir AKİS muhabirine, Peyzioğlu:

"— Mesele sâdece Doğunun meselesi değildir" diyerek izahat verdi.

Sonra, ıhlamurundan bir kas yudum alarak devam etti:

"— Mesele pasta meselesidir. Pasta büyümüyor, fakat nüfus çoğalıyor, Elimizde sihirli bir değnek olmadığına göre, miktarı büyümeyen istihsali, miktarı günden güne artan topluluğa nasıl taksim edeceksiniz?"

Muhatabı sordu:

"— Peki, bu işin çaresi yok mu?"

Devlet Bakanı, yuvarlak masanın karşısında bulunan gazeteciye uzun uzun baktı ve:

"— Var tabii, çaresi var. çare, plânlı ve sistemli bir yatırım kampanyasına girişerek istihsali arttırmaktır. Bu da yatırımla olur" diye cevap verdi.

Hakikaten bitirdiğimiz haftanın sonunda mesele bir mühim dâva olarak ortaya çıktı. Bugün ayrılan 40 milyonu yarın başka 40 milyonlar takip ederse durum ne olacaktır? Bütçeden ayrılan 1.5 milyar liralık yatı-

rum ne şekilde temin imkânı hasıl olacaktır.?

Fakat Hükümeti idare edenler çâreyi bulmakta gecikmediler. Bu planlı ve sistemli kalkınmanın yanında, bir Doğu ve Güney Doğu kalkınma projesi hazırlığına girişildi. İmar ve İskân Bakanlığı kendi ihtisas konusu olan bölge kalkınma plâını üzerinde çalışmalara koyuldu.

Doğu ve Güney Doğu bölgelerinde yapılacak plânlı kalkındırma, Doğuda çalan tehlike çanlarının bir emniyet subabı oldu. İmar ve İskân Bakanlığında kurulmuş bulunan ihtisas şubeleri meselenin Üzerine eğildiler. Evvelâ İskân meselesi bahis konusu edildi. Dağınık yaşayan bölge halkını bir sistem ve bir anlayış içinde toplamaya ve istihsal gücünü arttırarak, vukuu muhtemel açlık tehlikesine karşı konulması düşünüldü Bölgenin verimi ve mahsulleri üzeinde çalışmalara girişildi. Bu, uzun vadeli bir sistem içinde kalkınmak lemekti. Ama, ilgililerin kanaatine göre, tek çıkar yol da budur. Bu ırada Türkiyede mevcut 40 bin közün teşkilâtlandırılmasında fayda mülahaza edildi. Ne var ki, burada iki tez ortaya çıktı. Biri, köy adediıi indirip, küçük köyleri birleştirmekti. Bunun için de sun'i âfetler yaratıp, köyleri münbit arazilerin bulunduğu yerlere yerleştirmek gerekiyordu. Diğeri ise, köyü ve bölgeyi mahallinde kalkındırmaktı. Bu konuda çalışmalar devam etmektedir.

İşte bütün bunlar, Doğuda başgösteren açlık tehlikesinin karşı tedbirleri olarak mütalâa edildi. Haftanın sonunda ise bizzat Devlet Bakanı Feyzioğlunun sözlerinde ifadesini bulan Hükümet tedbirleri iki mühim gayeye yöneliyordu:

1 — Aykırı halin icabı olarak, Ok iş, köylüyü kaybettiği istihsal gücü içine sokabilmek... Yani,

Bir Mülakat

Feyzioğlu Konuşuyor...

Şüphesiz, günün meselesi, Doğudaki kuraklık sebebiyle açlık tehlikesidir. Hükümet bu kortu üzerine gerekli şekilde eğilmiş ve âfetin önüne barikatı çekmiştir. Doğu artık bir açlık tehlikesine mâruz değildir. İşte aşağıdaki mülakatta, Doğudaki açlık meselesini ve nasıl önlendiğini bizzat Devlet Bakam Turhan Feyzioğlunun ağzından dinliyorsunuz.

"Bu yıl Türkiyenin birçok bölgeleri kuraklıktan zarar gördü. Tabiatın en ağır şekilde darbe vurduğu birkaç Doğu ilimizde insan yiyeceği ve hayvan yemi bakımından büyük sıkıntı çekileceği anlaşılır anlaşılmaz bazı tedbirlere başvuruldu. Yeni Hükümetin kurulmasından evvel alınmış olan bazı tedbirlere ilâve olarak, Karma Hükümetimiz, iş başlar başlamaz, halkın ıstırabını dindirecek yeni çareler düşündü.

Bazıları Başbakanlıkça ve ilgili Bakanlıklarca, bazıları Bakanlar Kurulunca alınmasına karar verilen tedbirlerin koordinasyonunu sağlamak üzere, altı Bakanın katıldığı bir komisyon, kısa zaman önce teşkil edildi.

Hafta içinde Hükümet adına yaptığımız açıklamada umumi efkâra bildirdiğimiz gibi, bugüne kadar abatta tedbirler Çok şümullüdür.

Bu tedbirlerden bir kısmı, kuraklıktan zarar gören illerimizde ihtiyata, fazlasıyla karşılayacak stoklar yapmak maksadını gütmektedir. Yalnız İskenderundan her gün bölgeye gönderilen katarların taşıdığı buğday, bölgedeki her ferdin ihtiyacını karşıladıktan başka, stokları da durmadan arttıracak miktardadır. Daha şimdiden bellibaşlı merkezlerde büyük stoklar teşekkül etmiştir. Yalnız resmi sektörün değil, hususi şahısların bölgeye naklettikleri insan ve hayvan yiyecekleri *% 90* tenzilâta tabi tutulmuştur. 23 Aralık 1961 de iadece Erzurumda 5600 ton buğday stoku mevcut idi.

Halka kolaylık olmak üzere, Toprak Mahsulleri Ofisinin bölgede mevcut silo ve ambarlarına ilâve olarak, birçok yerlerde tâli ambarlar teşkili kararlaştırılmıştır.

Sap, kuru ot, Yem Sanayiinin istihsal ettiği hayvan yemi stokları da, bütün imkânlar seferber edilerek, arttırılmıştır.

Erzurum Yem Sanayii Fabrikasının bir aylık satışları, geçen yılın bir yıllık satışının üstüne çıkmış bulunmaktadır. Bunda, fabrikanın iki vardiya halinde tam kapasite ile çalıştırılması ve fiyat ucuzlatılması müessir olmuştur.

Bölgede yeter stok teşkilinin tek başına derde deva olamıyacağı düşünülerek, Karma Hükümet, balkın yemeklik buğday ve hayvan yemi ihtiyacını uzun vadeli kredi ile temin etmesini mümkün kılacak tedbirlere de başvurmuştur. Bakanlar Kurulunca bu maksat için sağlanan kredi hacmi 50 milyon liradır.

Karayolları 12. Bölge Müdürlüğü kar mücadelesi bakımından takviye edilmiş ve kış mücadelesi programı i1 yollarına da teşmil olunmuştur.

Kızılay, Hükümet tedbirlerine ilâve olarak, kendi imkânlarıyla bölgeye süttozu ve pirinç göndermiştir.

Bölgedeki vali ve kaymakamlar, sağlanan maddi ve mali yardımlardan muhtaç halkın âzami derecede faydalanması için gerekli bütün tedbirleri almakla vazifelendirilmişlerdir. Bölge valilerinden İçişleri Bakanlığına gelmekte olan raporlar ferahlık vericidir.

Basının gösterdiği geniş hassasiyet, tedbirlerin zamanında ve mümkün olan en geniş ölçülerle alınmasını kolaylaştırmıştır.

Bu vesileyle belirtmek istediğim bir nokta var: Türkiyenin beslenme derdi ne bir bölgeye, ne de bu yıla hâs bir meseledir. Karma Hükümetin programında açıkça ifade edildiği gibi, Türkiye kam beslenme davasını, hem işsizlik, gerilik ve fakirlikle mücadele dâvasını bir tek yoldan halledebilir. Bu yol, yatırımları mümkün olan âzami seviyeye çıkarmak ve bunları plânlı şekilde yürütmek yoludur.

Gayrisafi milli hâsılamızın yeterli bir kısmım yatırımlara ayırmayarak günümüzü gün etmek, istikbalimizi yemek demektir. Gerekli fedakârlıklara, Adil ölçüler içinde, milletçe katlanmasını bilmezsek, durmadan artan nüfusumuzla, hızla ilerleyen bir dünya içinde, müreffeh ve hür bir Türkiyeyi gerçekleştirmek kabil olmaz.

İşte bunun içindir ki, milletvekili ödeneklerini arttırma gayretlerinin karşısına, yalnız Anayasayı korumak endişesiyle değil, Türkiyenin İstikbalini korumak endişesiyle de dikilmeye mecburuz."

onu açlıktan kurtarmak, çalışmasını sağlamak.

2 — Gelecek istihsal mevsimi için köylüyü hazırlamak ve istihsal kapasitesini arttırmak. Bunu Feyzioğlu şöyle ifade etti:

"— Tapılacak olan, yatırımdır. Şimdi köylüye açılan 10 milyonluk kredi, ilerisi için bir yatırımdır."

Sonra devam etti:

"— Zaten Türkiyenin büyük derdi yatırımdır. İşte Hükümetin plânlı kalkınma dâvası bundan doğuyor Sulama, gübreleme, yem sanayii.. Bütün bunlar istihsale tesir eden mühim faktörlerdir."

Yaraya vurulan merhem

"Bitirdiğimiz haftanın son günlerinde Doğuya bol miktarda ikmal yapıldı. Tehlike önlendi, fakat asıl tehlike bütün yurdu tehdit ediyordu. , Bunun için bizzat Başbakan İsmet İnönünün emriyle bütün Bakanlıklardan raporlar istendi. Her Bakan, evvelâ Doğunun kalkınması, sonra da bölge kalkınması için proje ve kanaat beyan etti. Bunlar, Bakanlar Kurulu toplantılarında görüşüldü ve Hükümet programında yer alan plânlı kalkınına hikâyesi raya sokuldu. Simdi yapılacak olan, raya sokulan treni kazasız belâsız yürütmek olacaktır. Aykırı, şartların ortaya çıkardığı mevzii afetler bertaraf edilirken, istikbâle muzaf tedbirlerde de kusur edilmeyecek, istihsal gücü arttırılmaya çalışılacaktır. Bir müddet evvel başgösteren korkunç tehlike 1061 yılının son haftasında koordine bir çalışma ve meseleye teşhis koyma sayesinde bertaraf edilmiştir. Şimdi Doğuda açlık tehlikesi kalmamıştır. Köylü stoklardan bir kuruş ödemeden 40 milyonluk kredisini kullanarak bol miktarda yiyeceğini ve hayvan yemini temin etmektedir,

Ama bu, yamanan deliktir. Hırpani elbise halen bütün perişanlığıyle ortadadır.

B.M.M.

"Paranın yüzü tatlıdır"

(Kapaktaki Çek)

Bitirdiğimiz hafta içinde Türkiye Cumhuriyeti postaları, yılbaşının bütün yüküne rağmen, hemen hemen bir tek Türk vatandaşı İçin çalıştı: Esat Kemal Aybar. Esat Kemal Aybarın bulunduğu şehir, Ankaradır. İş adresi, B.M.M. dir. Sıfatı, Mardin milletvekilidir. Y.T.P. listesinden çıkıp Meclise giren Esat Kemal Aybar, yılbaşını geçirecek parası olmadığı mucip sebebiyle milletvekili ve senatörlere yüklü aylık istediğinden bu yana Türkiyenin en meşhur adamıdır. Gerçekten, bitirdiğimiz haftanın ortalarından itibaren memle-

Ordu, "Buyur!" diyor

Cevdet Sunay

İktidarlara güven, veren ordular, gerçek temayülleri komutanları tarafından temsil edilen ordulardır. Yoksa, hiç bir temayülü olmayanlar değil. Türkiye gibi milli ordulara sahip memleketlerde. Silâhlı Kuvvetler bu vasfı taşıdı mı, hiç bir endişe sebebi yoktur. Atatürk devrinde, İnönü devrinde ve Menderes bardağı taşırıncaya kadar D.P. devrinde Türk Ordusu hep, gerçek temayüllerini komutanları vasıtasıyla duyurmuştur. Basiretli iktidarlar, bu sese kıymet vermişlerdir. Atatürkün ölümünde Mareşal Çakmağın aldığı vaziyet, Türk Ordusunun azusunu aksettiren bir vaziyet olarak hatırlardadır ve bunun Meclisin büyük ekseriyetinin de arzusu olması, muhtemelen bir takım macera heveslerini önlemiştir. Ancak Silâhlı Kuvvetlerimizin başına Erdelhun tipinde, hiç bir şey temsil etmeyen kimseler getirildiği zamandır ki Ordu içinde gizli tertiplere girişilmiştir vs bunun da neticesi ortadadır.

Bugün Türk Silâhlı Kuvvetleri, birlik ve beraberliğini yeniden kazanmış haldedir. Daha da iyisi, demokratik rejimin memlekette 1 numaralı desteğidir. Şimdi, bir hususun açık acık bahis konusu edilmesinde fayda vardır. Bundan sadece birbuçuk yıl önce bir ihtilâl yapmış ve o süre memleketi idare etmiş bir orduda hiç aykırı temayül bulunmasın, buna imkân yoktur. Ancak, Kuvvetlerin başında Ordunun güvenine, birliklerin sevgi ve saygısına sahip komutanlar bulunursa bu temayüller en hayırlı istikamette kanalize edilir. Komutanlar genç astlarının ateşli hislerini, hassasiyetlerini, çeşitli konulardaki endişeleri anladıkları müddetçe onlara hakim olabilirler. Bu temayüller, Silâhlı Kuvvetlerin belkemiğini teşkil eden Albaylar kuşağında ilk olgunluk vs tecrübe, süzgecinden geçmektedir. Ondan sonra, yüksek komutanlar seviyelinde bir defa daha mütalea edilmektedir. Şu anda pek çok kimsenin ağzında bir junta lafı dolaşmaktadır. Halbuki, Ordunun içinde bu mananın hatıra getirebileceği bir gizli tertip yoktur. Herkesin malûmu bulunan junta mı olurmuş? Ama, eğer bununla Ordunun temayülü kastediliyorsa Ordunun tamamım bu juntanın mensubu saymak lâzımdır ki, junta lafı o zaman bir yanlış isimden başka şey olmamaktadır.

Hükümet Başkanının Mecliste, devletin bütün kuvvetlerinin Hükümetin İdaresinde bulunduğunu belirtmesi bu gerçeğin ifadesidir. Türk Silâhlı Kuvvetleri bir defa daha, belirli temayüllerin altında vs kendisini tam selahiyetle temsil eden bîr Genel Kurmay Başkanının idaresinde toplanmıştır. Bu kuvvetler Atatürkçüdür, bu Kuvvetler İnkılaplarımızı korumaya azimlidir, bu Kuvvetler memlekette demokratik rejimin mutlaka payidar olması için kararlıdır. Hükümet Ordunun bu temayüllerini bilmekte, kıymet vermekte, karşılıklı güven hissi içinde bulunmaktadır. Ordu da Hükümete, memleketi bu prensiplerin ışığı altında ve demokratik bir sistemle kalkındırmak için "Buyur!." demektedir. Bu prensiplere ve demokratik sisteme karşı her teşebbüs Hükümeti ve Orduyu yanyana bulacağına göre Türkiyede artık hiçbir maceraya yer yoktur. Ne o yandan, ne bu yandan!

Bunun aksini düşünenler veya aksini varit göstermek isteyenler yanılmaktadırlar, yanıltmaktadırlar.

ketin her tarafında vatandaşlar, E-Sat Kemal Aybarın şahsında bir "Yılbaşını İyi Geçirmeleri için Milletvekillerine Yardım Kampanyası" açtılar ve Y.T.P. nin Mardin milletvekiline para postalamaya başladılar. Hareket az zamanda görülmemiş alâka topladı, rağbet kazandı. Orada burada evvelâ listeler, daha sonra sokaklarda mendiller açıldı. Talebeler, hemen daima olduğu gibi kampanyanın öncüleri oldular. İşçiler onları takip ettiler. Nihayet dilenciler, Yenicamide dilenip Sultanahmette sadaka verir gibi günlük kazançlarından bir kaç meteliği Esat Kemal Aybara ayırmaya başladılar. O kadar ki, hafta biterken İstanbulda bir P.T.T. memuru kendisinden havale kâğıdı isteyen bir yaşlı kadına dik dik baktı ve:

"— Hanımnine, sende mi?" diye sordu.

Küçük bir memur olan oğluyla birlikte Doğunun gözden uzak bir kasabasında bulunan torununa yılbaşı dolayısıyla bir kaç kuruş göndermek isteyen yaşlı kadın, memurun bu çıkışmasını pek anlamadı ama arkasındaki kuyrukta bekleyen gençler gülümsemekten kendilerini alamadılar . Zira onlar, hakikaten, Esat Kemal Aybara 79 kuruş 10 para, 87 kuruş 30 para tarzında meblâğlar postalamak üzere gelmişlerdi. Hafta biterken, Y.T.P. li Mardin milletvekilinin B.M.M deki kutusu pembeye kaçan turuncu renkteki havale kâğıtlarıyla dolmuştu.

Böylece Esat Kemal Aybar, eğlenceli bir yılbaşı geçirmesine yeter parayı sağladı. Ancak Aybarı son günlerde görenler, milletvekilini hayatından hiç de memnun halde bulmadılar. Nitekim, gönderilen paraya elini sürmek bir yana, **Y.T.P.** nin Mardin milletvekili Türkiyenin her tarafından yağan meteliklerin omuzlarına yüklediği ağır yükten nasıl kurtulacağını bilemiyor ve her rastladığı kimseye sızlanıp duruyordu.

Kaşla göz arasında

Ödenek meselesi, Senato ve Meclis idarecilerinin, iki heyetin üyeleriyle idarecilerinin kaçar para almaları gerektiğini tayin eden bir kanunun hazırlanması için T.B.M.M. Başkanlığına müracaat etmeleriyle başladı. Bu mesele hakkında Anayasada bir hüküm vardır Hükme göre, ödenek ve yolluklar hususi kanunla tes**bit** edilecektir Anayasa, sadece bir tavan kovmaktadır: Ödenekler, birinci derecede devlet memurunun aylığını, yolluklar da onun yarısını geçemeyecektir. Bugün işbaşında bulunan Meclis, İkinci Cumhuriyetin ilk Meclisi olduğundan bir ödenek miktarı tesbit edilmiş değildir. Başkanlık, kanunun hazırlanman için teklifi Maliye Komisyonuna havale etti.

Esat Kemal Aybar
Bir sus üç otur

Maliye Komisyonu, A.P. nin Kocaeli milletvekili Cemal Babacın başkanlığında toplandı ve zaten Meclis çevrelerinde olgunlaştırılmış olan bir "Anayasa tefsiri"ni kaşla göz arasında kanun taline getiriverdi. Efendim. Anayasanın tavan koyan meşhur 82. Maddesi "Birinci derecele memurun aylığı"ndan bahsediyordu. "Aylık", ele geçen para yekûnu demekti. Be, bir takım memurlar, görevlerinin hususiyetinden dolayı kıdem tazminatı ve makam tahsisatı alıyorlardı. O halde ödenekler, bu manada alman "aylık"ı geçmeyecekti. Bu tefsiri yaparken üyelerin sözlerini diktikleri "Birinci derecede memur", Genel Kurmay Başkanıydı. Maliye Komisyonu, Genel Kurmay Başkanının eline geçen paraya, bir de yolluk diye % 50 ilâve etti ve milletvekili ile senatörlerin ayda brüt 5400 lira almalarım karara bağlayarak dağıldı. Karar, ittifakla alındı.

Saauet Evren Kaçar
Gönüllü Hemşire

Ancak karar duyulduktan ve ilk defa olarak, bundan iki hafta önce AKİS'te tefsiri yapıldıktan sonradır ki çok kimsenin aklı başına geldi. Maliye Komisyonu, galiba pusulayı şaşırmıştı. Zira Anayasaya o maddenin nasıl ve neden konduğu hatırlarda olduğu gibi, bu, zabıtlarda da yatıyordu. Kurucu Meclis, sarahaten "Birinci derecede memurun kadro maaşı"ndan bahsetmişti. Hatta daha da ileri gidilmiş ve Kurucu Meclis üyeleri o tarihte memurların eline geçen parayı miktar olarak zikretmek suretiyle meramlarım tescil etmişlerdi. Denmişti ki: "Memurun aylığı, 2 bin liradır. Buna bin lira da yolluk eklenecektir. Böylece milletvekili ve senatörler 3 bin lira brüt maaş alacaklar." Nitekim, Kurucu Meclis üyeleri maaş olarak bunu almışlardır. Sonradan, maaşlara % 20 zam yapılınca brüt tutar 2400 + 1200 = 3600 olmuştur. Ancak, zamların Meclis üyelerine intikali bir sonraki devre kabil olduğundan Kurucu Meclis üyeleri paralarını 3 bin lira üzerinden almakta devam etmişlerdir. Bunun aksine bir kanun Anayasaya açıkça aykırı olacağından. Meclisteki hava değişti.

Akan sular ve köprü

Nitekim, Maliye Komisyonunun raporu Bütçe Komisyonuna geldiğinde Anayasanın 82. maddesi başka bir tefsire uğradı. Doğrusu istenilirse, o sıralarda bunun dışında bir tefsirin nasıl kabil olacağı hiç kimse tarafından düşünülmüyordu. Öyle ya, Kurucu Meclis çalışırken ve Anayasanın 82. maddesi üzerinde tartışmalar devam ederken şimdi Mecliste bulunanlar Ayda veya Merihte değillerdi. Onlar da müzakereleri takip etmişlerdi. Hattâ, şüphesiz, milletvekili maaşlarının yüksek olmaması tezinin savunucularıydılar. Ama

milletvekilliği sıfatını bizzat taşımağa başlayınca.. Tabii, o zaman iş değişmişti.

Bütçe Komisyonunda ilk sözü C H.P. li Suphi Baykam aldı. Suphi Baykamın işi güç değildi. Anayasa çalışmalarını hatırlattı ve maddenin esasım teşkil eden İsmail Rüştü Ak* sal ile 72 arkadaşının takririni okudu, bu taktiri kürsüden savunmuş o lan Sahir Kurutluoğlunun sözlerini nakletti. Kasıt açıktı: "Birinci derecede memurun kadro maaşı" denil mişti. Buna rağmen Bütçe Komisyonunda Maliye Komisyonunun tezim iltifat edenler çıkmadı değil: Y.T.P li Cevat Önder, Y.T.P. li Mahmut Vu ral, A.P. li Hasan Aksoy ve ekzantrik C.H.P. li Celâl Sungur yüksek maaşta ısrar ettiler. Ancak İlyas Seçkin, Ali Şahin Ağanoğlu ve Necip Mirkelamoğlu gibi C.H.P. lilerle Suphi Baykama katılmaları, Anayasa zabıtlarının celbi sayesindedir ki Celâl Sungurun "bulgur - ekmek yiyen milletvekilleri var" edebiyatı altedilebildi. Mesele, milletvekillerinin kaç parayla ile yiyecekleri meselesi değildi. Mesele, bir Anayasa meselesiydi.

Akan sular o zaman durdu ve Bütçe Komisyonu maaşı 3600 lira üzerinden ittifakla karara bağladı.

Coşkun Kırca
Doğru söyleyeni...

Üçlü koalisyon

İki raporun Meclis gündemine alındığı bu haftanın başındaki pazartesi günü, gösterişli Parlamento binasının kalabalık koridorlarında bir Heyecan hüküm sürüyordu. Gündem* de, İnönü tarafından cevaplandırılacağı bilinen afla ilgili sözlü soru da bulunduğundan bazı kimseler bu he--ecanı ona verdiler. Halbuki temsilciler kendi aralarında harıl harıl bir şeyler konuşuyorlar, bir takım hazırlıklar yapıyorlardı.

Mesele, celse açıldığında aydınlandı. Gündemin ilk maddesi sözlü sorulardı. O, affı memleketin en önemli işiymiş gibi gösteren milletvekilleri var ya Hemen Başkanlığa dört partiden birer milletvekilinin imzaladığı bir takrir verdiler ve maaşla ilgili kanun teklifinin öncelikle, ivedilikle görüşülmesini istediler. Sözlü soruların acelesi mi vardı?: Meclis umumi heyeti, takriri büyük ekseriyetle kabul etti. Ayrıca, müzakerelere esas olarak Bütçe değil, Maliye Komisyonu raporunun alınması da isteniliyordu. O teklif in makbul görüldü ve böylece Ödenek Meselesi umumi efkârın malı haline sokuldu.

Fakat, tıpkı bir hafta önce CK. M.P. li Nureddin Okun Mıcip Atak-

Demagoji dediğin...

Ölçüsüz para almak isteyen millet temsilcilerinin, ölçülü davranılmasını isteyen millet temsilcilerine karşı ithamları nedir, bilir mitsiniz? Demagoji yapmak! Birinci zümresünden şöyle haykırmışlardır: "Tanin mensupları ikinci zümrenin mensuplarına karşı Meclis kürsü bil, yarın gazetelerde methedilmek istiyorsunuz, değil mi? Yaptığınız siyasi yatırımdır. Gayeniz, milletin hoşuna gitmektir. Demagoglar!" Bu sözler, zabıtlara geçmiştir.

Demagoglar! Buna, yavuz hırsızın ev sahibin] bastırmasından başka isim verilemez.

Nedir, demagoji? Memleketin tümü, milletin bütünü için hayırlı, şartların icabı, zaruretlerin neticesi bir tutum vardır. Ama, çeşitli zümreler bundan zarar görecektir Yahut, menfaatleri haleldar olacağından aleyhtedirler. Demagog diye ona derler ki, hayırlı tutumu önlemek için öteki zümrelerin hislerini istismar eder, işin o taraflarını İleri sürer, meseleyi lâf kalabalığına boğar, edebiyat yapar.

Şaşmamak kabil değil! Memleketin tümü, milletin bütünü bir teşebbüsün aleyhinde. Bu teşebbüsün, teşebbüs sahib, bit kaç yüz kişiden başka kimseye faydası yok. Üstelik, davranış son derece tehlikeli, yersiz ve zamansız. Bahis konusu olan memleketin tümünün, milletin bütününün mukadderatı. Zira, demokratik rejim, temsilcilerin şahsında bir defa daha millet nazarında itibardan düştü müyeni gelen politikacılar da "Bunlardan hayır yok! Bu politikacı dediğin hep kendine yontuyor.." damgasını yedi mi artık iflah olmayacaktır. Bu lan başka, memleket bir kal kınına yapma zorunda. Hükümet hesabına, kitabını hazırlamış. Herkesten feragat, sıkılmış kemer istiyor. Türkiyede balık baştan koktuğu için, bizzat Başbakan lüksün ihtişamın, gösterişin aleyhinde vaziyet alıyor. Ayda eline beşyüz lira geçeni dahil, memurlara yapılması gerekli zam geri bırakılıyor. Zira yol oldu mu, zam talebi sağanağının altında bütün kalkınma plânları sırılsıklam olacaktır. Bu ise, milleti tarifsiz tehlikelere atacaktır. Bir tehlike ki, kimsenin kurtulmasına imkân yoktur.

Şimdi, bunları söyleyenler demagog! Demagog olmayanlar kim? "Biz milli iradeyiz, biz ne istersek onu yaparız. Bize kimse karışamaz. Bizim Anayasa Komisyonumuz bir kanunun Anayasaya uygun olduğunu söyledi mi, akan sular durur' diyenler. "Koskoca bir milletvekili bir senatör kapıcı maaşıyla mı ge çinecekmiş! Bizim şerefimiz, bu milletin şerefidir" diyenler. "Ne ayda üçbin lira ha? Sadaka mı veriyorsun sen? Bu parayla nasıl geçinilirmiş?" diyenler. Bunlar kanun yapacaklar, milletten fedakârlık isteyecekler ve millet "Aa, bak temsilcilerimiz ne diyorlar" deyip arzularını yerine getirecek.. Ne hayal!

İnsan başkasına "Demagoji ya pıyorsun" demeden demagojinin mânasını öğrenmek için bir lügate bakar. İnsan "Gazetelerde methedilmek istiyorsun'' demeden gazetelerin neden methettiğini şöyle bir düşünür. İnsan "Milletin boşuna gitmek istiyorsun" demeden, milletin hoşuna gitmeyenlerin şimdi nerede bulunduklarını bir hatırlar. Ama diyeceksiniz ki, "Canım, bütün bunları yapacak adam öyle mi davranır?"

O da, doğru ya..

lı ile Kenan Esengine çatması sırasında olduğu gibi. Mecliste, iktidarda olan koalisyondan bambaşka bir koalisyon belirdi. A.P. nin ve Y.T.P. nin hemen tamamı ile bir kısım C.K. MP. liler aynı bayrak altında birleştiler: 5400 lira aylık! Buna mukabil CEP, diğer üç partiden pek ufak iltihaklarla başka bir cephe teşkil etti re savaş başladı.

O gün, meselenin esasına inilemedi. Zira, başta Balıkesirin C.H.P. li milletvekili Aydın Bolak, 3600 lira taraftarları Maliye Komisyonunun raporuna Anayasaya aykırı olmakla suçlandırdılar. Cerçi A.P.. Y.T.P. ve C.K.M.P. den hatipler işin hemen bitirilmesini istediler ama, öteki tez ağır bastı. Safdil C.H.P. liler meselenin bir defa Anayasa Komisyonu tarafından gözden geçirilmesini ve o Komisyonun görüşünün öğrenilmesini istiyorlardı. Nazarlarında Maliye Komisyonunun raporu Anayasaya o derece aykırıydı ki Anayasa Komisyonu abesi hemen ilk tetkikte tesbit edecek ve Meclisi ikaz edecekti.

Zavallıların bilmediği, Yassıada avukatı Burhan Apaydının başkanlık ettiği Anayasa Komisyonunda da hey gidi günler, hey!- A.P., Y.T.P. *ve* C.K.M.P. nin bir ekseriyet teşkil ettiği ve bu partilere mensup milletvekillerinin başka şartların tesiri altında olduklarıydı.

Taşkilâta para

Hakikaten, bu partilerin temsilcileriyle temas edenler hepsinin "5400'den aşağı maaşla geçinemeyiz" Sloganını ağızlarından düşürmediklerini müşahede ettiler. Bunun sırrını Çözmek isteyen bir AKİS muhabiri, haftanın sonunda dikkate şayan bir ketçe elde etti.

Üç partinin ve bilhassa A.P. ile Y.T.P. nin temsilcileri, teşkilâtları tarafından, her ay ödeneklerinin bir kısmıma partiye verilmesi için tazyik altında tutulmaktadırlar. Teşkilat, temsilcilerden bir nevi haraç almak istemektedir. Buna sebep olarak partinin parasızlığı ve paraya olan büyük ihtiyacı gösterilmektedir. Meselâ, Bursanın A.P. teşkilâtı, Bursalı senatör ve milletvekillerinden ayda 500 lira talep etmektedir. A.P. ve Y.T.P. temsilcileri de, bu parayı devlete ödetmek arzusundadırlar. Bu. görülmemiş bir tertiptir.

Bu zevatın devlete ödetmek istediği ikinci bir masraf seçimlerde yaptıkları masraflardır. Bunlardan biri ödenek meselesinin alevlendiği bir sırada iki elini yanına açtı ve şöyle dedi:

"— Kardeşim, biz buraya geldik ama, gelmek için az masraf mı ettik? Gırtlağa kadar borca girdik. Dayandık parayı, dayandık parayı... Şimdi bunları kimden çıkaracağız?"

Bunun yanında, yeni milletvekillerinin sayın eşleri de yeni statülerinin gerektirdiği gibi yaşamak ve bilhassa giyinmek taleplerini kocalarına aksettirmişlerdir. A. P. ve Y. T. P. liler, iki cami arasında beynamaz kalmamak için 5400 diye diretmektedirler Esat Kemal Aybarın "Yılbaşı Harçlığı' faktörü de, tabii bir önemli hususi yet arzetmektedir.

Bu yüzdendir ki salı günü mesele Anayasa Komisyonuna geldiğinde, hiç beklenmedik bir neticeyle karşılaşıldı. İki cephe orada da teşekkül etti. C.H.P. lilerin toptan muhalefetine rağmen öteki grup Maliye Konisyonunun raporunun Anayasaya uygunluğunu tasdik etti. C.H.P. liler "Aman, zabıtları getirtelim!" diye yalvar yakar oldular. Anayasa Komisyona tınmadı. C.H.P. liler "Aman, ses bantları vardır, onları celbedelim, dinliyelim" dediler, gene aldıran çıkmadı. Bunun üzerine Komisyon sözcüsü C.H.P. li Coşkun Koca böyle bir görüşü Mecliste savunmayı reddetti. Fakat C.K.M.P. li Saadet Kaçar bu işi üzerine alacağını bildirdi. Zaten Saadet Kaçar yeni soyadıyla Saadet Evren-, Kemal Bağcıoğlu, Refet Sezgin ve Cevat Odyakmaz 5400'lerin en hararetli savunucuları oldular. Komisyonda C.H.P li *ve* sâdece aklıbaşında C.K.M.P. li ve Kurucu Meclisin Anayasa Komisyonu üyesi Nureddin Ardıçoğlu katıldı.

Suphi BAYKAM
Tu kaka oldu

Teşkilâttan ve evden gelen para talepleri. Üçlü Koalisyonun mensuplarını 5400 istikametine Anayasa Komisyonunda da itti Mesele, bu haliyle haftanın ortasındaki gün Meclise geldi.

Partilerin durumu

Aslında, işin bu hale gelmesinde C.H.P. dahil- helkesin mesuliyeti vardır. Yapılacak olan şey, bütün partilerin selahiyetli temsilcilerinin kapalı kapılar arkasında bir araya gelmesi, meseleyi bir yandan Anayasa, diğer taraftan politik ve psikolojik yönlerden incelemesiydi. Nitekim, partilerde bu istikamette gayretler olmadı değil. C. H. P. Grup Başkan vekillerinden Şevket Raşit Hatipoğlu bir kokteylde rastladığı Meclis Başkanı Fuat Sirmene böyle bir teklif yaptı. O sırada Komisyon raporlan gündeme girmişti. Ama bunlar bir punduna getirilip geri bırakılır, partiler bu meseleyi aralarında hallederler, umumi efkâr karşısına Parlamento olarak birlikte çıkarlardı. Sinmen teklife itiraz etti. Günleme giren raporların çıkarılamayacağını belirtti.

C.H.P.nin bir Müşterek Grup toplantısında aynı tarz bir teklifi Hıfzı Oğuz Bekata yaptı. Hattâ bir de takrir verdi. Bekatanın tezi suydu: C H. P. olanak meselede alınacak ciddi vaziyet partiyi umumi efkâr önünde itibarlı kılacaktır. Ama. Paramentonun ve dolayısıyla demokratik sistemin yiyeceği darbe, önünde sonunda C. H P. için de zararlı olacaktır. Takrir, bir kısmı partizan, bir kısmı şahsi sebeplerle reddedildi. Bazı C. H. P. liler "İnsaf!" diye omuz îliktiler. C. H. P. den her fedakârlık istenmişti. Şimdi bir de, öteki partilerin itibarını da mı C. H. P. düşünecekti?

Y.T.P. de, Yusuf Azizoğlu kliğinin liderlerinden Recai İskenderoğlu Grup İdare Heyetine bir önerge vererek meselenin dört parti Grup İdare heyetleri temsilcileri arasında karara bağlanmasını istedi. Y.T.P. de Alican ve Aybar gibi itidal temsilcileri 400'lerin aleyhindeydiler. Ama, müfritlerin hakim olduğu İdare Heyetinle İskenderoğlunun önergesi itibar bulmadı.

C.K M.P. de işin vehametini anlatanlar Bölük başı, Ardıçoğlu, Seyfi Öztürk ve bir kaç arkadaşları oldular. Bu yüzdendir ki Bölükbaşı Ana yasa Komisyonu sözcülüğünü yükleten. Saadet Kaçarın müzakere günü kürsüye çıkmasını men etti. Ama, lider takımı bunun Ötesine gidemedi.

Kabadayı Grup, A.P. Grubu oldu

"Biz milletvekili değil iniyiz? Ne istersek yaparız" tezinin pek çok mirasçısı orada olduğundan ihtiyat ve basiret telkin eden sesler altedildi. Grup, milletvekillerini oylarında serbest bırakma kararı aldı. Halbuki C.H.P. Grubu çok daha fazla politika iz'anı göstererek üyelerini zapt-ı zapta soktu ve 3600'ün üstünde bir miktarın asla kabul edilmeyeceğini, bunun dışındaki her tasarrufun Anayasaya aykırılığının ileri sürüleceğini bildirdi.

Gürültü ve sonrası

Bütün bir hafta sonu patırdısı süren Meclis toplantısına, Gruplar ve partiler işte böyle gittiler. Celseye A.P. li Rafet Aksoyun başkanlık etmesi hem A.P., hem de Rafet Aksoy için yeni talihsizlik teşkil etti. Zira eski D.P. den A.P. ye intikal eden Aksoy Başkanlık kürsüsünde bir defa daha Erozanlarla Kirazoğluların ananesini hortlattı. O gün, yalnız konuşmalar değil, oylamalar da tam bir keşmekeş içinde geçti. Beliren cepheleri Başkan Aksoy tescil de etti: 3400'ü "C.H.P. cephesi"nin kabul ettiğini, öteki cephenin reddettiğini bildirdi. Halbuki reddedenler arasın da bazı C.K.M.P. liler, Y.T.P. liler, hattâ A.P. liler vardı. Ama iş, Maliye Komisyonunun 5400'lük raporunun oylaması sırasında şahikasına erişti. CH.P. liler 15 imzalı bir önerge vererek oylamanın açık oyla yapılmasını, yani kimin ne oy verdiğinin İlanını istediler. Bu gibi hallerde, açık oy otomatiktir. Fakat, ilk defa olarak buna karşı, içlerinde Orhan Apaydının da bulunduğu 17 kişilik bir A.P. gurubu başka bir önerge vererek gizli oy istedi. Rafet Aksoy normal oylamanın iş'ari oy olduğunu, yani el kaldırma suretiyle bu işin yapılacağını fakat bir açık, bir de gizli oy talebi bulunduğundan "oylama usulünü oylamaya koyacağı"m bildirdi. "Oylama" evvela iş'ari oyla yapıldı. Aşağı **yukarı** beraberlik olduğundan gizli oy lehinde açıkladı, fakat itirazlar üzetine "Tereddüt var" dedi. Bu sözün ağzindan çıkmasıyla birlikte C.H.P. sıralarında "Öyleyse, açık oy lâzımdır" sesleri duyuldu. Gerçekten, İçtüzüğe göre, bir oylamada Başkan, üyeleri ayağa da kaldırdıktan sonra "Tereddüt var" derse açık oy zarureti vardır. Aksoy bu lafı sarfettiğine bin pişman, "oylamanın oylaması"m açık oyla yaptı. Oy açık atanca, yani hiç kimse "Efendim, ben şöyle oy vermiştim.." diyemeyecek hale gelince 5400'lerin oylamasının da açık oyla yapılmasını isteyenler galip geldiler. Bunların 105'i C.H.P.li, 5'iA.P.li, 18'i C.K.M.P.li ve 1 tanesi Y.T.P.lidir. Aralarında Nuri Beşer, Bakan Nihat Su, Melahat Gedik, Orhan Apaydın, Cevdet Parin, Sinan Bosna, Erol Akçal, Kadri Eroğan, M. Ali Aytaç, Cemal Babaç gibi şöhretlerin bulunduğu 81 A.P.1i, 25 Y.T.P.1i ve 13 C.K.M.P.1i örtülü Oylama lehinde vaziyet aldılar. O istikamette oy kullanan C.H.P. 1i çıkmadı ve bu takdir kazandı. 7 milletvekili de -aralarında CH.P.1i oktur-müstenkif kaldı.

Beklenmedik sonuç, 5400 taraftarlarım yeni bir taktiğe şevketti. Salonu terkederek ekseriyet kalmasını önlediler. Başkan, 3 Ocak günü açık oyun yapılacağım bildirerek celbeyi tatil etti.

Ama, iş bütün umumi efkârı öylesine sarstı ki 3 Ocak günü 5400 taraftan pek az kimsenin çıkacağı muhakkaktır. Hele, Cumhurbaşkanının bu konuda vetosunu kullanmaya kararlı olduğu ve Senatonun da başka istikamette davranmak niyetinde bulunduğu anlaşıldıktan sonra.. Hükümet de, muhtemelen o gün, oylanadan evvel görüşünü açıklayacaktır. Bütçe Komisyonu raporunun kabule şayan tek rapor olduğu merkezindedir.

Sinan Bosna
Prensip!

Hafta biterken, boşuboşuna pek vahim bir yara aldıklarım anlayan V.P.liler bir "mutavassıt miktar" teklifiyle ortaya çıktılar. Ama, mesele bir Anayasa işi olduğundan bu teklif itibar görmedi. 8 Ocak günü, Mecliste muhtemelen basiret ve aklıselim hakim olacaktır.

Rejim de, bir hiç yüzünden uğradığı zedelenmeyle kalacaktır!

Hükümet

Aşağıda sakal, yukarıda...

Yılın son haftası olan bitirdiğimiz hafta içinde pek çok kimse, paraya dayanan bir takım projeyi, dudaklarında alaylı bir tebessüm, yılbaşı gecesinden sonraki güne bıraktı. Bunlar, yılbaşı gecesi talihin kendilerine güleceği ümidinde olan ve piyangoda kazanacaklarını hayal eden vatandaşlardır. Ama bunlarla birlikte bir başkası daha, gene paraya dayanan bir projeyi, dudaklarında ne alaylı ne alaysız tebessüm dahi taşımayarak yeni yılın ilk haftasına bıraktı. Onun ümidinin ne olluğu meçhuldür. Zira bahis konusu projeyi, hiç bir piyango ikramiyesinin finanse edebilmesi imkânı yoktur. Adam, Maliye Bakanı Şefik İnandır. Projesi, ihtiyatsızca yarattığı "% 15 Meselesi"dir. İnan, bitirdiğimiz hafta içinde, bu işin görüşüldüğü her heyetten "Yılbaşından sona"ya kadar mühlet aldı. Fakat bulun, kendisine rahat ve huzurlu bir yılbaşı geçirmeye yetip yetmeyeceği >ek şüphelidir. Zira Ocak ayının 3'ünde ve 4'ünde Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanının kasasında daha fazla para, elinde daha fazla imkân olmayacağı aşağı yukarı muhakkaktır.

Gerçekten, Şefik İnan, geride bıraktığımız haftanın ortalarında bir gün zamla, daha doğrusu zammın tehiriyle ilgili tasarısını Bütçe Komisyonundan geri aldığında menhar--arda bir ümit belirdi. Halbuki, işin aslı başkadır. Maliye Bakanı, Bütçe Komisyonunda şiddetli bir muhalefetle karşılaştı. Milletvekilleri, bu zammın yapılmasını arzuluyorlardı. Tasarıyı, Şefik İnana âdeta zorla geri verdiler. O zaman Bakan, tasarısını Bütçe Komisyonunda kabul ettirtmeye kalkışmadan önce bilhassa koalisyonun iki kanadını teşkil eden C.H.P. ve A.P. Gruplarında şansını denemesi gerektiği kanaatine vardı. O gün, mesele C.H.P. Grubunda konuşulacaktı. Bakan, "Gider, ikna ederim" diye düşündü. Halbuki, kazın ayağı pek öyle çıkmadı.

Bakan, daha Gruptan ayağım içeri atar atmaz yanıldığını anladı.

Türk aklı..

Aslında, "% 15 Meselesi'nin bugünkü çatallı hale gelmesi Hükümetin meseleye doğru teşhis koymamasının ve işi kökünden halletmek **iptal** gerekli teşebbüsleri zamanında

2 Bakanın Marifeti

Ş. İnan

K. Kurdaş

Halef-selef iki Bakan, iki Maliye Bakanı, Şefik İnan ve Kemal Kurdaş memleketin başına bir büyük gaile açmış bulunuyorlar.

Birincisi, devletin imkanlarını hiç kaale almadan, üstelik psikolojinin zerresini umursamadan, basiretli politikanın icaplarını bir kenara atarak memurlara % 85 nisbetinde zam yapmak suretiyle bir batağın yolunu açmıştır. Adamın, Maliye Bakanı olabilmek için M. B. K. nin bu zam şartını tâ Amerikalardan, yani hesabı kitabı dahi görmeden kabul etmesi işin ciddiyetsizliğinin parlak delilidir. Nitekim, sonra, bizzat kendisi, hem de Tasarruf Bonosu icadına reğmen bu zammı ancak iki taksitte gerçekleştirebileceğini anlamış ve geçen yılın bütçesine o fasılda % 20 nisbetinde yeni külfet yüklemekle yetinmiştir. % 151 bu yıla bırakmak suretile.. Ama, geçen yıldan bu yıla Bütçenin bir külfeti daha sırtlayacak hale götirilebilmesi için hiç bir tedbiri de almış değildir. Nitekim yeni Bakan, imkânlarla böyle bir açık bulunca pusulayı şaşırmıştır.

Bari onda biraz iz'an, psikoloji mefhumu ve politik basiret bulunmaydı. Hayır! Memleketin talihsizliği şuradadır ki, iki Maliye Bakanının ikisi de bunlardan mahrumdur. Şefik İnan meseleyi sessizce geçiştirecek, bir şeyler bulup buluşturacak, işe bir yeni zammış havası vermeyecek yerde ateşin üzerine meharetle benzin dökmüştür. Hele Devletin gelirinin memurlara yapılmış taahhüdü yerine getirmeye müsait olmadığını ilân eden Bakanla, Meclise gelir gelmez ilk iş olarak Devletin gelirini kısacak bir politik teklifi Başkanlığa dayamış milletvekilinin aym zat-ı şerif olması yarayı kangren hale getirmeye yetmiştir de artmıştır bile.. Tasarruf zihniyeti de bir sistemin parçası haline getirilemeyip yama gibi bırakılınca, mesele tamam olmuştur. Böyle bir davranış karşısında umumi efkârın tepkisi ne «hır, Meclis ne yapar, Gruplarda hangi istikamette cereyanlar belirir? Zam yaparken Kemal Kurdaş nasıl hiç bir şey düşünmemişse, zammı kaldırırken Şefik İnan da o derece hafif davranmıştır.

Şimdi, durum o hale gelmiş bulunuyor ki, nisbeten küçük bir gayretle karşılanabilecek % 15'ler bütün cemiyette bir dayanılmaz zam fırtınasına yol açma istidadı kazanmıştır. Bu fırtına, gene en çok memura zarar verecektir, zira bütün ekonomik konjonktür altüst olacaktır. Ama, bilhassa küçük memurun derdine çare bulmak da şart haldedir. O halde Meclisin, bilhassa koalisyonun iki kanadını, C.H.P. ile A.P. nin anlaşması suretiyle, her türlü politika endişesini ve demagojiyi bir yana bırakarak mutavassıt hal çaresini mutlaka bulması gerekmektedir. Mesela, tasarruf bonosunun isçilerde hangi ücrete kadar muafiyeti tanınıyorsa, onu memura da tanımak gibi..

Ama, bu keşmekeşi eliyle yarattığı için Maliye Bakanı da Allah rızası için Allahaısmarladık deme olgunluğunu göstermelidir. Kendisine sadece Meclis ve memurlar değil, topyekün millet, can-ı gönülden bir "Uğurlar olsun!" çekecektir. Bu, siyasi gafların kaçınılmaz kefaretidir.

yapmamasının neticesidir. Nitekim, bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir sabah Turhan Feyzioğlu, Devlet Bakanlığının makam odasındaki yuvarlak masanın bir tarafından, karşısında oturan AKİS muhabirine uzanarak bu hususu itiraftan çekinmedi:

"— Memur maaşlarına % 35 zam yapılmasını Kurdaş bir zaruretten dolayı kabul etmiş, hattâ bir taviz vermiştir. Zira o sırada subaylara yapılan zamla birlikte böyle bir zam âdeta zaruriydi. Kurdaş bu zorlamanın sonucu maaşlara zam yapılmasına taraftar göründü ve şimdi dönülemiyor.."

Feyzioğlu devam etti:

"— Halbuki memur, milli gelirden en fazla nemalanan sınıftır. Devletin memura zam yapmağa madde - ten İmkânı yoktur. Hükümet prensip olarak zam yapmamayı kabul etmiştir."

Devlet Bakanı, bundan sonra hafifçe doğrulup kaslarını kaldırdı vs:

"— Ancak şunu itiraf etmek gerekir ki meselenin umumi efkâra taktimi son derece hatalı olmuştur. Bunu daha iyi anlatabilir, daha iyi izah edebilirdik" dedi.

Hakikaten, hata, bir gün Maliye Bakanının bir basın toplantısında "Memura % 15 zammı yapmayacağız" demesiyle bunun Meclisi, Basını ve memuru, bütün Türkiye tarafından hemen kabul edilivereceğinin, herkesin "Oo, hiç, ziyam yok! Sade, siz canınızı üzmeyin.." diyeceğinin sanılmasıyla başlamıştır. Meselenin umumi efkâr bakımından öneminin küçümsenmesi, haklı tarafının çok olduğunun görülmemesi ve ciddi bir ihtiyacın ifadesi bulunduğunun sezilmemesi hiç iyi netice vermemiştir. Bundan bir hafta önce, meselenin görüşüldüğü bir C.H.P. toplantısında, CHP. nin Senato Başkan Vekillerinden Hıfzı Oğuz Bekata şöyle dedi:

"— Hükümet, bu zammı yapamayacağım mı görmüştür? Hesabım, kitabını hazırlar, Bakanlarının yarısını CHP., Öteki yarısını A.P. Grubuna gönderir. Orada Bakanlar -durum gerçekten öyleyse- milletvekili ve senatörleri aydınlatırlar, onları ikna ederler. Eğer yapacak başka şey yoksa, ikna olmamak imkânsızdır. Gruplar oylama yaparlar, ikna edilenler ekseriyetteyse Grup Karan alınır. Hükümet, koalisyon partilerinden bu kuvveti aldıktan sonra İnönü C.K.M.P. ve Y.T.P. liderlerini davet eder, onlara memleketin, hazinenin halini olduğu gibi anlatır, rakamları onların da önlerine koyar. Kendilerinden, eğer hak veriyorlarsa, bu meselede Hükümetten yana olmalarını ister. İş, umumi efkâra ondan sonra anlatılır.

Ama şimdi, hiç bir şey pişirilip kotarılmadan, mesele bir polemik, hatta demagoji konusu olarak ortaya atılmışken ve bunun üzerinde çeşitli vaziyetler alınmışken, demeçler verilmiş, taahhütlerde bulunulmuşken, hattâ Grupların temayülleri belirmişken iz'anın ve basiretinin sesini arayıp bulmak bin misli güçleşmiştir.."

Bu sözlerin doğruluğunu Şefik İnan, o kadar güvenle girdiği C.H.P. Grubunda farkett.

Kese ve politika

Grupta, milletvekillerinden ilk sözü bu konuların ustası Suphi Baykam aldı. Baykam, hemen daima olduğu gibi iyi çalışmış ve hazırlanmıştı. % 15'lerin verilmesi lehinde konuştu. Daha sonra, aynı fikri paylaşanlar kürsüde Baykamı takip ettiler. Konuşmaların ana fikri bir kaç noktada toplanıyor ve İnanın iddialarını çürütüyordu. Baykam ve beraberindekiler evvelâ bu zammın bir enflasyona meydan vermiyeceğini savundular. Zira piyasa durgundu. Ortada para yoktu. Memur kazandığım yiyen bir kitleydi. Bu hem pi yasayı oynatacak, hem de durgunluk sebebiyle pazar bulamıyan malların fiyatında bir artış görülmiyecekti Ayrıca bu grup, verilecek zammın % 20 civarındaki bir miktarının ver gi olarak gene geriye döneceğini belirtiyordu. Bir başka iddiaya zam taraftarlara şöyle cevap verdiler:

"_Memura zam yapılınca işçiyi, iktisadi devlet teşekküllerinde çalışanlara da yapmak gerektiği ileri sürülüyor. Ancak bunlar, zammı memurlara verildiği için isteyen kitleler değildir. Memura zam yapılmasa da işçi zam talebinde bulunacaktır."

Bu konuşmaların, Grupta yaptığı tesiri silebilme ümidiyle Hükümet üyesi Fethi Çelikbaş söz istedi. Hükümetin her zaman konuşabilecek gerekçesiyle kürsüye doğru adımını attıysa da, menzile varamadan geri ye dönmek zorunda kaldı. Zira büyük bir çoğunluk, gürültü etmeğe başlamış, Çelikbaşın konuşturulmamasını, söz sırasını beklemesini istemişti.

C.H.P. grupu içinde zam yapılmasına taraftar dan kitle işin poli tik yönden de bir hayli kritik durum lar ortaya çıkardığım belirtti. Bir kere hu karara Kurucu Meclis varmıştı. Kurucu Meclisin çoğunluğunu C.H.P. teşkil etmekteydi. Şimdi aynı siyasi teşekkül bir yıl evvel verdiği sözü tatmaktan imtina ediyordu Kaldı ki mesele, askeri idarenin getirdiği zammın sivil idare tarafından kaldırılıp götürülmesiydi. Buna kimsenin gönlü razı olmazdı.

İnan o gün C.H.P. Meclis Grubunda, değil Grubu ikna etmek, konuşmaya dahi fırsat bulamadı. Böylece zam meselesi ortada kaldı ve Gruptan çıkmadı.

A.P. de ve Y.T.P. de durum daha da değişiktir. Milletvekilleri maaşlarının arttırılmasını canı gönülden destekliyen bu iki Grupun memurlara yapılacak % 15 zammı desteklemeyeceğini düşünmek hayaldir. Her iki Grup için bu, bir mecburiyettir. Nitekim gerek A.P., gerekse Y.T.P. milletvekilleri memur zamlarının en ileri savunucularıdır.

Hele A.P. de bir grup milletvekili vardır ki bunlar zammın büyük bir ferahlık yaratacağı, piyasayı canlandıracağı fikrindedirler. Ancak bu milletvekilleri, bir fiyat artışı vukuunda, bu artışın muayyen bir noktada durdurulabilmesi için gerekli tedbirlerin zamla beraber getirilmesini de istemektedirler.

Şimdi Hükümet için tek ümit, Mecliste tam bir sağduyunun hakim olmasıyla Ödenek Meselesinin Anayasa çerçevesi içinde halli, feragat politikasının benimsemesi, zammın gerçekten mevcut büyük mahzurları - nın duyurulabilmesi ve bir "mutavassıt çare" ile fırtınanın geçiştirilmesi* dir.

Fethi Çelikbaş
Gürültüye gürültü,

Ama, yılbaşı gecesinin bu kadar ilhamı bir arada getirebileceği ümidi pek zayıf bir ümittir.

D. P.

Uzayda bir gezegen

Cihan Palas otelinin birinci katında, sağa sola serpiştirilmiş koltuklarda oturan beş - altı genç adam sert adımlarla salona giren bir başka adamın, bekledikleri zat olduğunun farkına ancak, takdim merasiminden sonra varabildiler. Sert adımlarla içeri giren adamın yüzünün her çizgisi mütemadiyen oynuyor, açık yeşil ve küçük gözleri fıldır fildir dönüyordu. Sağında, elinde çantasıyla gözlüklü, ufak tefek birisi gelmekteydi. Korkar gibi bir hali vardı.

Gelenler, bekleyenlere doğru yürüdüler. Teker teker ellerini sıktılar ve hemen sadede girdiler.

Hadise, geride bıraktığımız haftanın ikinci yarısında bir gün saat 17 sıralarında cereyan ediyordu. Yusuf Demirdağ ve Mustafa Demir gazetecilere son derece önemli bir basın toplantısı yapacaklarını telefonla bildirmişler, bu arada A.P. den 35 kişilik bir milletvekili grupunun istifa edeceğim fısıldamışlardı. Gazetecileri Cihan Palas oteline alelacele koşturan, Yusuf Demirdağdan ziyade haberin bu kısmı oldu.

A.P. nin Trabzon Senatörü Denirdağ -27 Mayıs sabahı Ankarada Zırhlı Birlik Komutam olarak, İhtilâlciler tarafından nezarete alınmıştır- üzerinde D.p. inisyali olan beyaz küçük kâğıtlara yazık demecini gelen gazetecilere dağıttıktan sonra, gene aynı şekildeki bir kâğıttan metni okumaya koyuldu. Demirdağ demecinde A.P. den istifa ettiğini, bunun sebebinin A.P. nin koalisyona katılmakla kendisine bel bağlayan milyonlarca insanı sukutu hayale uğratması ve adı geçen partinin gayelerinden uzaklaşması olduğunu söylüyordu.

A.P. li Senatör, yem parti olarak İstanbulda Mustafa Demir tarafından kurulan Demokrat Partiyi seçtiğini ve hu siyasi teşekkülün başına Yürütücü Başkan" olarak getirildiğini de bir solukta okudu. Kelimelerin üzerine basıyor, arada bir kaşlarını kaldırarak sözlerim kuvvetlendirmeğe çalışıyor bazen de sesini pek yükseltiyordu.

10 satırlık beyanat tamamladıktan sonra eski A.P., yeni D.P. Trabzon Senatörü gazetecilerle sohbete

başladı. Toplantıya Mustafa Demir de katıldı. Bir ara:

"— Artık A.P. bu memlekette barınamaz. Yakında Gümüspalayla Şinasi Osma Parti Merkezinde karşılıklı oturur, kahve içerler" dedi. Ardından da pek keyiflenmiş olacak ki gürültülü bir kahkaha attı.

Çok geçmeden, Demirdağ bir ikinci sır daha açıkladı. Birkaç güne kadar -en geç pazartesi- A.P. den 35 den fazla milletvekili Genel Başkanlığını kabul ettiği D.P. ye transfer edeceklerdi. Ancak isimlerini henüz söylemek mahzurluydu. İstanbulda yapacakları bir Basın konferansında herşey açığa vurulacaktı.

Emekli General Yusuf Demirdağ ısrarlara rağmen daha fazla konuşmadı. Ancak yanında pek süklüm püklüm duran Mustafa Demir bir ara gazetecilerden birisini kenara çekerek kimsenin duymasını istemezmiş gibi:

"— Dün akşam A.P. eski İzmir İl Başkanı M.Ali Aytaç Paşayla görüştüm. O da partiye iltihak edecek.." dedi.

Aç tavuk..

Senatör Demirdağın A.P. den İstifası ilgili çevrelerde büyük sürpriz tesiri yapmadı. Zira Senatörün, AP. içinde sayıları mahdut da olsa, müfrit temsilcilerin en ilerisi olduğu biliniyordu. Demirdağ Gökhan - Hami ikilisinin, denilebilir ki en yakın arkadaşıydı. Ayrıca Gümüşpalayla muhtelif zamanlarda karsı karşıya kalmıştı. Hele siyasi af meselesinde A.P. nin tutumunu hiç mi hiç beğen memiş, bunu açıkça Grup toplantısında ifade ederek A.P. nin İnönüye satıldığını söylemişti. Bütün bunların dışında Demirdağın gönlünde yatan bir aslan mevcuttu.

Bu yüzdendir ki A.P. çevreleri Senatörün istifasından fazla endişeye düşmediler. Meclis koridorlarında Burhan Apaydına Demirdağın iddiaları söylenince Apaydın tebessüm etti ve söyle dedi:

"— Eğer gidecekler sayın Demirdağ gibiyse A.P. adamakıllı kuvvetleniyor demektir..."

Bu da gösteriyordu ki tavşan dağa küsmüş, ama dağın haberi olmamıştı.

D.P. no. 2

TJemirdağın "Yürütücü Başkan" olduğu DP. nin kuruluşu pek fazla eski değildir.

Takvimlerin 8 Aralık cuma ta rihi gösterdiği gün, Divanyolunda Doğan Kardeş Matbaasının karşısı na düşen gösterişsiz Klod Farer Otelinin oturma salonunda ince tel çerçeveli gözlük takan zayıf ve düz taranmış saçlı bir adam karşısında oturan gazetecilere:

"— A.P. ye gönül bağlıyan milyonlarca vatandaşı, C.H.P. ile A.P. nin koalisyona gitmesi sukutu hayale' uğratmıştır" dedi.

Adamın adı Mustafa Demirdi ve İhtilalden sonra kapatılan DP. nin yerine, İzmirde kurulan birincisini takiben, İstanbulda, ikinci Demokrat Partiyi kurduğunu açıklamak üzere basın toplantısı yapıyordu. O gün, sabahleyin saat ll'de, İstanbul Valiliğine kuruluş dilekçesi verilmiş ve D.P. kurulmuştu. Kurucular sadece 3 kişiydi ve basın toplantısını yapan Mustafa Demir, partinin Genel Başkanı sıfatı ile konuşuyordu. Partinin

Yusuf Demirdağ
Güle güle aslanım

diğer iki kurucusu, Emekli Kurmay Albay Fethi Gökdeniz ile inşaatçı olduğunu söyleyen Samih Gürseldi. Partinin Vilâyete verilen kuruluş dilekçesinde, Genel Merkez olarak, İt halatçı Mustafa Demirin, Bahçekapı 5. Vakıf Han, 12/3 deki yazıhanesinin adresi gösterilmişti.

Mustafa Demir o günkü basın toplantısında, D.P. nin "hedefler"ini açıkladı. Derhal anlaşıldı ki, Mustafa Demir ve İki arkadaşı bütün hesaplarım, A.P. ile C.H.P. nin koalisyonundan memnun olmayan eski Demokratlara dayanarak yapmaktadırlar. Nitekim, Mustafa Demir, basın toplantısında bir hususu ağzı dan kaçırdı. Efendim, Nisbi Tem lin iyi işlemediğini bu seçimler göstermişti ve bu sistemde, "uzun ömürlü ve kuvvetli hükümetler olabileceğine" inanmıyorlardı. Bunun için kısa zaman İçinde Seçim Kanununu değiştirmeli ve yeni seçimlere gidilmeliydi. Gazeteciler gülümsediler, birbirlerinin yüzüne baktılar. Demir ve arkadaşları yeni seçim yapılırsa, A.P. - CHP. koalisyonundan hoşnut olmayan müfrit D.P. lilerin kendilerine oy vereceklerinden anlaşılan pek emin bulunuyorlardı. Yeni seçimlere gidilmesini istemeleri de, acelecilikleri yüzündendi.

Şemsiyeli Adam

Partinin ilk Genel Başkanı -şimdi yerini Demirdağa bırakmıştır- olan Mustafa Demirin eski bir D.P. 11 olduğu bilinmektedir. Vatan Cephesi ocaklarının açılmasına hız verildiği günlerde, V.C açılışlarının ateşli hatibi Demiri, pek çok zihinler gülümseyerek hatırlamaktadır. D.P. Şişli İlçesine bağlı Çağlıyan V.C. Ocağının açılışında yaptığı bir konuşma yüzünden "dini siyasete âlet ettiği" esbabı mucibesiyle hakkında dâva açılan Mustafa Demir, bilhassa mahkemede yaptığı teatral konuşmaları ile ilgi çekmişti. Yaz günlerinde bile elinde siyah bir semsiye ile dolaşan garip tavırlı Demiri, daha çok Fatihteki kahvelerde hırpani kılıklı ve sakallı bazı vatandaşlara,' heyecandan dili dolaşarak, Adnan Menderesin peygamber olduğunu anlatan nutuklar çekerken görmek mümkündür. Çoğu kereler, genç olmasına rağmen elinde şemsiyesi ile sokakarda kendi kendine anlaşılmaz birtakım şeyler mırıldanarak dolaşan Mustafa Demir, partiyi kurmadan önce Beyazıtta ve Lâlelideki kahvelerde de görülmeye başlanmıştır.

Politikacılar

Dimyata pirince giderken...

Bitirdiğimiz haftanın sonlarında bir sabah, yeni ekibi elinde artık bütün bütün yavanlaşmış Son Havadiste bir demeç çıktı, Demeç, Burhan Apaydına aitti. Eski Yassıada avukatı söyle diyordu:

"— Hukuk Fakültesindeki konferans esnasında kıymetli genç arkadaşlarımın hakkımda gösterdikleri yakın alâkaya ve teveccühten dolayı mütehassis oldum."

Çetrefil Türkçesiyle ifade olunan bu "yakın alâka ve teveccüh", Menderesin avukatına bitirdiğimiz haftanın ortasında, Ankaradaki Hukuk Fakültesinin konferans salonu ile bahçesinde gösterildi ve hadise şöyle cereyan etti:

O gün, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde bİr Atatürkü anma töreni tertip edilmişti. Günü tertipleyenler Fakülte içinde Talebe Cemiyeti seçimlerine hazırlanan ve kendilerine "Halk Grupu" adım takan gençlerdi. "Halk Grupu" Y.T.P. 1i gençlerden müteşekkil kadrosuyla bu işe pek önem verdi, "Atatürk ve milliyetçiliği" konulu konferansa bir takım siyasileri davet etti. İlk davet haftanın başlarında bir gün, Meclis kütüphanesinde Burhan Apaydına yapıldı. Y.T.P. li gençlerden müteşekkil "Halk Grupu" bu "pek 'ünlü hukukçu"dan konferansa gelmesini rica ediyordu. Apaydın, Menderesten yadigâr câi bir tavırla:-

"— Atatürk ve onun milliyetçiliği ile ilgili bir konferansa iştirak benim için zevktir" dedi ve gençleri okşayarak geleceğini vaad etti.

Daha sonra ayni tip davetler C K.M.P. 1i Abdülhak Kemâl Yörüke, Y. T.P. li Fahrettin Kerim Gökaya ve C.H.P. Ii Kenan Esengine de tekrarlandı. Onlar da geleceklerine dair 3öz verdiler.

Nitekim haftana! başındaki o gün Hukuk Fakültesinin konferans salonu lebalep dolmuştu. Kalabalık o derece fazla idi ki bir kısım öğrenciler koridorlarda kaldılar. Gençlik, Atatürkün anlatılacağı konferansa büyük ilgi göstermişti.

Apaydın, ekabir sınıfından bulunduğu için olacak bezme âhir geldi. O geldiği sırada kürsüde Fahrettin Kerim Gökay vardı. Apaydın, taraftarlarının alkışlar arasında ön sıradaki yerine geçti ve oturdu. Fahrettin Kerim Gökayın nutku bitince söz sırası Apaydınındı. Apaydın heyecanlı adımlarla kürsüye çıktı ve konuşmaya başladı, İşt asıl kızılca kıyamet de bundan sonra koptu Zira meşhur Yassıada avukatı uslu uslu konuşurken birden işleri karıştırdı «e gençlerin heyecanına ve protestolarına sebep olan sözler söylemeğe başladı. Aslında, gençlerin bu "Menderes avukatı"na karşı allerjisi vardı ya... Hele son sarfettiği sözler bardağı taşıran damlalar oldu. Apaydın bir ara:

"—- Atatürkün kurduğu Cumhuriyet, bugün bazı mahfiller tarafından kabul edilmemekte ve yıkılarak yenisi, yâni İkinci Cumhuriyet kuruldu denilmektedir. Burada size hatırlatmak isterim ki....." diye başlayan tiradının sonunda:

"— Demin de söylediğim gibi, bazı mahfiller Ata türkün kurduğu Cumhuriyeti yıkılmış olarak kabul edip, milli iradeyi tanımamakta.." diye devam edince arka sıralardan bir uğultu halinde:

"— Ayni Menderes gibi konuşuyor. Hasıl da ustasından ders almış' sesleri gelmeğe başladı. Fakat Apaydın bunu farketmedi ve devam etti. ancak bu defaki protesto son derece sert ve sesli oldu. Gençler yerlerinden kalktılar ve:

"— İndirelim aşağıya, atalım dışarıya!" seklinde bağırmağa başladılar. Apaydın vaziyeti anladığı için hemen tevile sapmağı faydalı buldu ve:

"— Atatürk anlatılmaz, hissedilir" gibi lâfları ağzında geveledi durdu. Ama bir defa ok yaydan çıkmıştı, birden salon karıştı, Ön taraflarda bulunan "Halk Grupu" Apaydına alkışla cesaret iksiri aşılarken arkada bulunan ve hayli kalabalık olan bir başka grup kürsüye yürüdü. Maksat, ne pahasına olursa olsun Apaydını susturmaktı. Apaydın vaziyeti görünce kürsüden indi ve yerine oturdu. Salondaki hava bu derece elektriklenince Fakültenin eski hocası Abdülhak Kemal Yörük kürsüye çıkarıldı ve talebeleri teskin etmesi istendi, Fakat Yörükün eski hocalığı da infialin önüne set çekemedi. Nitekim Abdülhak Kemâl Yörük kürsüden inerken:

"— Bu kadar yıllık hocayım, talebenin bu derece söz dinlemez hale' geldiğini ilk defa görüyorum" diyordu.

Uğurlama

Fakat Apaydının yerine oturması ve susması da konferansın devamını sağlayamadı. Gençler yumruklarım sallayarak Yassıada avukatını takbih ettiler ve Fakülteyi süratle terketmesini istediler. Zaten ortalık iyiden iyiye karışmıştı. Tam bu sırada iki askeri öğrenci Apaydının yanına yaklaştı ve:

"— Bizimle beraber gelin, Sizi buradan çıkaracağız" dediler. Apaydın askeri elbiseyi görünce rahatladı, gülümsedi ve gençlere:

"— Çok naziksiniz" diye mukalede bulundu.

İki askeri öğrenciden adı Mete seval olanı Apaydına eğilerek:

"— Nazikliğimizden değil, bu mukades çatı altında nahoş bir hadise olmasını istemediğimizden sizi çıkarıyoruz. Yoksa sizin fikirlerinize

Hayal ve Hakikat

Bu memlekette bir davranışın, bir tutumun savunucularından biri olacaksın. Efendin kahve döğecek, se.. hınk diyeceksin. Efendin rakibi partinin mallarını alacak, sen canını da alaydın diye ortaya çıkacaksın. Efendin gazetecileri hapsettirmek çin kanun çıkaracak, sen cübbesini giyip mahkemelere, bu kanunu tatbik ettirmek maksadıyla koşacaksın. Efendin Tahkikat Komisyonu kuracak, sen bunun ne parlak, ne münasip, ne şerefli bir iş olduğu yolunda hukuku zorlayacaksın. Sonra, üstadı kulağından tuttukları gibi mahkeme önüne çıkardıklarında sen bunda mükemmel bir siyasi yatırım fırsatı görecek ve onun Anayasa davranışını savunacaksın. O kadarla da kalmayacaksın, bunun propagandasını da yapacaksın. "Asamazlar.! Asamazlar" diye tepineceksin. Ta, adamı astırıncaya kadar...

Bunda bir suç olmadığı muhakkaktır. Böyle davrananlara, böyle davranmış olanlara memlekette hiç bir kapı kapanmamıştır. Belki, "Bu nasıl İhtilâl?" diye şaşmak kabildir. Ama, aslına bakarsanız ihtilâlin bu çeşidi iyidir. Öylesine hiç bir kapı kapanmamıştır ki Meclisin kapısındaki Mehmetçik kendilerine selâm vermektedir ve kendileri bundan dolayı öğünmektedirler.

Mükemmeli

Ama insan, bir seçim sandığına girip çıktığı için ve sadece bu yüzden, savunmasını yaptığı bütün o davranışların karşısında yer almış kütleler nezdinde artık temize çıktığına nasıl inanabilirt Efendi, biraz kenarda dursana. Efendi, her şeyin içinden çıkmasana Efendi, artık yeni bir zihniyetin, yeni telakkilerin adamı olduğunu sessizce, yavaş yavaş belli etme yollarını arasana. Efendi, haddini bilsene ve biraz beklesene. Nedir bu, reklam merakıt Nedir bu, birinci sınıf şahsiyet rolü oynama hevesi? Bırak sözlerini, sadece isminin o kütlelerde sebep olduğu allerji daha kaybolmadan...

Hani, insan merak ediyor. Basın İkaz etti, olmadı. Şimdi gittin, gençlerden dersini aldın.

Rami kışlasında toplantı varmış. Subaylara, Ordu İç Hizmet Talimatnamesinin 89. maddesi hakkında konferans verecek bir "Büyük Hukukçu" arıyorlarmış.

Gitmez misin ?

Burhan Apaydın Hukuk Fakültesinde
Unutulmaz hatıra

biz de bütün arkadaşlarımız gibi karşıyız" dedi. Bu sırada salonda bulunan öğrenciler hep bir ağızdan:

"— Gidecek! Gidecek!" diye bağırıyorlardı. Mete Seval ve Mustafa Güzel adındaki askeri öğrenciler Apaydını bu hava içinden çekip aldılar ve yan kapıdan dışarıya çıkarmağı denediler. Fakat tam yan kapı önünde Apaydının yolu bir kız öğrenci tarafından kesildi, Öğrenci, evvelâ elindeki gazeteyi Apaydının yüzüne salladı. Fakat bunu Mete Seval karşılayınca bu defa:

"— Ayıp, ayıp! Hadiseye sebep oldunuz. Yazık size! Atatürkün adını bile kirli maksatlarınıza âlet etmek istediniz" diye bağırdı ve sonra Apaydının yüzüne tükürdü. Apaydın pek şaşırmıştı. Halbuki Fakülteye, fakültelileri fethedeceği ümidi içinde gelmişti. Apaydın, orada bulunan bir Consul içine itildi ve sonra otomobil, yuh sesleri arasında yola revan oldu,

İşçiler

"Yürüyelim arkadaşlar!"

Eski yılı yeni yıla bağlayan gecenin gününde, bu satırların başkentte okunmakta olduğu sırada bir hadise bütün İstanbulu ve dolayısıyla yurdun tamamım ilgilendirecektir. Türkiyede ilk defa olarak yüz binlerle işçi bir miting yapacaklar ve meselelerini umumi efkâra duyuracaklardır. Bu mitinsin hazırlanması da, tertibi de, izninin alınması da kolay olmamıştır.

Hakikaten, geride bıraktığımız haftanın ortalarında bir gün, Cağaloğlunda, İstanbul Vilâyet binasının mermer merdivenlerinde, parlayan flâşlara yorgun gözlerle bakan onbeş kişi belirdi. Adamlar oldukça kederli görünüyorlardı. Gazetecilerin sorularına isteksiz cevaplar verdiler ve aceleci adımlarla Cağaloğlu yokuşunu tırmanmaya koyuldular. Bunlar, İstanbul İşçi Sendikaları Birliği tarafından tertiplenen büyük İşçi mitinginin Tertip Komitesi üyeleriydiler.

Herşey, Aralık ayının başında, İstanbul İşçi Sendikaları Birliğinin Beşiktaştaki harap ve gösterişsiz Merkezinde, İdare Kurulu toplantılarının yapıldığı odada başladı. Takvimlerin 6 Aralık tarihini gösterdiği o gün, İstanbul İşçi Sendikaları İdare Kurulunun mûtad toplantısı vardı ve kurul, eski sendikacı Avni Erakalının başkanlığında toplanmıştı. Başkan Erakalın, İdare Kurulu toplantısında Ankarada ve yurdun öteki illerinde başlıyan işçi hareketlerinden söz açtı ve gündemde bu konu ile ilgili bir isteğin bulunduğunu bildirdi. İstek Maden - İş Sendikasından geliyordu. Ankara ve öteki illerde işçiler sessiz yürüyüşler ve sakal grevleriyle gövde gösterileri yaparlarken, İstanbulda 40 sendikayı bünyesinde toplayan İşçi Sendikaları Bir liginin bir dev gövde gösterisini orga nize etmesi pekâlâ mümkündü. Fikir, İdare Kurulunda müsbet karşılandı. Ancak, bazı tereddütler yüzünden o gün sendikalara duyurulmadı. Daha sonra, İstanbul İşçi Sendikaları Birliğine bağlı bütün sendikalara birer tamim gönderildi. Tamim, bizzat Avni Erakalın tarafından kaleme alınmıştı. Tamimde mitingin yapılması gerekçesi aynen şöyle izah ediliyordu:

"Son seçimleri müteakip teşkil edilen Koalisyon Hükümetinin açıklamis olduğu programda, yıllardan beri beklediğimiz ve Anayasada yer almış bulunan grev ve kollektif akit kanunlarının Meclise ne zaman ve ne şekilde getirileceğine dair Meclise ışık tutmak için, bu miting kararlaştırılmıştır."

İç çekişmeler

Tamimin, İşçi Sendikaları Birliğinden, birliğe bağlı sendikalara ulaştırılmasından sonra, sendika idarecileri arasında sessiz, fakat şiddetli bir anlaşmazlık ortaya çıktı. İstanbul İşçi Sendikaları Birliği İdare Kurulunu teşkil edenler, başta Avni Erakalın olmak üzere, Türkiye İşçi Partisinin sırasıyla Genel Başkan ve üyeleriydiler.' 15 Ekim seçimlerinden önce, CHP. ye kayıtlı olan, ya da C.H.P, ye sempati duyan sendika liderleri, cılız Türkiye İşçi Partisi idarecileri tarafından, T.İ.P. -Türkiye İşçi Partisi- ne katılmaya davet edilmişlerdi. T.İ.P. Başkanı Avni Erakalının, meselâ Bahir Ersoy, Sabri Tığlı, Yunus Kara gibi bilhassa Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri tarafından tutulan popüler sendika liderlerini C.H.P. den T.İ.P. e transfer etme konusundaki gayretleri bir netice vermedi. Üç Sendikacı da C.H.P. ye kayıtlıydılar ve C.H.P. nin sosyal politikasını tutuyorlar, büyük işçi problemlerinin hallini ancak C.H.P. nin iktidara gelmesine bağlı görüyorlardı. Ancak, 15 Ekim seçimlerinde, C.H.P. listelerinden aday olan Bahir Ersoy, Sabri Tığlı, Tekin Çullu ve Yunus Karanın, listelerde bulundukları sıraların azizliğine kurban giderek seçilememeleri üzerine, T.İ.P. in kurucuları olan sendikacıların gözleri, yine bunlara döndü. Erakalının, özel bir sohbetinde, C.H.P. li bir sendika idarecisine, "Bak, biz size demedik mi CHP. adam harcar diye. Bu CHP. den bize fayda yok" dediği de biliniyordu.

İstanbul İşçi Sendikaları Birliğinin, çoğu Türkiye İşçi Partisinin kurucusu ve üyesi olan idarecilerinin aldıkları bu miting kararı, bu yüzden bir takım tereddütler uyandırmakta gecikmedi. Esasen, Türk - İş Konfederasyonu Başkanı Seyfi De-

mirsoy da Türkiyedeki bütün işçileri bir araya toplayacak olan Sosyal Güvenlik Partisi adlı bir partinin hazırlıkları ile meşguldü, İşçi meselelerinin ancak bütünüyle işçileri temsil eden bir siyasi parti tarafından halledilebileceğine inanan T.İ.P. kurucuları da Seyfi Demirsoyla birlikte hareket ettiklerinden, miting kararının bir takım şüphe ve tereddütlere yol açması tabii karşılanmalıydı. Nitekim, karşılandı da... Tamim, Cemal Nadir Sokağındaki Teks til ve Örme Sanayii İşçileri Sendikasına- gelince, ilk gümbürtü koptu. Tekstil idarecileri, esasen böyle bir mitingin hazırlandığından ve hattâ 15 kişilik bir miting Tertip Komitesinin kurulduğundan haberdardılar. Hatta Bahir Ersoy da Tertip Komitesine alınmıştı. Ama, ihtiyatlı davranarak, hadiselerin gelişmesini bekliyorlardı.

Tereddütler

Tamim, Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sendikasının, köhne ve tahtaları gıcırdayan başkanlık odasında okununca, tecrübeli sendika 1-darecileri ilk itiraz seslerini yükselttiler. İşçi hakları, grev, kollektif iş akdi, asgari ücret konuları üzerinde mutabıktılar. . Ama Hükümet, "ben bunları yapmıyacağım" dememişti ki? Üstelik, İnönü Hükümetinin programında Milli Eğitim Meselesinden sonra, en geniş ve teferruatlı şekilde ele alınan konu, Çalışma konusuydu. Sonra tamimdeki şu, "Meclise ışık tutma" tâbiri ne demekti? Sendikacılar, bunlar üzerinde durdular. Meclise ışık tutma, mitingle mi olacaktı? Bunun üzerine, Tekstil Sendikası adına üç kişilik bir heyet görevlendirildi. Heyet, İşçi Sendikaları Birliğindeki Ana Tertip Komitesinin Tekstildeki kolu olarak görevlendiriliyordu ama, bu arada, kendilerine, beliren tereddütlerin Sendikalar Birliği idarecilerinden tahkik edilmesi hususunda sıkı talimat verildi. Tunus Kara, Selâhattin Yayın ve Rıza Güvenden kurulu Tekstil Miting Tertip Komitesi, İşçi Sendikaları Birliğine giderek, yapılacak mitinge can-ü gönülden hazır olduklarını, ancak bazı hususların aydınlatılmasında fayda mülâhaza ettiklerini dobra' dobra ifade ettiler ve bu mitingde de bir "bit yeniği" bulunmasından şüphe ettiklerini açıkça söylediler. Miting, ne maksatla yapılıyordu? Yoksa, kurulması düşünülen büyük İşçi Partisi için, işçiler, politik bir oyuna mı getirilmek isteniyordu? Erakalın ve arkadaşları, Tekstil ekibinin soruları karşısında bir hayli terlediler ve bir arka niyetleri olmadığı konusunda teminat verdiler. Türkiye İşçi Partisi veya Demirsoyun Sosyal Güvenlik Partisi için, bir politik gövde gösterisi söz konusu değildi.

Ancak bu, tereddütlerin dağılmasına sebep olmadı. Zira Tekstil Sendikası idarecileri tarafından serdedilen bu şüpheler, Tekel İşçileri Sendikasından, Maden - İş Sendikasından, Beykoz Kundura Fabrikası İşçileri Sendikasından ve Demiryolu İşçileri Sendikasından da geldi. Tecrübeli ve ihtiyatlı sendika idarecileri, Erakalının ve arkadaşlarının politik bir oyununa gelmek istemiyorlardı. Mitihgde, tamamen işçi dert ve istekleri üzerinde duran konuşmalar yapılacaktı. "Size, mevcut partilerden fayda yok. Biz kendi dâvalarımızı ancak kendimiz halledebiliriz" gibilerden geleceğe bağlı bir takım siyasî menfaat yatırımlarından hoşlanmıyorlardı. Onun için bu beş sendika, İşçi Sendikaları Birliğine resmen müracaat ederek, mitingde yapılacak konuşmaların önceden yazık olarak hazırlanmasını, bu konuşmaların önceden sendika idarecilerine bildirilerek, tasviplerinin alınmasını istediler. Hattâ, bununla da yetinilmeyip, yazılı konuşmaların mitingde teype alınması ve bilâhare yazılı metinle konuşmaların karşılaştırılması da yazık olarak İstanbul İşçi Sendikaları Birliğinden istendi. Tekstil, Tekel, Maden - İş, Beykoz ve Demiryolu İşçileri sendikaları idarecileri,

İşçi Temsilcileri Vali Tolga ile müzakerede
İçi kimi yakar, dışı kimi?

Mecmuanızın 25 Aralık 1961 tarih ve 391 sayılı nüshasının 17. sayfasında şahsımdan bahsedilerek, Ertuğrul Akçaya yumruk salladığım zikredilmiştir.

Ertuğrul Akça veya başka bir şahısla aramızda en ufak bir münakaşa olmadığı gibi, fikrimi yumrukla kabul ettirecek kimselerden de değilim. Tarafımdan böyle bir bir fiil sadır olmamıştır.

Sabri Keskin-Kastamonu milletvekili

An mecmuasının devamlı okuyucularından birisiyim. Son zamanlarda, mecmuanın, eski havasını kaybettiği tezi birçok kimseler tarafından ileri sürüldü. Hattâ bir sayınızda siz dahi, bizzat, bunun nedenleri üzerinde durdunuz.

Kanaatimce Akis eski Akla, değişen birşey yok. Sadece, D. P. devrinde bütün baskılara, hapislere, kapatma cezalarına rağmen, her sayısında, aldığı cezalarla cesareti biraz daha artmış olarak, D.P. lirin o tezatlarda dolu davranışlarını, en ince noktasına kadar takip edip, bunu zekice hicvederek, okuyucuya veriyordu. Okuyucu da Akisin bu cesur havasına bayılıyor, yarına ümitle bakabiliyordu.

Şimdi çok şükür D. P. devri, açılmamak üzere kapandı. D. P. kapanınca da hicvedecek kimseler yok oldu.

İşte mecmuanın yegâne değişikliği... Böyle değişikliğe de çoktan razıyız.

Sezer Sacır-Gaziantep

BU hususları bildirdiler ve dayattılar. Eğer böyle olmazsa, külahları değişeceklerini de, ültimatom şeklinde ifade etmekten çekinmediler.

Aman, trafik aksamasın

"Bütün bunlar devam ederken, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit İstanbula geldi ve İşçi Sendikaları Birliğinde mitingcilerle görüştü. Ecevit, grev re kollektif iş akdi kanunlarının en geç Mart ayı içinde -Şubat ayı bütçe müzakereleriyle geçmektedir- B.M.M. ne geleceğini ve kanunlaşacağını belirtti. "Meclise ışık tutma" İşine gelince, Ecevit bunun, mitingle sağlanamıyacağını kendine has ne zaketiyle anlattı. 15 Ocakta Türk - İş Temsilciler Meclisi toplanarak kanun tasanlarını hazırlayacak, 22 Ocakta da bunlar Çalışma Şûrasında yeniden gözden geçirilerek son şeklini alacaktı. Ecevit, kibar bir şekilde "Meclise ancak böyle ışık tutulabileceğini" ihsas etti ve:

"— Kanunları siz hazırlıyacaksınız" dedi.

Erakalın ve arkadaşları ise mitingde ısrar ediyorlardı. Ecevit, hepsini sükunetle dinledi ve söylediklerini tekrar etti. Aslında mitinge lüzum . yoktu. Eğer, söyledikleri gerçekleşmezse, o zaman miting yapılabilirdi. Ama eğer ısrar ederlerse, elbette miting yapmakta serbesttiler. Ecevit sendikacılarla birlikte olduğunu be lirtti

Sendikalar içinde bu kaynaşmalar olurken, öte yandan Miting Tertip Komitesi, Vilâyetin kapısını aşındırmaya başladı. Vali Tulga, Taksim meydanında yapılması istenen mitinge izin vermek istemiyordu. Tulga, resmen müracaat yapılmadan bir gün önce, bu konuda fikrini soran gazetecilere:

"— İşçinin istediği her hak, memleketimizin kudret ve ölçülerine göre, teminat altına alınmıştır" dedi ve böyle bir gövde gösterisinin, lüzumsuz olduğunu söyledi.

Tolganın kanaatince, şehrin trafiğini aksatmaya kimsenin hakkı yoktu. Eğer maksat yürüyüş yapmaksa, işçiler, Çamlıca tepesinde veya Leventte yürüyebilirlerdi. Nitekim 21 Aralık perşembe günü Vilâyete gelen Tertip Komitesi üyelerine, Vali Muavini Fikret Arslan, Vali Paşanın izin vermediğini bildirdi Erakalın ise, bunun Anayasaya aykırı olduğunu ve İşçinin "Anayasanın verdiği haklara dayanarak, miting yapmaya kararlı" olduğunun Tulgaya duyurulmasını istedi. Ars lan ise:

"— Ben Vali Paşanın emrini bildiriyorum. Paşa, mitingi sakıncalı gördüler" demekle yetindi.

Vilâyetten köskös ayrılan Tertip Komitesi üyeleri, telefonla, Ankarada Tür-iş merkezini aradılar ve Seyfi Demirsoyla temas ettiler. Erakalın, telefonda Demirsoya:

"— Ağabey, Vali Tulga miting için izin vermedi. Siz Ankaradan halledin de tein alalım" diye ağlamaklı bir sesle durumu bildirdi.

Demirsoy, itidal tavsiye etti ve gerekeni yapacaklarım söyledi. Aynı gün Türk-iş idarecileri, İçişleri Bakanı ile konuşarak, gereken izni sağladılar.

Taksim yasak!

Bundan sonra tartışmalar, mitingin yeri üzerinde cereyan etti. Miting Tertip Komitesi, Taksim meydanı üzerinde ısrar ediyordu. Vilâyette yapılan toplantılarda Vali Tulga, kati bir şekilde Taksim meydanında miting yaptırmaya müsaade etmiyeceğini söyledi ve:

"— Ben İstanbulda Vali kaldığım müddetçe, Taksim meydanında bir daha hiç kimseye miting yaptırmıyacağım" dedi.

İşçilerin Taksim alanında ısrarları, bazı esprilere bile yol açtı. Meşhur Kıbrıs mitinglerinde kullanılan, "Ya taksim, ya ölüm!" sloganı, Bâbıâlide gazetecilerin, sendikacılara takılmalarına sebep oldu.

Vali Tulga ayrıca, herhangi bir tahrikten de endişe duyduğunu, açıkça ifade etti. 6/7 Eylül olayları ortadaydı. Türk işçisinin çapulcu olmadığından tahriklere kapılmıyacağından emindi. Ancak, bazı kökü dışarda ideolojilere hizmet eden tahrikçiler için bu bir fırsat olabilirdi ve ihtiyatlı davranmakta fayda vardı.

İşçiler Vali Paşanın ısrarı karcısında siyasi partilerin ve gençliğin Taksimde miting yaptığını hatırlattılarsa da, Tulgayı dediğinden caydıramadılar ve çaresiz, mitingin Saraçhanebaşında yapılmasına razı oldular.

Bu arada, hazırlıklar da tamamlanıyordu. Bine yakın döviz ve pankart yazılmış, mitinge gelecek işçilerin geçiş yolları ve toplanma mahalleri tesbit edilmişti. İşçiler, polis tedbirlerinin yanısıra, Val Tulgaya, 'tendi aralarında sıkı inzibat tedbirleri alacaklarını da bildirdiler. Nitekim beyaz fon üzerine, kırmızı harflerle "İstanbul İşçi Sendikaları Birliği" yazılı pazubentler dağıtılmış ve 300 mûtemed sendikacı işçi inzi bat olarak görevlendirilmişti.

İhtiyatlı Tekstil Sendikası, ayrıca üyelerine bir de tamim yapmak lüzumunu hissetti. Tulga ise, askeri-polis bütün ihtiyat tedbirlerini almayı İhmal etmedi.

Medenî Davranışlar

Numayiş geri toplulukların işi, ya da basiretsiz idarelerin eseridir. Topluluklar bu iki sebepten dolayı seslerini rahat doyuramadılar mı, mutlaka feryat ederler. Halbuki ileni memleketlerde bir basit çâre bulunmuştur: Miting! Bu sayede herkes, üzerine dikkat çekilmek istenilen hâdisenin mahiyetini anlar. Böylece, o konu günün meselesi haline gelir, lehteki ve aleyhteki cereyanlar su yüzüne çıkar, kafalarda tedbir aranmaya başlanır. İş, gösteriyi kendi normal hudutları içinde tutabilmek, onu dejenere etmek için hazır bekleyen tahrikçilerin şerrinden korumaktır. Bu da, tertipçilerin ödevidir.

İstanbuldaki işçilerin "Dev Miting"i her bakımdan büyük fayda sağlayacaktır. Bir defa, işçiler kendi haklarını demokratik yoldan, açık açık duyurmak ve savunmak fırsatını bulacaklar, bir büyük imtihan geçireceklerdir. Ama bunun yanında, toplumumuza düzen vermekle mükelef olanlar, bilhassa rejimi yürütme görevini omuzlarında taşıyan Parlamento memlekette ne gibi bir cereyan olduğunu görecekler ve bu cereyanın iyi kanalize edilmezse nasıl akıbetlere yol açacağını kavrayacaklardır. İşçilerin, memleketin organize kuvvetlerinden biri olma yolundaki gayretleri Türk toplumunun büyük meselelerinden biridir. Şimdi bu kütle, Demokrasinin faziletine inanmış halde, dertlerine o sistem içinde çâre bulunmasını sabırla, ama ısrarla istemektedir. İşçinin, memleketin halini ve durumunu bir takım temsilcilerden iyi anlaması hem bir talih, hem bir fırsattır. Ama gelişen o kuvvet Demokrasiden soğutuldu ve yüreğine güvensizlik tohumları ekildi mi, başka peygamberler kendilerine mutlaka yeni ümmet bulacak lardır.

Medeni davranışlardan, medeni idareler ders alarak faydalanırlar.

Şefik İnan Başkanlığındaki Kredileri Tanzim Komitesi çalışıyor
Musluk artık "tısss" demiyor

Krediler

Bitirdiğimiz haftanın ortasındaki çarşamba günü öğleden sonra Merkez Bankasının yaşlı binasının önünde bir takım kırmızı plakalı otomobiller sıra sıra dizilmişlerdi. Üst kattaki toplantı salonunda son derece mühim bir toplantı yapılmaktaydı. Toplantı, kredi musluklarının piyasada ferahlık yaratmak amacıyla bir parça daha açılmasını karar altına alacak Banka Kredilerini Tanzim Komitesinin çalışması ve bir takım kararlarım umumi efkâra arzetmesi için yapılmaktaydı.

Haftanın ortasındaki o çarşamba günü Banka Kredilerini Tanzim Komitesinin üyeleri bulunan Ticaret Bakam İhsan Gürsan, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, Merkez Bankası Genel Müdürü Münir Mostar, Ziraat Bankası Genel Müdürü Adnan Uysal, Hazine Genel Müdürü Ziya Müezzinoğlu, Bankalar Birliği Genel Sekreteri Vecdi Üner, Garanti Bankası Murahhas üyesi Cabir Selek, Tapı ve Kredi Bankası murahhas üyesi Kemal Türkömer ve komitenin Başkam bulunan Maliye Bakam Şefik İnan toplantı saatinde Merkez Bankasının üst katındaki salonda bulunan usun masanın etrafında toplandılar. Hemen müzakerelere geçildi. Müzakerenin gündeminin ilk maddesi, bundan bir evvelki toplantıda teşkili karar altına alman su komisyonun kredi musluklarının açılmasıyla ilgili raporu oldu. Su-komisyon üyeleri, Merkez Bankası Genel Müdürü Münir Mostarın başkanlığında toplanarak hazırladıkları raporu Banka kredilerini Tanzim Komitesine sundular. Rapora göre Bankaların Merkez Bankasında mevcut limitleri kullanılır hale getirilerek bankaları kendi bünyeleri içinde kredi imkânlarım oldukça cömertçe kullanabilmeleri derpiş ediliyordu. Bunun dışında kredilerin tevzi şekli hakkında da formül verilmekteydi. Bu formüle göre büyük sanayi merkezleri dışında istihlâk merkezlerine kredi teksifi gerekmektedir. Bu sayede stokların mali külfetine katlanmakta olan sanayici ithalatçılar bu külfetten bir nebze olsun kurtarılmış olacaktır.

Müzakerelerin devamında yem bir mesele daha ortaya çıktı. Bunu ortaya atanlar daha çok komitede bulunan Banka Genel Müdürleri oldular. Genel Müdürler kredi musluklarının açılman arefesinde bir mühim meseleye değindiler. Mesele piyasada mevcut kriz sebebiyle protesto edilen tüccar sınıfını İlgilendiriyordu. Piyasadaki para darlığı ve kriz yüzünden banka borçlarını vaktinde ödemeyen tüccarlar bankalarca protesto edilmişlerdi. Teni kredi fonu olsa dahi meri hükümler müvacehesinde protestolu tüccarın kredi talep ettiği bankaca, bu arzunun yerine getirilmesine imkân bulunamıyordu. Zira Merkez Bankası bu tüccarların senetlerim reoskont etmiyordu. İşte banka umum müdürleri bu mahzuru ortaya dökerek çâre istediler.

İki yolun ortası

Talep, Banka, Kredilerini Tanzim Komitesi tarafından dikkatle incelendi. Banka Umum müdürlerinin yerden göğe kadar hakları vardı. Fakat kanuni mevzuat bunun önüne set çekiyordu. Nihayet bir yol bulundu. Merkez Bankası bu arzuyu izhar eden banka umum müdürlerine yeni bir yol göstererek kolaylık sağlamağa karar verdi. Yol şu idi: Bankalarca protesto edilip de kredi imkânından faydalanmak isteyenlerin bir listesini çıkaracak ve aralarından en haklı talepleri yerine getirmek üzere Merkez Bankasına bildireceklerdi. Böylece para ve iktisadi krizin yıktığı tüccarın bir parça belini doğrultman imkanı hasıl oluyordu.

Haftanın ortasındaki çarşamba günü öğleye kadar bütün bunlar konuşuldu, öğleden sonra ise yem bir meseleye geçildi. Zaten hareketli toplantı son derece ilginç bir şekilde akşam saat 20.30 a kadar devam etti.

Öğleden sonra ortaya konulan ve teşrihe tabi tutulan mesele piyasaya sunulacak kredilerin hangi yollarla karşılanacağıydı. İşte Komite üye-

leri aşıl bundan sonra kara kara düşünmeğe başladılar. Zira imkânlar mahduttu. Fakat gene de maliyecilerin değneği bu problemi çözdü.

İlk olarak 200 milyon liralık bir meblağ buldu, bankaların halen kullanmadıkları krediler nazari dikkate alındı. Merkez Bankasında bir hak olarak bulunan bu 200 milyon lira hemen tüccar kredileri faslına aktarıldı. Bundan sonra Merkez Bankası ihracat karşılığı tutularak 150 milyon liralık bir munzam limiti bu işe tahsis etti. Bankacılar bu arada söze karıştılar Ve piyasadaki kredinin husule getireceği açılmayı ve banka mevduatının artma payının dikkate alınmasını istediler. Bu da munzam kredi limiti olarak kabul edildi ve ceman piyasaya intikal edecek kredi limiti 500 milyon Civarında tahmin edildi.

Ferahlık

Bundan sonra Banka Kredilerini Tanzim Komitesi, alınan kararları bir tebliğle umumi efkâra açıklamayı karar altına aldı ve dağıldı.

Haftanın sonunda ise Banka Umum Müdürleri ve Bankalar Kredilerini Tanzim Komitesi üyeleri basın mensupları tarafından sorguya çekildiler Bunlardan biri de en çok kredi verme imkânına sahip Ziraat Bankası Umum Müdürü Andan Uysal oldu. Uysal:

"— Piyasaya rahatlık vermek için Merkez Bankası limitleri dahilinde diğer bankalara ait kredilerin daha kolaylıkla kullanılabilmesi için imkânlar aradık ve sonunda anlaşmaya vardık" diyerek komitenin çalışmaları hakkında izahat verdi.

. Komitenin kararından sonra hemen kredi tevzii muamelesine başlanacaktır.

En geç Mayıs 1962 ye kadar piyasadaki sıkıntı, bu kredilerle önlenecek ve ferahlık gelecektir. Kredi tevziinde bilhassa tüccarın durumu, imkânları dikkate alınacaktır. Bu arada küçük tüccarı kalkındırmak birinci plânda tutulacaktır. Sanayi teşekküllerine verilecek kredilerle de sanayi teşvik görmüş olacaktır.

Ama, gaye enflasyona yakayı kaptırmamaktır.

Bir umacı: Enflâsyon!

İki şeyin çaresi, henüz bulunmuş değil: Az gelişmiş bir memleketin hiç enflâsyona gitmeden kendini sefaletten, enflasyonun ölçüsünü kaçıran politikacının yakasını rezaletten kurtarması çaresi! Enflâsyona esir olan, enflâsyonun ipini elinden kaçıran memleketlerin battığı ne kadar doğruysa bu mekanizmayı iyi kullanan, iktisadi hayatın subabını başarıyla işleten beldelerin kalkınmalarını hızlandırdıkları aynı derece hakikattir.

Enflâsyonun, bizde kötü bir şöhreti olduğu muhakkaktır. Eşeğini dövemeyenin semerini dövmesi gibi, seneler ve seneler hesapsız, kitapsız, çalması çırpması bol bir iktisadi politikanın bütün günahı talihsiz enflâsyona yüklenmiştir. Gerçi, bu ithamlarda gerçeklik payı yok değildir. Zira enflâsyon, Menderesin elinde, bütün tecrübesiz ve basiretsiz ellerde olduğu gibi çığ tarzında büyümüş, oynamak için hazırlanan kartopu kısa zamanda bütün bir iktidarı yerle bir etmiştir. Enflasyon üzerine yapılan iktisattan çok edebiyat variyasyonlan bunun adını dahi maliyecilerimizin gözünde tabu haline getirmiştir. Şimdi, iktisadi hayatın süratle açılması lüzumu enflasyon konusunda daha realist bir görüşü Hükümet çevrelerine hakim kılmışa benzemektedir. Bunda, şüphesiz. Devlet Plânlama Teşkilâtının tavsiyelerinin de dahil vardır. Teşkilâtın uzmanları, haddinde tutulması şartıyla enflasyonist bir temayülün memlekete zarar vermeyeceğini, fayda sağlayacağını görmüşlerdir ve söylemişlerdir.

Motörler vardır. Fazla gazdan boğulurlar ve stop ederler. Onları yeniden çalıştırmak gerekti mi, basit bir usul tatbik edilir: Üstlerine benzin dökülür. Marşa ondan sonra basıldı mı, fark dönmeye başlar. Ama, bunda mübalağa etmemek lâzımdır. Aksi halde, bakarsınız, çalıştırmak istediğiniz motor parlayıvermiş. Hele, tebahhur eden benzini dışarıya çıkartacak bir delik yoksa tehlike büyüktür.

İhtilâl ve onu takip eden birbuçuk yıl, Türkiyede İktisadi hayatı durdurmuştur. Türkiye öyle bir memlekettir ki, özel teşebbüs kesesinin ağzını açmak için Devleti bekler. Aslında bu, hemen her tarafta böyledir ya.. Amerikada da Roosevelt buhran yıllarından sonra iktidara geldiğinde bir yandan deflasyon, diğer taraftan işsizliği yenebilmek için derhal devlet yatırımlarına girişmiştir ve bu sayede iş hayatını açabilmiştir. Şu anda Türkiye de de, Devletin yatırım faaliyetine başlamasından önce bir hareket beklemek abestir. Ama o faaliyet başlayınca özel sektör ancak kredi imkânları kolaylaştığı takdirde yavaş yavaş gidişe ayak uyduracaktır.

Enflasyona küçük bir prim vermek, İnönü Hükümeti için başka bir sebepten daha zaruridir. İsmet Paşa, bir yandan Başbakanlığı devrinin şartları icabı, diğer taraftan hakkında yapılan propaganda neticesi istikrarlı, ama durgun ve cansız bir iktisadi politikanın şampiyonu sayılmaktadır. Menderesin aşırı açılışı, başlarda biraz da bu kontrast yüzünden iyi karşılanmıştır. Şimdi, İnönü Hükümetleri, giriştikleri "kemer sıkma" politikasıyla Türkiyeyi o günlere geri mi götüreceklerdir? Böyle bir endişenin iş muhitlerinde mevcudiyetini inkâr imkânı yoktur. İktisatta hissi ve psikolojik sebeplerin bazen birinci derecede roller oynadığı hatırlanırsa bu bulutların dağıtılması lüzumu daha da iyi ortaya çıkar.

Hata, enflasyonu ya bir umacı ya da her şeye kadir bir sihirbaz gözüyle görmektir. Enflasyon, ölçülü kullanıldığı takdirde fayda, ölçüsü kaçırıldığında zarar veren bir operasyon olarak ele alınırsa bir belirli sistem içinde başarıyı kolaylaştırır.

Kısa süren bir tereddüt devresinden sonra, İnönü Hükümetinin bu görüşü benimsediği anlaşılıyor. Bunun, memleketin şartlarına ziyadesiyle uyduğunu söylemeğe dahi lüzum yoktur. Hareket olmadan bereketin olamayacağı, eski ve kıymetli bir atasözümüzdür.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Orta Doğu

Bir fesih kararı

28 Eylül - 25 Aralık... Bu, üç aydan biraz daha az süre, Kahireli diktatör Abdünnasırın kurduğu şatoların iskambil kâğıdı gibi darmadağın olmasına kafi gelmiştir. 28 Eylülde Suriye bir darbe ile Mısırdan ayrıldı. 25 Aralıkta ise Abdünnasır, Yemen ile federasyon bağını kopardı. Buna sebep olarak, federasyonun, Arap birliğinin tahakkukuna hiç bir yardımda bulunmadığı ve geri bir memleketin -Yemenin- iç durumunu örtülemekten başka bir işe yaramadığı, nihayet Abdünnasının Mısırda tatbik ettiği sosyalizmin bu feodal monarşi ile bağdaşamıyacağı ileri sürülmektedir.

Mısır ile Yemen arasında federasyon anlaşması Şubat 1958'de imzalanmıştı. Yâni, Suriye - Mısır birliği ile "Birleşik Arap Cumhuriyeti" adının ortaya çıktığı tarihten hemen birkaç gün sonra... Ancak Suriye • Mısır birliği tam bir birleşme olarak tasavvur edildiği halde, Yemen ile kurulan federasyon diğer memleketlerin da İltihakına açık bırakılıyor ve bu federasyon içinde kar memleketin kendi siyasi varlığını ve milli müesseselerini muhafaza edeceği kaydolunuyordu.

Federasyonun başlıca iki organı vardı: Devlet Başkanlarının meydana getirdikleri Yüksek Konsey ve yansı Mısırlı, yarısı Yemenli olmak üzere 14 üyeli bir federal Konsey... Suriye Birleşik Arap Cumhuriyetinin bir Eyaleti olarak federasyona dahil bulunuyordu.

Çürük yapı

Hakikatte federasyonun bu iki organından hiç biri doğru dürüst çalışamamış ve göze görünür kararlar almamıştır. Buna rağmen federasyon kâğıt üzerinde devanı ediyordu. Fakat ilk ve mühim sızlanmalar Yemenden gelmiş, Arabistan yarımadasının güneyindeki İngiliz himaye idareleri üzerinde Yemenin hak iddialarının Kahire tarafından gereği gibi desteklenmediğinden şikâyet edilmiştir.

Diğer taraftan Suriye 28 Eylül darbesiyle Mısırdan ayrılınca, Yemen İmamı Ahmetin geçici Suriye hükümeti Başkanı Kuzberiye bir tebrik mesajı göndermesi, dolayısile Suriyeyi ilk tarayanlar arasına katılması Kahirede bomba tesiri yapmıştır. Böyle bir mesajın mevcut olmadığı hakkında yalanlamalara başvurulmuşsa da, Şamın, mesajı tam metnile yayınlaması üzerine Taiz İle Kahire arasında gayet acaip bir durum ortaya çıkmıştır.

Bu karışık durumu hale yola koymak içindir ki geçen Kasım ayının ortalarında, babası İmam Ahmetin talebi üzerine Cenevreden memlekeline dönen Yemen Veliahdı Seyfülislam - el - Bedr, Kahireye uğrayarak Başkan Nasır ile görüşmüş ve federasyon anlaşması 3 yıl süre ile uzatılmıştır. O zamanlar gayet hasta ve bitap olan İmam Ahmetin en kısa zamanda idareyi oğlu El Bedre bırakacağı sanılıyordu. Nitekim, Yemen veliahdı Kahirede devlet başkanlarına yapılan törenle karşılanmışta*.

Şair İmam

Veliahd El Bedrin Suriyeye mesaj meselesini tatlıya bağlıyabildiği zannedilmiştir. Fakat Mısır - Suriye ayrılığından hemen sonra Abdünnasırın sert tedbirlerle bir nevi sosyalizm dâvasına girmesi, diğer Arap monarşi ve emaretleri gibi Yemeni de telâşa düşürmüştür. Fakat Yemenin ihtiyar İmamı bu telâşım oldukça orijinal bir şekilde ifade etmiş bulunuyor. Gerçekten, Adende çıkan bir dergi, İmam Ahmetin imzasını taşıyan bir manzume yayınlamıştır. Edip İmam bu manzumesinde sosyalizmin islâmiyete aykırı ve Araplar için de gayet tehlikeli olduğunu ifade etmekte idi. Başkan Nasır 23 Aralıkta Portsaitte söylediği nutukta şair İmam ile istihza etmiş, fakat aynı zamanda ona "Arap dâvasına ihanet eden hükümdarlar" kategorisine dahil etmekten de geri kalmamıştır. İki gün sonra da Yemen - Mısır federasyonunun son bulduğu bildirilmiştir. Bu suretle Nasırın hegemonya kurma teşebbüsü 1958'de başladığı noktaya dönmüş olmaktadır.

İmam Ahmet
Şiirli protesto

Lakin, müşahedeyi burada kesmek ne kâfi, ne de doğrudur. Bundan sonra neler olabilir? Abdünnasır nasıl bir tavır takınabilir?

Federasyon anlaşmasının feshinden sonra Mısırda İlk tepkiler klâsik husumet kampanyasına bu olayda da devam edileceği kanısını uyandırmıştır. Bir yandan gazeteler, diğer yandan "Hür Yemenliler" ve "Kahiredeki Yemen Birliği" adı altında beliren teşekküller, Yemen İmamına alabildiğine hücum etmeye ve Nasırı yüzdeyüz desteklediklerini ifadeye katlamışlardır. Bu hücumlarda sosyalizmin methiyesinden İmamın hususi hayatının galiz teşhirine kadar her şey vardır.

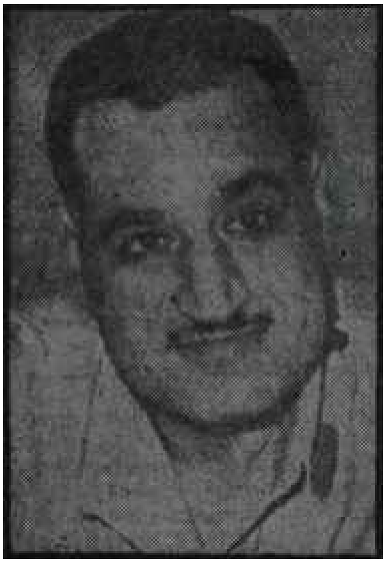
Resmi izah

Yemen ile federasyon anlaşmasının feshi üzerine Kahirede basın ve radyoların ve Mısır başkentinde bulunan "İlerici" Yemenlilerin aşırı hareketleriyle iki gün sonra yayınlanan resmi izah ve gerekçe listesi tam bir çelişme göstermiştir. Hatta bu resmi izah, Başkan Nasırın Portsalt nutkundaki müstehzi ve kızgın edasına da uygun değildir.

Hükümet izahatında federasyonun ilgasına sebep olarak, iki memleket sosyal rejimlerinin biribirine uymaması, Mısırda sosyalizmin tatbik edilmesine mukabil Yemende tam bir kapitalizmin hakim olması gösterilmektedir. Bununla beraber, rejimleri farklı memleketlerin de iyi münasebetler kurabilecekleri ilâve edilmektedir. Yâni Mısır Yemen ile bütün rabıtasını koparmak niyetinde değildir.

Lâkin, Yemenin bu izahtan hoşlanmadığı ve Mısır ile siyasî münasebet tesisine gitmiyeceği anlaşılmaktadır.

Hal böyle olunca, muadelenin meçhulünü Yemende iç durum teşkil etmektedir. Birçok haberlerden anlaşıldığına göre İmam Ahmet çok hastadır. Hattâ, âkibetin yakın olduğunu kendisi de hissetmiş olacak ki, şimdiden hemen bütün yetkilerini Veliaht Seyfülislam - el Bedre devretmiş ve bunu milletine de ihsas eylemiştir. Seyfülislam -el - Bedrin hem gerici unsurların, hem de ilerici elemanların tazyikine mâruz bulunduğu şüphesizdir. Veliahtın, hiç ol-

Cemal Abdünnâsır
Nasırlara basan adam

hazsa yaşı icabı, babasından biraz daha ileri fikirli olması lâzımdır. El Bedr bir muvazene kurabilirse, statüko daha bir müddet devam eder. Fakat aksine olarak ilerici bir hareket başlar ve kontrolden çıkarsa, bu, Nasır taraftarı bir hareket olacaktır. O zaman Arap monarşileri ve bu arada bilhassa Suudi Arabistan, Güney cephesini emniyette hissedemiyecektir. Tine o zaman Arabistan yarımadasının güneyindeki İngiliz himaye bölgeleri için de iş değişecektir.

Kuveyt buhranı

Bu noktada Abdünnasırın Yemen ve Kuveyt politikası garip bir şekilde biribirine yaklaşmakta, hattâ tek bir mantığın belirtileri gibi görünmektedir.

Nasır Yemenle federasyon bağını koparırken, öte yandan Irakın tehditlerine karşı koymak üzere geçen yaz Kuveyte gönderilmiş olan Arap kuvvetleri safındaki askerlerini çekmek kararının tatbikatını da tamamlamıştır. Gerçi 1000 kadar Mısır askerinin herhangi bir mevzii tutup tutmaması arasında askeri noktai nazardan bir fark görmeyenler olacaktır. Fakat bu çekilmenin askeri değilse bile, siyasi bir boşluk yaratacağı şüphesizdir. Hattâ bu, bir bakıma Kuveyt bahsinde Abdülkerim Kasıma verilen açık bir bono gibi de görünmektedir. Bundan başka, İngilterenin Kuveyt ile mevcut anlaşması gereğince ve Kuveyt Emirinin isteği üzerine, geçen yaz olduğu gibi, Kuveyte asker çıkarması ihtimalini önlemek için Arap Birliği delâletile Kuveyt hükümdarına verilen gözdağı da dikkat çekicidir. Yâni, Mısır bir yandan kuvvetlerini çekerek Abdülkerim Kasıma Kuveyte yürümesi için yol gösterirken, diğer yandan Kuveyt Emirine de İngilizlerle olan anlaşmasından faydalanmaya kalkmamasını ihtar etmektedir. Kaldı ki, Kahirenin bu icraatına muvazi olarak Kasım da Kuveyt üzerindeki iddialarını yenilemiştir.

Bu fikir silsilesince gidildiği vakit, Yemen ile federasyonun lağvı, Abdünnasırm, güneyde ellerinin serbest kalması için başvurduğu bir tedbir gibi görünmektedir. Zira federasyon, her şeye rağmen, bazı hareketleri frenleyen bir engel teşkil etmiştir.

Aynı fikir silsilesince biraz daha ilerlenecek olursa, denilebilir ki, Arap dünyasında az çok "İlerici" olmak iddiasını güden iki Cumhuriyet -ikisi de diktatörlük- gericiliği şüphe götürmeyen diğer memleketlere karşı, sert ve hükümleri henüz iyice bilinmeyen bir ittifak akdetmişlerdir veya aktetmek üzeredirler.

Cepheler

Kasım ayı ortalarında İtalyan petrol kıralı Enrico Mattei, Mısırda petrol arama, istihsal ve tasfiyesi ile ilgili önemli anlaşmalar imzalamıştır. Bu arada Mattei'nin bizzat Başkan Nasır tarafından kabul edildikten sonra Irakı da ziyaret ettiğine dair, yarım ağızla yalanlanan söylentiler dolaşmıştır. Suna muvazi olarak Irak hükümeti, "lraq Petroleum Co." temsilcileriyle yapılan müzakerelerde gittikçe daha uzlaşmaz bir tavır takınmıştır. Öte yandan, Kuveytin Birleşmiş - Milletle: üyesi olmasına Sovyet Rusya veto kullanarak engel olmuştur. Bu olay, Mısırın Sovyetlere yeniden yanaşma belirtilerine rastlamıştır. Hattâ, Sovyet Deniz Kuvvetleri Başkumandanının Kahireyi ziyareti üzerine Moskovanın Mısıra yeni harp gemileri vermek kararının yanı başında Mısırda Sovyet üsleri kurulacağı haberi de telâş ile yalanlanmıştır. Bütün bunlar, Irak - Mısır cephesi bakımından kaydedilmesi gereken noktalardır.

Buna karşılık, öbür cephe de boş durmamaya çalışmaktadır. Yemende ve İngiliz himaye bölgelerinde yeni petrol kaynaklarım işletmek için girişilen müşterek İngiliz - Amerikan teşebbüsü, Kıral Suudun tedavi için gittiği Amerikada, başta Başkan Kennedy olmak üzere Amerikan hükümet erkânından olağanüstü iltifat ve alaka görmüştür. Nihayet Suudi Arabistan, İngiltere ile senelerden beri devam eden Bureymi vahası ihtilâfını süratle halletmek arzusunu izhar etmiştir. Bunlar, cephenin faaliyet belirtileri sayılmak lazımgelir.

Bu mücadelede şans kimindir? Monarşiler ve gerici rejimler zamana karşı savaşmak gibi bir zaaf ile malûldürler. Fakat "İlerici" lik iddia eden cephenin de büyük bir maluliyeti vardır: Diktatörlük!..

K A D I N

Ankara

Yılın kadınları

Türk Kadınlar Birliği, geride bıraktığımız haftanın sonunda birgün, üç kadını Yılın Kadını olarak seçti ve hazırladığı gümüş- plâkaları Madam Çan Kay Şeke, Jale Tolgaya ve Leylâ Gencere takdim etti.

Madam Çan Kay Şekin gümüş plâkası, o cumartesi sabahı, Çin Büyükelçiliğinde törenle kendisine verildi. Madam Çan Kay Şek. Türk Kadınlar Birliği tarafından Dünyada Yılın Kadını olarak seçilmiştir. Türk Kadınlar Birliğini bu karara götüren şey, Madam Çan Kay Şekin kadın dâvalarına, yoksul çocuk problemlerine gösterdiği ilgi ve bu konudaki çabasıdır. Madam Çan Kay Şek, birçok dâvaların yanında, memleketlerin sosyal çalışmalar yaparak kalkınabileceklerine inanmış bir kimsedir. Sosyal kalkınmada kadına düşen vazife çok büyüktür ve Madam Çan Kay Şek, bu konuda bütün vatandaşlarına misal olabilecek şekilde çalışmaktadır.

Jale Tulga, Türk Kadınlar Birliği tarafından Türkiyede Yılın Kadını olarak ilan edilmiştir. İstanbul Valisi Refik Tulganın eşi olan Jale Tulga, birçok sosyal teşekküllerde vazife almış ve hepsinde canla başlı çalışmıştır. Bilhassa kadın dâvalarıyla meşguldür. Mustafa Kemal Derneğinde, Devrim Ocaklarında, Türkiye Milli Talebe Federasyonunda ve çeşitli derneklerin komiteterinde bu konuda çaba göstermiş, karaçarşafla mücadeleye bilfiil katılmıştır. İnkılâptan sonra İstanbulda, karaçarşafa rağbet gösteren birçok köylere arkadaşlarıyla beraber giderek kapı kapı dolaşmış ve kadınları iknaya çalışmış, kendilerine manto dağıtmıştır. Bu köylerden biri olan Gümüşdere köyü, bir hayli muhafazakâr görünüyordu Hanımların geldiğini duyan köy kadınları evlerine girmiş, görünmekten ve görüşmekten sakınmışlardı. Jale Tulga, kapılalım bir bir çaldı ve yalnızca misafirliğe geldiğini söyledi. Aynı köye ondan sonra dört - beş defa daha gitti. İyi arkadaş olmuşlardı.

Jale Tulganın gümüş plâkası, İstanbul Türk Kadınlar Birliği tarafından törenle kendisine verilecektir.

Zerrin Tüzün çalışıyor
Faydalı mesai

Leylâ Gencer Sanat Aleminde Yılın Kadım olarak seçilmiştir. Milletlerarası üne ulaşmış olan sopranoya gümüş plâka, özel bir kokteylde ve Türk Sesini bütün dünyaya duyurduğu için verilecektir.

Çalışanlara hediye

Türk Kadınlar Birliği Genel Merkezi Yönetim Kurulu, geride bıaktığımız yılın son günlerinde birgün toplandı ve Ankaraya en çok hizmeti geçen kimselerin temizlik işçileri ve trafik polisleri olduğuna karar verdi. Bütün trafik polislerine birer hediye dağıtıldı ve 50 temizlik işçtsinin eşlerine, piyango ile, kışlık manto verildi.

Moda

Bir kış gardrobu

Kız Teknik Öğretmen Okulu ve İsmet Paşa Kız Enstitüsü Müdürü Zerrin Tüzün, AKİS'in moda yazarına baktı, gülümsedi, sonra konuşmağa başladı:

"— Zamanımızda giyim hakikaten önemli bir konudur. Kadın bugün iyi giyinmek, kendisine yakıştırarak giyinmek, fakat bunu bütçesine, içtimai durumuna, imkân ve şartlarına göre ayarlamak zorundadır. Modayı bu şartlar içinde tâkib ettiği takdirde hem bütçesi sarsılmaz, hem de kendini ve çevresini tatmin edecek şekilde ortaya çıkar. Az para sarfederek şık olabilir ve bir yere giderken giyim bir mesele halini almaz, ihtiyaçlarını evvelden düşünmüş, gardrobunu imkânları içinde tanzim etmiştir. Yalnız, şunu söylemek isterim ki, ucuz giyim hiç bir zaman ucuz kumaş, ucuz mal ve kötü dikiş dlemek değildir. Az elbise yapmak, çok abur cubur yapmaktan elbette ki daha ekonomiktir. İyi bir kumaş çabuk bozulmaz. Fazla orijinal olmıyan bir biçim çabuk demode olmaz, temiz bir dikiş ufak tefek aksesuar ilavesiyle en sâde elbisenin en şık yere gitmesini sağlar.

Giyimde bilgi, paradan çok önemidir."

Zerrin Tüzün biraz düşündü, sonra:

"— Pratik, ucuz ve işe yarar bir kış gardrobu için çeşitli şekillerde giyilebilen birkaç kıyafet düşünebiliriz. Önümüzdeki aylar için ilk akla gelen şey tabii, ısıtıcı bir mantodur. Bu manto, yılın modellerine bakılarak, zevke göre biraz daha dar veya bol seçilebilir. Fakat bu mantonun yakasız olarak yapılmasında büyük bir fayda vardır. Böyle yakasız bir mantoyu sabahları sık bir yün eşarp ve eş eldivenleriyle ve bu tip aksesuarla spor olarak giymek mümkündür. Aynı manto kendi kumaşından yapılmış bir eşarpla derhal abiye bir hal alır. Kendi kumaşından yapılan eşarpın iki kenar ucuna uzun tüylü kürk parçaları dikilecek olur--a, çok ekonomik bir şekilde, hakikaten çok ve bugüne uygun bir manto elde edilmiş olunur. Bu mantoyu az desenli, fazla spora kaçmıyan bir ekoseli kumaştan yapmak ta mümkündür, düz bir kumaştan da.. Renk çabuk bozulmıyacak, çabuk modası geçmiyen çabuk ezberlenmiyen bir renk olmalıdır.

İkinci kıyafet "bluz-etek-ceket" kombinezonudur. Bu kıyafet için iyi ve güzel bir kumaş lâzımdır. Bu kıyafet te günün modasına uygun hatlar içinde, yeni modellere bakarak ve vücudun biçimine en yakışır

Kadın Gözüyle

Tahsil Meselemiz

Jale CANDAN

Bugün birçok memleketlerde, özellikle Amerikada öğretim sisteminin özü, çocuğun, kabiliyet ve istidatlarına göre yetiştirilmesi prensibine dayanır. Daha ilkokul sıralarından başlıyarak çocuk, sık sık kabiliyet testlerine tâbi tutulur. Her öğrencinin bu konu ile ilgili bir dosyası vardır. Böylece çocuk küçük yaştan, kendisi ve toplam için en istifadeli bir çalışma sahasına yöneltilmeye çalışılır. Fakat bu test denemeleri yanında bahis konusu toplumlarda, birinci derecede rol oynıyan şey, insanların, iş hayatı hakkındaki zihniyetleridir. Meselâ Amerikada işin küçüğü yoktur. İyi yapılan iş daima en iyi iştir, topluma faydalıdır, kişi bakımından istifadelidir. Çocuk, küçük yaştan bir mesleğe veya işe heves eder, fakat bu, ileride kartvizitini süsleyecek "titr" bakımından ele aldığı bir mesele değildir. Seveceği ve üstesinden gelebileceği, ilerletebileceği bir iş veya meslek sahibi olmayı aklına koymuştur.

Memleketimizde, sonyıllarda, yüksek tahsil okullarına giriş zorluğu, dünyanın benimsediği bu yeni tutumun tam aksini yaratmıştır. Çocuk, teste tâbi tutulmaca da, eskiden hiç olmazsa sevdiği bir branşı seçebilmek şansına sahipti. Bugün bazen birbiriyle hiçbir ilgisi olmayan birkaç fakültenin imtihanına birden giriyor, tesadüfen birini kazanırsa» tesadüfün önüne çıkardığı yoldan yürümeğe çalışıyor. Meslek ve iş seçiminde, bizdeki zihniyet te çok eski bir zihniyettir. Ana baba için, çocuk lebi, çevre için önemli olan şey, yalnızca "titr"dir. Birçok işleri sebepsiz yere küçümseriz. Toplumumuz, işini sevmiyen, onu daima küçümseyen insanlarla doludur. Yüksek tahsil kapışma dayanmadan evvel, bugün liseler de güç durumdadır. Birçok liseler çift tedrisat yapmak zorunda kalmışlar, yeni okul yılı programlarına bir aylık bir rötarla başlıyabilmişlerdir. Kalabalık sınıflarda ve kısa zamanda, zaten çok ağır, yüklü ve nazari olan programları öğrencilere hazmettirmek ise bir hayli güçleşmiştir. Bugünkü duruma ile öğrencilerin yaptıkları şey bilgi kazanmaktan ziyade, not avlamaya çalışmaktır ve bu hal gün geçtikçe daha da kötüleşmektedir.

Yüksek tahsil imkânlarını fazlalaştırmak, kolaylaştırmak ve umumiyetle tahsili daha verimli bir hale getirmek içte şüphesiz ki ilgililer birçok şeyler düşünebilirler. Fakat meseleye daha ilkokul sıralarından el atmak lüzuma açıktır. Alınacak tedbirlerden biri de, mesleki ve teknik öğretim okullarına memleketimizde çok daha fazla önem vermek, bunların mânasını aileye olsun, öğrenciye olsun daha iyi anlatarak, ortaokuldan itibaren çocukları bu sahaya çekmektir. Her nedense bu okulları, umumiyetle küçümseriz. Bunları, normal maarif okullarında başarı kazanamıyacak çocukların yeri olarak görmek yanlıştır. Meslek ve teknik öğretim okullarının çoğu normal okullardan çok daha zordur. Bunların iyi işleyen bir kolla beraber iyi işleyen kafalara da ihtiyaç gösterdiği muhakkaktır. Meslek ve teknik öğretim okullarının özellikleri kolaylık değil, memlekete faydalı, iş çıkarır, dinamik, enerjik tasanlar yetiştirmeleridir. Memlekette kalkınmasıyla da yakından ilgilidir. Türkiyede bu tip okula devam eden öğrencilerin nispeti, öğrenci yekûnunun ancak % 13.7'sini teşkil eder. Bu rakam, Avrupadaki en düşük nispeti gösterir. Hızla kalkman memleketlerden meselâ batı Almanyada, bu nispet % 64,5'a yükselir. İsrallde % 30'dur.

Orta tahsilden itibaren meslek ve teknik öğretim okullarına önem verirsek, hem yüksek tahsil problemimiz biraz hafifler, hem de memleket çabuk bayata atılan, serbest teşebbüs sahibi, enerjik ve ne istediğini bilen bir sürü eleman kazanır. Memleket kalkınır. Dünyaya hâkim olan yeni zihniyet bodur.

tarzda seçilebilir. Etek yalnız başına çeşitli yün sveterlerle evde, büroda, daima şık bir kıyafet olarak giyilebilir. Bu kıyafeti bir iğne, bir mendil, bir kemerle cazip hale getirmek mümkündür. Aynı etek, aynı kumaştan yapılmış şık bluzu ile abiye bir elbise olur. Modaya göre bluz, eteğin içinde veya dışında durur. Bu sene, meselâ arkadan açık yakalı tam kolsuz, drapeli elbiseler çok modadır ve takımın bluzuna bu şekli vermek mümkündür. Bluzu ile beraber bu etek en sık bir kokteyle bile gider. Aynı takım, ceketiyle giyildiğinde sık bir resmi kıyafet olur, Üç parçalı takımın aksesuarları önemlidir. Ona havasım verir. Abiye elbise, bir inci kolye, bir çiçek, süslü bir broşla çok zenginleşir veya daha sade bir küçük iğne bir kemerle daha kendi halinde bir elbise oluverir."

Dikkat edilecek hususlar

"— Sık sık gece gezmelerine giden bir kadın, gardrobuna bir de aynı şekilde gece takımı ilâve etmeİldir. Aynı kumaştan yapılmış iki etek ve bir abiye bluz, gece çıkan kadının çok işine yarıyacaktır. Normal gecelerde kısa etekle bluz bir elbise tesiri verecektir. Bu sene uzun gece elbiseleri moda olduğundan, bir baloya gitmek için aynı bluzla uzun eteği giymek veya kısa eteği icabında bir parça ile uzatıp uzun etek sekime sokmak mümkündür.

Çalışan kadın bu birkaç parça kıyafete muhakkak bir ikinci, sağlam etek ilâve etmelidir. Yoksa takımının eteği çabucak yıpranır. Çeşitli yün bluzları elde örmek te pekâlâ mümkündür. Ev kadınının en çok dikkat edeceği bir nokta da, kendisine ev elbisesi yapmaktır. Bunun için en ekonomik yol, sabahlık denilen uzun kıyafetten vazgeçip, kısa, önden düğmeli, cepli, atik tetik elbiseler dikinmektir. Bunlar yünlüden, yıkanır pazen veya düvitinden, yazın ise basmadan yapılır. Uzun sabahlıklar münhasıran yatak odası içindir. İş görmeye, hele kapıdan alışveriş etmeye gelmez. Kısa ev elbiseleri, âni bir misafir baskınına karşı da çok faydalıdır. Mutfakta Önlük kullanarak ev elbisesini muhafaza etmek te şarttır. Giyimde dikkat edilecek bir husus ta, başörtüsü şeklinde bağlanan eşarplardan vazgeçmektir. Bunun yerine türbanımsı, pratik, şapkavâri başlıklar kullanmak daha yerinde olacaktır."

Zerrin Tüzün bir süre sustu. Sonra kelimelerin üzerinde durarak konuşmağa başladı:

"_ Biz Türkler başörtüsü hissi veren bu eşarp bağlama şeklinden Bilhassa kaçınmalıyız. Kıyafet inkılâbımızı henüz yurdun her köşesinde, bitirmiş değiliz."

A li İhsan Göğüşe bir vatandaş musallat olmuşmuş. Her iki günde bir, "ver elli lira, ver yüz lira" diye kapısını aşındırıyormuş. Ali İhsan Gögüş te her seferinde veriyormuş. Sonra da, yalnız şikayet etmekle yetmiyormuş.

Yakında kapısını, "ver elli lira, ver yüz lira" diye çalanlar çoğalırsa, hiç şaşmasın!

55ler, 147'ler, 22'ler... Galiba İhtilâl rakamdan ibaret!..

Bir zamanlar 147'ler modası yaşanıyordu. Şimdi sıra 55'ler modasına geldi. Gazetelerde, özel konuşmalarda onlardan geçilmiyor. Onlar da yavaş yavaş alıştılar şehirlere. Hele Ankaranın otelleri, lokantaları, eğlence yerleri pek tatlı gelmeğe başladı kendilerine. Çiçek göndermeğe, çikolata göndermeğe, kompliman yapmağa da alıştılar. İtiraf etmeseler de, yerlerine, yurtlarına döndükten sonra buraları arıyacaklar gibi geliyor.

Geçen gün, bu 55'lerden Faik Bucak, bir gazetenin İdarehanesinde bir hanıma rastlamıştı. Büyük ve sıcak bir samimiyetle şu komplimanı savurdu:

"— Ah, hanımefendi, siz bir kömürcünün dükkanına düşmüş mücevher gibisiniz!"

Cavit Oral
Gedikli

Mücevherden hanımın kastedildiği anlaşılıyor. Ama, ya kömürcü dükkanı neresi ?

İsrailde... Senelerdenberi İsraildeki halkın, her türlü mahrumiyet içinde, çift sürdüğüne, siteler kurduğuna, nöbet beklediğine dair propaganda yazıları okur dururduk. "Ah, bizde de böyle olsa!" diye iç çekerek...

Onlar da Türkiyeye heveslenir dururlarmış meğerse!.. "Ah, biz de onlar gibi tembelleşsek, yan gelip yatsak!" diye.

İsrailin kurucu nesli, Ben Gurion nesli, bugünkü nesilden çok şikâyetçi: "Tvist oynamayı, vazifelerini yapmağa tercih ediyorlar" diye.

Çok çetin bir hayat, önünde sonunda, bu tepkileri doğurur. Zaten bu yüzden bizler gevşek yaşıyoruz, tepki olmasın diye...

Ürdünün Anayasasında "Kraliçe" diye bir ünvan yokmuş.

"— Peki, Kralın karısı nasıl anılır?" diye soran bir gazeteciye şu cevap verildi:

"— Anılmaz!"

Bu zihniyet pek yabancı değil. Bir Doğuluya sorarlar:

"— Kaç çocuğun var?"

"— Beş."

"— Oğlan mı, kız mı?"

"— Beş tane de kız var.

"— Yaa!.. Demek on?" '

Doğulu, azıcık sinirli:

"— Beş, beş!., öbür beşi kız, dedik ya!.." cevabını verir.

1950'de anket:

"— Süreyya Pavyonunun en sadık müşterisi kim?"

"— Cavit Oral."

63'te anket:

Cevap, gene:

"— Cavit Oral!"

55'te:

Ayni cevap.

57'de öylel

59'da:

Hakeza!

Bugün:

Hiç birşey değişmemiş!

Yarın:

Hiç birşeyin değişmesi için sebep yok!

Anket tekrar açılırsa, cevap gene "Cavit Oral" olacaktır.

Şu Süreyya Pavyonunun sırrına akıl ermiyor. Hiç bir toplumun, hiç bir partinin yaratamadığı böyle sürekli ve fasılasız bir sadakati acaba nasıl yaratıyor?

Asım Ruacan
Müstağni!

A sım Ruacan -eski Baro Başkanı- her türlü şatafattan kaçan bîr insan. Hatta, "makam" şatafatından da...

Kendisine ihtilâl zamanında Adliye Bakanlığı teklif edildi. Fakat o, yan çizdi:

"— Hadiselere başka bir veche verme zamanı geçti. Ben bu işe yaramam artık" diye.

Demek, böyle düşünen insan da varmış!..

Y.T.P. Haysiyet Divanı Başkanı seçildi Ruacan, hiç birşey demeden oradan da çekildi. Baro Başkanlığına aday gösterilmek istendi, onu da kafi bir lisanla reddetti.

Daha mühimi var:

Kendisine sunulan gönülleri de reddediyor!..

Eski Beden Terbiyesi Genel Müdürü Vildan Aşir Savaşırın dostları, onun, neden jimnastik . canbazlık hareketleriyle bütün ömrünü geçirdiğine şaşıyorlar.

Altın gibi bir sesi, coşkun, lirik bir şarkı okuyuşu var ki, hiç bir, ama hiçbir alaturka ses sanatkârımızda yok... Üstelik te, Mahir Karayılan kadar davul çalıyor.

Voltaire'den beri dünya değişmemiş, meğerse... Voltaire, ta XVIII. asırda, "Bir muharip aranıyordu, bir dansöz bu yere tayin edildi" diye yazmıştı...

T I B

Doktorluk

Bir mektubun öğrettikleri

Geçenlerde birgün Ankaradaki Hastahanelerden birinin Başhekimine bir mektup geldi. Mektup, Almanyanın Geislingen şehrinden postaya atılmıştı. Başhekim, masasının basına geçtiğinde mektubu masanın Üzerinde buldu, ve heyecanla açtı. Mektup bir meşlekdaşın dost mektubuydu ve malûm girizgâhtan sonra şöyle devam ediyordu:

"Ertesi gün buraya geldik. Ortalık kararmıştı. İstasyonda memurlar, hastahaneye geldiğimizi telefonla bildirdiler. Hemen bir vasıta göndererek bizi ve eşyalarımızı aldırdılar. O gece bizi hastahanede misafir ettiler. Hastahanenin çok kibar ve iyi bir başhemşiresi var. Bizimle çok yakından meşgul oldu.

Ertesi gün ben hemen aralarına katıldım, vazifeme başlamış oldum. Onlar, hastahanede daha birkaç gün kalmamız için ısrar ettiler, fakat biz teşekkür ettik ve evimize yerleşmeğe başladık. Biz yenilerini alıncaya kadar, masa, iskemle, yatak, gardrop, karyola gibi bilumum ihtiyaçlarımızı temin ettiler. Böylece,- kısa bir zamanda tamamen intibak etmiş olduk."

Bu tatlı kelimelerin arkasındaki acı gerçeği görüp üzülmemeğe imkân yoktu. Bir Türk doktor Almanyaya gidiyor ve orada, herhangi bir şehirde, memleketinde göremediği iyi kabulü, muameleyi görüyor ve bu mukayese, kendisini, memleketi adına üzüntüye sevkediyordu. Başhekim beklediği satırları bulamamanın üzüntüsü içinde koltuğuna yaşlandı ve düşünmeğe başladı: Yurt dışındaki bu meslekdaşının, memleket hasretinden, memlekettekileri özlediğinden bahsetmesi gerekmez miydi? Ne var ki Almanyanın Geislingen şehrinde yeni bir hayata başlayan doktor, durumundan çok memnundu. Üstelik Türkiyedeki hayatını hiç te özlemiş görünmüyordu. Aksine, yabancı ülkelerde gördüğü iyiliği, insanca davranışı övüyordu. Bu, bir bakıma, kendi memleketinin tevil kamil etmez yergisiydi. Nitekim doktor, mektubunun bîr yerinde aynen şöyle demekteydi: "Bizde boş giden ambulansa binmek suçtur. Halbuki bunlar, gece vakti, hastahanenin arabasıyla bizleri ve eşyalarımızı alıyorlar, bizleri hastahanede misafir ediyorlar bize yemek ikram ediyorlar. Zihniyet, anlayış ve tutum ne kadar başka!.. Sekiz sene hizmet ettiğim ve yıpranarak çalıştığım müessese beni maaşsız, yolluksuz bıraktığı gibi, izin isteyince de başıma neler geldiği malûm..."

Başhekim, mektubu birkaç defa okudu ve düşünceye daldı.

Türkiyede insandan ziyade formaliteye önem verildiği bir gerçektir. Bu yüzden, yalnız tıb sahasında değil, çeşitli bilim sahalarında da Türkiyenin büyük kayıpları olmuştur ve olmaktadır. Gerek tahsil ve gerekse ihtisas için Türkiyeden ayrılmış olanlar, bir daha yurtlarına donmak istememektedirler. Bunun sebebi, adı geçen doktorun mektubunda açıkça görülmektedir.

masına sebep olmaktadır. Bundan zarar gören de, elbette ki memlekettir. ' Zaten kötü Şartlar altında vazife görmeğe, memlekete faydalı olmağa çalışan bir doktorun, bir de, hakkı olan küçük ilgiden mahrum kalması, onu ister istemez memleket dışına itmektedir. İkinci bir sebep te, ayni fakülteyi ayni yıl bitirmiş iki doktordan birinin mahrumiyet bölgelerinde çalışmağa mecbur edilmesi, buna mukabil, diğerinin büyük şehirlerde serbest çalışmasına mevzuatın müsait bulunmasıdır.

"Hak yok, vazife var"

Memur olarak vazife görecek her aydın için Türkiyenin çok yerinde şartlar hiç te övünülecek gibi değildir. Buna mukabil, devletin, bu vazifelilere kolaylık gösterdiği de söylenemez. Halbuki, kendisinden hizmet beklenen bir kimseye, bele bir

Hasta tedavi eden doktorlar
"Aman doktor derdine bir çâre"

Türkiye, her bakımdan geri kalmış bir ülkedir. Hiç bir saman kuru malzemenin, kuru sistemlerin bir ülkeyi kalkındırdığı görülmemiştir. Bir ülkeyi kalkındıracak olan, ancak insandır. Bu sırra ermiş olan ülkeler, çabucak kalkınabilmişlerdir. Bunu anlamıyan veya anlamak istemeyen ülkelerse, Türkiye gibi, bir takım formüllerle çıkış yolu aramaktadırlar. Türkiyenin, bugün içinde bulunduğu şartlar, doğrusunu söylemek gerekirse, hiç bir idealistin kolay kolay kabul edebileceği şartlar değildir. Tıbbiyeyi bitiren gen:; bir doktor, bir idealiste yakışacak şekilde davranıp, her bakımdan terkedilmiş bir memleket köşesine gitmektedir. Fakat orada karşılaştığı kötü şartlar, ilgililerden gördüğü limit kına muamele, o idealisti kötüm serliğin çukuruna itmekte, kendisinden beklenen randımanın alınamadoktora, devletin bir takım imkânlar hazırlaması gerekir. Sağlık durumu yüzyıllardır ihmale uğramış bir memlekette, bir doktora çok iş düşmektedir. Fakat buna mukabil, o doktorun halka faydalı olabilmesi için devletçe herhangi bir kolaylık düşünülmemektedir. "Hak yok, vazife var" şaşınca vazifeye çağrılan bir doktorun -isterse insanüstü bir güce sahip olsun- uzun müddet çalışabilmesine, faydalı olmasına imkân yoktur. Hele ortada, elle tutulur bir eşitsizlik varken, bunu beklemek manasızdır.

İşte, bundan bir müddet evvel Almanyanın Geislingen şehrinden Türkiyedeki Başhekime yazılan mektup, bir yaranın kanamasına sebep oldu. Doktorların yurt dışında vazife kabul etmeleri ve bir daha anayurda dönmek istememeleri böylelikle ne-

Doktorlar ve Sağlık Dâvamız

Dr. Suphi BAYKAM

Çoğunluk, dâvanın içyüzünü bilmemektedir. Ancak, herken bir noktada, birbirini inandırmış, ittifak etmiş görünmektedir. Tedavi imkanı bulamadığı için hayatlarını kaybedenlerin vebali, çâresizliğin sebep olduğu aile facialarının sorumluluğu sadece Türk hekimindedir. Zira hekimler büyük şehirlerde toplanmakta, mahrumiyet bölgelerine gitmemektedirler. Doktorlar yurt dışına göç etmektedirler. Halbuki doktor, feragat ve fedakârlık yapmalı ve vatandaşın imdadına yetişmeli değil midir? İşte bu neviden tek taraflı, yılların biriktirdiği yanlış düşünüş, maalesef bizleri dâvanın hakiki nedenine eğilmekten alakoymuş, davanın takibini imkânsız hale sokmuştur. Lütfen şu tüyler ürpertici rakamlara bakınız: 12 bin Türk hekiminden, bin kadarı Amerikada, 700 kadarı Almanyada, 8500 kadarı mesleğini terketmiş, geri kalanların büyük çokluğu İstanbul, Ankara, İzmir, Adana gibi birkaç büyük şehirde toplanmıştır, Öyle ki, meselâ İstanbulda, 635 kişiye bir hekim düşüyorken- ki Amerikadan ileridir-, Gümüşhanede 34 bin 800 kişiye ancak bir hekim düşmektedir.

Varlık İçinde yokluk denen şey herhalde yukarda en cardı örneğini bulmuş olmaktadır. Nazari olarak var olan hekim, tatbikat alanında yoktur.

Hemen kanaatimizi söyleyelim: Tarih boyunca feragat örneği veregelmiş Türk hekimini suçlu göstermeğe kimsenin hakkı olmamak lâzımdır. Eğer varsa, saç doğrudan doğruya toplumun ve onun işbaşına getirdiği hükümetlerindir. Nasıl değillerdir ki, Türkiyede en ağır hizmeti gören, en yorucu ve en uzun bir tahsili yapan, hasta iniltileri arasında hayatını tüketmeye mecbur olan hekimleri, cemiyetimiz sefalete ve yokluğa mahkûm etmiş bulunuyor. O Türkiyede ki, hakimler, mühendisler, öğretmenler, teknikerler, kaymakamlar, vs. gibi sınıflar bir ölçüde tatmin edilmişler, özel hizmetleri dikkate alınmayan sâdece doktorlar ve diğer tıp mensupları kalmıştır. Halbuki, doğudan batıya kadar bütün dünyada durum tersinedir. Meselâ İngilterede, mektebini henüz bitirmiş bir pratisyen hekim, milletvekili kadar maaş alırken, Avusturalyada bu rakam, doktorun daha fazla lehine tesbit edilmiştir. Bizde ise bir sağlık merkezinin şoförü, başhekiminden daha fazla ücret alabilmektedir.

Bu gerçeğe rağmen, hep beraber bekimi itham eder, feragat ve fedakarlığı yalnız onun yapmasını isteriz. Bir hizmetçinin aldığı paradan daha azma Beytüşşebaba gitmek istemeyen doktora "Vatandaşlıktan fakat edelim!.." diyebilecek kadar ciddiyetten uzaklaşırız. Onun da çoluk çocuğu vardır, okumak ihtiyacındadır, asgari medeni yaşanan ve sosyal güvenlik hakkı mevcuttur diye düşünmeyiz.

Ve işte devekaşunun böylece taklit etme itiyadından vazgeçemediğimiz içindir ki, bugün memleket sağlığı bir anarşinin, bir feci ihmalin Hanedan ile kıvranmaktadır. Fedakârlık her sınıf için olmalı değil midir T Kalkınmaya herkesin katıldığı inancı vatandaşlara hakim kılınmadıkça gayretler boşuna olmayacak mıdır?

Unutmayalım ki, her hekim bu fakir millete bir milyon liraya nalolmaktadır. Dünya sağlık teşkilatı standartlarına uymak için mevcut 12 bin hekimin bir misline daha muhtaç bulunuyoruz.

Gel gör ki, biz, hem yeter sayıda olmayan hekimlerimize vazife veremiyor, hem de dünyaya doktor ihraç eden memleketlerin başında yer almakta devam ediyoruz.

Bu hazin manzara bir an önce sona ermelidir. Plânlama Teşkilatının tavsiyelerine uygun olarak sıhhatli insan gücüne kavuşmak, yatırım politikamızın esas unsurlarından biri haline gelmelidir.

Bugünkü imkânlarımızla da, Anadolumuzun sağlık dâvasının halledilmesi, tıp mesleğine şeref ve itibarının iadesi mümkündür. Realist, Adil ve hamiyetli davranmak kaydıyla.. Bu İstikamette atılan her adım, belki hiçbir yatırım sahasında olmadığı kadar süratle meyva verecek ve böylece vatandaşın Hükümetinden İstediği asgari alâka yerme getirilmiş olacaktır.

Bizim bildiğimiz ve her vesileyle izleyebildiğimiz kadar, Türk hekimi bugün her zamankinden daha çok memleket kalkınmasına ön rafta katılmak heyecanını muhafaza etmektedir.

denini belli ediyordu. Mahrumiyet ve refahın mücadelesinde, genç doktor refahı seçiyor ve yabancı, ülkelerde hizmete koşuyordu.

Bugün birçok memleket çocuğu, yurt dışında çalışmaktadır. Bunun sebeplerini o kimselerin yaratılışlarında veya temayüllerinde değil, memleketin içinde bulunduğu şartlarda aramak gerekir. Hiç bir bakımdan tatmin edilmeyen, çalışma ve bilgisini arttırma imkânı bulamıyan bir doktor, ya "memleketime daha faydalı olurum" ümidiyle veya ümitsizlik içinde yurt dışına çıkmakta, yabanca ülkelerde insana verilen değeri gördükten, sahasında ilerleme imkanı bulduktan sonra da yurduna dönmek istememektedir. Nitekim bu husus, doktorun mektubundan da açıkça anlaşılmaktadır: "Hastahanelerde iş normal. Kafiyen yorucu değil. Herkes işini bildiği, bilhassa hemşire ve yardımcılar bol olduğu ve çok çalıştıkları için, hekime çok az iş kalıyor."

Türkiyede ise, durum bunun tam ak sidir. Bir kasabaya, ya da bir memleket hastahanesine tayin edilen bir doktor, her işten mesul durumdadır, Öyle ki, bir takım idari işlerden, halkın sağlığıyla uğraşmağa vakit ayıramamaktadır. Hastahanelerdeyse, mesleki araştırmalarda, incelemelerde bulunmasına imkân yoktur. Meslek dışı bir takım işlerle yorulan doktor, sahasında ilerleme imkanı bulamamak tadır.

Mektubun bir yerinde şöyle denilmekteydi: "Şef, bana karsı çok iyi. Her şeyimle alâkadar. Lâf arasında, çocukların mektep meselesi mühim diye söylemiştim. Hemen telefon etmiş, kendilerinin rektör dedikleri mektep müdürü veya maarif müdürü muadili bir zattan randevu almış. O gün giderek konuştum, çocukları da kolaylıkla görmek suretile mektebe hemen başlattık."

Acaba bu, Türkiyede mümkün müdür? Türkiyede herhangi bir hastahane doktoruna böyle bir kolaylık gösterilebilir mi?

Düşünülsün ki tıbbın konusu insandır. Bir doktorun gayesi, ölmek üzere olan bir kimseyi hayata kavuşturmaktır. Böylesine kutsal bir vazife verilmiş kimselere toplumun her kolaylığı göstermesi şarttır. Memleketin içinde bulunduğu Şartlardan doğan bir takım eşitsizliklerin devlet tarafından yumuşatılması elzemdir. Aksi halde, kendilerinden çok ağır vazifeler beklenen doktorların şu veya bu sebeple yurt dışına çıkıp dönmemelerine göz yummak gerekecektir;

M U S I K I

Konserler

Türk-Amerikan Derneği

Bitirdiğimiz haftanın başındaki pazar günü Türk - Amerikan Derneğinin konser salonu, plâk konserini dinlemiye gelmiş müzikseverlerle tıklım tıklım dolmuştu. Saat tam 4te salona, elinde plâklarla, lâcivert elbiseli bir adam girdi, dinleyicileri selâmladı, plâkları bir kenara bıraktı ve sandalyaların altında, perdelerin arkasında, koltukların gerisinde birşey aramıya başladı. Lâcivert elbiseli adam, getirdiği plâkları çalabilmek için bir pikap arıyordu. Nihayet yorgun düştü ve sayısı yüze yaklaşan dinleyiciye, pikap olmadığı için plâk konserinin yapılamıyacağını, bu çeşit organizasyon bozukluklarından bıktığı için bundan böyle plâk konserlerini idare etmekten temelli vazgeçtiğini bildirdi. Böylelikle Türk-Amerikan Derneğinin çatısı altında on yıldan beri sürüp gitmekte olan bir kültür ve eğitim faaliyeti sona ermiş oluyordu.

Ankarada plâk konserlerine önce Fastwood'un teşebbüsüyle İngiliz Kültür Heyetinde başlanmıştı. Fakat bu konserlerde münhasıran İngiliz bestecilerinin eserleri çalınırdı. Daha sonra plâkla kültür faaliyetine Amerikan Kütüphanesi de katıldı. Amerikan Kütüphanesinin salonundaki kon serleri müzik münekkidi İlhan Mimaroğlu idare ediyordu. Sonradan bu işi sırayla Hikmet Şimşek, Fethi Kopuz, İlhan Usmanbaş Ve Faruk Güvenç yürütmüştür.

Amerikan Derneğindeki plâk konserlerinin bir hususiyeti vardı: Başlangıçta her programda bir Amerikan eserinin çalınması şart koşulmuşken, sonradan bu prensipten vazgeçildi ve konserlerin propaganda mahiyeti tamamen ortadan kalktı. Böylelikle Türk- Amerikan Derneği temiz bir kültür hizmeti görüyor ve sanatsever aydınların sevgisini, takdirini kazanıyordu. Ama Türkiyede iyi bir işin devam edip gitmesine, zamanla bozulmamasına da imkân yoktur. Son yıllarda, organizasyon bozukluklarından, plak konserleri da aksamıya başlamıştı. Bazen salonda tamirat sebebiyle cereyan bulunmuyor, bazen bir gün evvelki eğlence toplantısında bozulan pikap çalışmıyor, bazen de, cihazın toprak hattı koptuğu için uğultu, müziği bastıracak kadar fazla oluyordu. Nihayet geçen pazar günü pikap bütün bütüne kayıplara, karıştı ve böylelikle, Türk - Amerikan Derneği idarecileri Noel tatili yaparken, plâk konserleri fiilen sona ermiş oldu.

Senfonik konser

Geçirdiğimiz haftanın başında C.S. O. Konser Salonunda Respighi'nin "Roma Çeşmeleri" adlı senfonik şiiri çalındı. Bu, eserin Türkiyedeki ilk terasıdır. Dördüncü kısım da bitip, şef değneğini İndirince, salonda cesaretsiz bir alkış başladı. Acaba eser bitmiş miydi, yoksa bitmemiş miydi? Şef, okluğu yerde, sırtı dinleyicilere dönük, kımıldamadan duruyordu. Ürkek alkışlar birdenbire kesiliverdi ve salon büyük bir sessizliğe gömüldü. İşte, Respighi'nin ilk çalmışı Ankarada böyle karşılandı. Halbuki Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının çıkardığı icra, en müşkülpesentleri bile memnun edecek bir seviyedeydi. İtalyan orkestra şefi Bruno Bogo, titiz ve dikkatli çalışmalarının sonucunu almıya başlamıştı. Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkest rasının, bir zamanlar salon dolduramıyan konserleri artık hem program, hem çalmış bakımından ilgi çekiyordu. Ankaralı müzikseverler, Opera Meydanını Konser Salonuna bağlıyan bataklık- sahadan geçmeyi göze alarak konser Düetlerini kapışıyorlardı.

Haftanın başındaki konser, Rossini'nin bir sonatıyla başladı. Bu sonat da Türkiyede ilk defa çalmıyordu. Şakacı Rossini kendi eserine şu eğlenceli önsözü yazmıştı: "İki keman, viyolonsel ve kontrbas için birbirinden berbat altı sonatı çok genç yaşta, dostum Agostino Triossi'nin evinde üç gün içinde besteledim. Kontrbas partisini Triossi, birinci kemanı kuzeni Morini, viyolonseli Morininin kardeşi icra ediyordu. İkinci kemanı da ben çalıyordum. İcra son derece berbat oldu. Doğrusu, içlerinde en iyisi yine bendim."

Suna Korad Ankarada

Aralık ayı başlarında Çekoslovak hükümetinin daveti üzerine Prag, Usti ve Bratislava operalarında temsiller vermek üzere Çekoslovakyaya gitmiş olan Devlet Tiyatrosu sopranolarından Suna Korad, Ankaraya dönmüştür. Gerek sesi, gerek oyun kaabiliyeti Çekoslovakyada büyük bir ilgi ve takdir oyandırmış olan soprano, Prag Operası tarafından İlkbahar Festivaline katılmıya davet edilmiştir, öte yandan Suna Korad yakında Almanyaya da giderek Hamburg Operasında "Sihirli Flüt" operasında oynıyacaktır. Resim, Suna Koradı Pragda oynadığı "La Traviata" operasının başrolünde göstermektedir.

Sonatın Ankaradaki icrası Triossi'nin evindeki ilk icranın tam tersi oldu. Orkestranın yaylı çalgılara geçen yıllara nazaran adamakıllı farklıydı. Hem çıkardıkları ses güzelleşmişti, hem de temiz ve rahat çalıyorlardı. Tek aksayan bölüm, ikinci kemanlardı. Teknik pasajlarda nefesleri kesiliyordu, topal ayaklarıyla bütünün içinde nazar boncuğu gibi dikkati kendi üzerlerinde topluyorlardı. Rossini'nin sonatından sonra Gülseren Sadak, Grieg'in "La minör piyano konçertosu"ntt çaldı. Genç piyanist, belki teknik yönden kusursuz Ve rahat bir Grieg çıkaramadı ortaya, dinleyicileri peşi sara Sürükliyemedi ama duygulu ve müzikal yorumuyla *lir* seviyenin altına, da düşmedi.

Röportaj

Suna Kanla Bir Konuşma

Violonist S*una Kan, geride bıraktığımız haftanın başında bir THY uça- ğıyla Moskovadan Ankaraya geldi. Sanatçı, yirmi gün içinde Rusya nın altı şehrine gitmiş ve yedi konser vermiştir. Bu konserlerin sâdece bir tanesi orkestrayladır, diğerlerinde Türk kemancısına bir Sovyet piyanisti refakat etmiştir. Suna Kan Ankaraya ayak bastıktan birkaç saat sonra AKİS muhabiri kendisiyle aşağıdaki konuşmayı yapmıştır:*

— Avusyaya hareket etmeden evvel, gazeteler, Ulvi Cemal Erkinin, Adnan Saygunun ve Muammer Sunun eserlerini çalacağınızı yazmıştı. Bu tasarınızı gerçekleştirebildiniz mi?"

"— Kısmen... Aslında ben Rusyaya 1961 Mayısında gidecektim. O zaman resital programlarıma Saygunla Usmanbaşı koymuştum. Orkestrayla, çalmak üzere de Erkinin keman konçertosunu, Vivaldi'nin 'Mevsimleri'ini, Mozart'ın iki konçertosunu teklif etmiştim. Ama sonra turnenin tarihi ileriye atıldı, benim programlarda ufak tefek bazı değişiklikler oldu. Meselâ, Usmanbaşı, Sovyet dinleyicisinin dizisel bir eseri anlıyabilmesi için gerekil ön hazırlığı yoktur diye çıkardım, yerine Muammer Sunun folklora dayanan bir kompozisyonunu koydum. Fakat işin asıl önemli yönü, M oskovaya gidinceye kadar, orkestrayla çalma İmkânını bulup bulamıyacağımı, resital programlarından hangisinin seçildiğini bilmiyordum."

"— Öyleyse orkestrayla verdiğiniz tek konserde niye Mozart çaldınız?"

"— Ben Moskovaya indiğim vakit bütün afişler basılmıştı bile. Esasen orada iki provayla orkestranın bütün bütüne yabancısı olduğu bir eseri çıkartmamıza imkan da yoktu."

"— Resital programınızda en çok alkış toplayan eserler hangileriydi ?"

"— Beethoven'in "Do minör sonat'ı, Debussy'nin sonatı ve Saygun."

"— Rusyada yayınlanan tenkitler elimize geçmediğine göre Rendi konserlerinizin tenkidini kendiniz yapabilir misiniz?"

"— Bir çalgıcı kendisinden kolay kolay memnun olmaz. Ama herşeye rağmen, galiba Rusya konserlerimizin bir seviyenin altına düşmediğini söyliyebileceğim. Bunu iki sebebe bağlıyorum: Bütün gezi boyunca bana eşlik eden piyanist İkaterina Fuks çok usta bîr sanatçıydı. 25 yıl Yampoiskinin sınıfında piyanist olarak çalışmış, Kogan, Bezrodniy gibi ünlü kemancılara eşlik etmiş. Beraberce gayet rahat müzik yaptık. En büyük kazancım bu oldu. Sonra Rusyada, karşınızda son derece anlayışlı bir dinleyici kitlesi buluyorsunuz."

"— Demek ki Sovyet dinleyicileri sizin yorumlarınızı beğendi."

"— Bnnu söyliyebilmek için elimde hiçbir ölçek yok. Ama başka birşey söyliyebilirim: Sovyet dinleyicisi, sanatçıdan alkışını esirgemiyor. Bitmek bilmiyen bir alkış... Bizim ölçülerimize göre bunu olağanüstü bir başarı diye yorumlayabilirsiniz. Ama, gerçekten öyle mi acaba? Rusyaya ilk defa gittiğim için bunu tayin edemiyorum. Ne de olsa her ülkenin sanatçıyı karşılayışı başka türlüdür. Charles Munch'lin Je suis chef d'orchestre" adlı kitabında yazdığına göre, ıslıklanmak Şikagoda başarı, Manchester'de başarısızlık sayılırmış. Madritte sıradan bir konserde bile size zafermiş gibi gelen sonsuz alkışlarla karşılanırını Amsterdamda da ağzınızla kuş tutsanız sıcak bir alkış beklememeliymişsiniz. Rusyayı hangi sınıfa sokacağımı bilmiyorum."

"— En çok hangi konserinizden memnun kaldınız?"

"— Leningraddakinden... 2300 kişilik salon tamamen dolmuştu. Bu kadar büyük ve kalabalık bir salonda ilk defa çalıyordum. 4600 avuçtan çıkan ses, her sanatçıyı şımartacak kadar fazla oluyor."

"— Peki, memnun olmadığınız bir konser de var mı?"

"— Evet var: Moskova konseri... Sovyet Ordusu Merkez Evi Salonunda verildi bu konser. Moskovanın sapa bir yerinde küçük bir salon... Zaten oradaki konserlere pek gelen olmazmış. Diyelim ki Yenimahallede Sus Sineması büyüklüğünde bir salon. O bile dolmamıştı. Doğrusu, kendimi Moskovada çalmış saymıyorum."

"— Size Mozart'ın konçertosunda eslik eden Yaroslavl orkestrasını nasıl buldunuz?"

"-— Önemli bir orkestra değil. Yaylıları orta, nefeslileri kötü. Fakat çok genç ve çok müzisyen bir şefleri var: Yurt Aranoviç. Önemli bir orkestra değil dedim ama. iki şefleriyle ayda oniki konser veriyorlar. Bu da küçümsenecek bir hizmet sayılmaz herhalde."

"— Rusyada mesleğinizle ilgili temaslarda bulundunuz mu?"

"- Bolşoy Tiyatrosunda rusça icra edilen mükemmel bir Traviata temsilinde, Stanislavski Tiyatrosunda Nikolay İvanoviç Peykonun Jeanne d'Are balesinde hazır bulundum. N. Peyko, Sovyetlerin orta kuşaktan saydıkları bir besteci. Galiba 1916'da doğmuş. Tabii tek bir eserine dayanarak bir besteci baklanda hüküm vermek istemem. Ama, Jeanne d'Arc'ın müziğini Avrupanın çağdaş akımlarım izlemiş olanlar bir parça 'ucuz' bulacaklardır sanırım. Bu arada prima balerina Violetta Bovt'un eşsiz bir sanatçı olduğunu belirtmek isterim. Riga'da da Straus'un Salorae'sini seyrettim. Olağanüstü bir icra değildi.

Moskovada Oystrah'ın sınıfına gidip bir dersi izlemek fırsatını bulduğum için çok mutla sayıyorum kendimi."

"— Sovyet Rusya ile sanatçı mübadelesinin faydalı olduğuna inanıyor musunuz?"

"— Elbet de... Sanat, ulusları birbirine yaklaştıracak en emin, en temiz yol. Yalnız bu konserlerin düzenlenmesini Batı usûllerine göre yürütmek şarttır. Bir sanatçı konser programlarım, tarihlerini önceden bilmek ister, gezi plânının son saniyede değiştirilmesinden üzüntü duyar. İlerdeki konserlerin daha büyük bir titizlikle düzenleneceğinden şüphe etmiyorum. Çünkü her iki tarafın da iyi niyetinden eminim."

S A N A T

Haberler

200. temsil

Geçen mevsim ortalarında kurulan Meydan Sahnesi, özel teşebbüs olarak girişilen ikinci denemedir. İlki, kısa bir süre sonra başarısızlığa uğramıştır. Devlet Tiyatrosundan ayrılan dört genç oyuncuyla -Çetin Köroğlu, Kartal Tibet, Üner İlsever, Nur Sabuncu-, tiyatroyu ciddî bir meşgale olarak ele alan Adalet Ağaoğlu, varlarını yoklarını ortaya döküp Meydan Sahnesini kurmuşlardır. Devlet Tiyatrosu gibi, devletten 17 milyon lira ödenek alan bir dev teşekkülün beş sahnesinin bulunduğu Ankarada beş genç tiyatrocunun bu cesaretli teşebbüsü, doğrusu, takdire değer bir davranıştır. Ama, işin sonunun geleceğine çokları inanamıyordu.

Meydan Sahnesinin Birleşmiş Oyuncuları, güç ve çetin bir yıl geçirdiler. Ama hiç de yılgın görünmemektedirler. İşte bugün Ankaralı seyircilerin gittikçe artan ilgisini, sonu gelmez yorgunluklar ve alın teri pahasına kazanmış durumdadırlar.

Ankarada bir oyunun 200. temsiline erişmesi de ilk defa Meydan Sahnesine nasip olmuştur. "Dolap" adlı polisiye bir güldürü olan bu oyun 200 geceyi aşkın bir süredir kapalı gişe oynamaktadır.

Yeni oynanmaya başlayan "Zafer Madalyası"nın da daha şimdiden gördüğü ilgi, bu kuruluşun geleceğinin parlaklığını göstermektedir.

Basınla tanışma kokteyli

Türk Dil Kurumu, son aylarda, içe dönüklükten kurtulup dışa dönüklüğe yönelme çabası içinde görünmektedir. Kurumla basın, öğretim kurumlan ve geniş halk yığınları arasında çeşitli fırsatlardan faydalanarak daha yakın münasebetler kurabilmek için ciddî bir program hazırlanmıştır. Bu çalışmaların ilki olmak üzere, geride bıraktığımız haftanın ortasında, kurum salonunda bir "Basınla Tanışma Kokteyli" düzenlendi. Bu vesileyle Türk Dil Kurumunun 1961 yılı çalışmaları da geniş bir özet hâlinde basının bilgisine sunuldu. Kokteylde, Kurum Başkam Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu Genel Yazman Sami N. Özerdim. Derleme-Tarama Kolu Başkanı Ömer Asım Aksoy, Yayın Kolu Başkanı Salâh Birsel, Terim Kolu Başkanı Hikmet Dizdaroğlu, Sayman Uluğ İğdemir, Tanıtma Kolu Başkam M. Sunullah Arısoy hazır bulundular ve davetlileri karşıladılar. Kokteylde Ankara İstanbul gazetelerinin temsilci ve muhabirlerinin büyük bir çoğunluğu ile, tanınmış sanatçılar vardı. Basın-Yayın Genel Müdürü Bekir Tunay, kokteylin sonuna kadar kaldı ve kurum için teşkilâtının yardıma hazır buluğunu bildirdi.

Başkan Banguoğlu, kısa bir konuşma yaparak, bu çeşit toplantıların sık sık tekrar edileceğini, basının, kurumun 1 numaralı yardımcısı olduğunu, kurumun da elindeki imkânlar içinde basına yardımcı olmaya çalışacağını bildirdi.

Kokteyl geç saatlere kadar, dil konusu üzerinde çeşitli görüşmelerle düzenli ve samimi bir hava içinde devam etti.

Kandilin ettiği

Sair Edip Cansever, Ankaradan her nasılsa İstanbula gidebilen bir şair arkadaşım ağırlamak istedi. Ankaralı şair uzun süreden beri ağız tadıyla taze balık yiyemediğini söylüyordu. Cansever, arkadaşını yanına aldı, göğsünü gere gere:

"— Yürü bakalım, sana bir balık yedireyim de gör!" dedi.

Doğruca Kumkapıya gittiler. Vakit öğle üzeriydi. Taze balık, roka ve rakı... Menü aşağı yukarı önceden hazırlanmıştı. Ankaralı şairin ağzı sulanıp duruyor, Kumkapıya varmakta acele ediyordu. Cansever de pek memnun görünüyordu. Kumkapıya gelindi. Cansever güvenli adımlarla Yorgonun meyhanesine yöneldi. Kapı kapak, perdeler örtüktü Kapıda acemi bir yazıyla şunlar yazılmıştı: "Kandil münasebetiyle kapalıdır!"

Edip Cansever:

"— Allah Allah..." diyerek hayretle arkadaşının yüzüne baktı ve:

"— Bugün kandil mi?" diye ilâve etti.

Ankaralı şair boynunu büktü:

"— Bilmem.."

Canseverin iyiden iyiye cam sıkılmıştı:

"— Peki ama birader" dedi, "tut, ki, kandil bugün. Yorgoya ne oluyor?"

Ankaralı şair arakadaşı üzgün ve süzgün, boynunu büktü.

Yorgo olmazsa başkası yok muydu sanki? Cansever, Kumkapıda ne kadar rum meyhanesi varsa bir bir, arkadaşıyla birlikte dolaştı. Hepsi de kapalıydı ve kapılarda kâğıtlar asiliydi: "Kandil münasebetiyle kapalıdır "

Meydan Sahnesinde "Dolap"ın 100. temsili

Dolap içinde dolap

Cansever, hırsından morarmış bir hâle gelmişti. Ankaralı şair, Canseveri teselli etti:

"— Üzülme canım... Vardır bunun da bir hikmeti. Ola ki, bütün meyhaneci rumlar müslüman olmuşlardır!"

Kumkapıdan eli boş dönen iki şair son bir deneme yaptılar, Sarayburnundaki Agopun meyhanesine, gittiler. Agop açıktı, balığı vardı, rakısı vardı. Cansever bir "oh!" çektikten sonra:

"— Hele şükür, Agop müslüman olmamış!" dedi.

İki şair, alabildiğine bir şevkle kendilerini balığa ve rakıya vurdular.

Ankara

"Madalya"nın zaferi

Son perde kapandığı zaman küçük Meydan Sahnesinin tıklım tıklım dolu küçük salonundan sürekli bir alkış, candan "Bravo!" sesleri yükseldi Perde açıldı, kapandı, gene acildi, gene kapandı. Sanatçıların, çiçekler arasında, ince yapılı genç ve yakışıklı bir adamı kulisten sahneye çektikleri, onu aralarına alarak halkı selamladıkları görüldü. Bu ince yapılı, yakışıklı adam Haldun Dormendi. Alkışlanan oyun isa, o gece ilk temsili verilmiş olan "Zafer Madalyası'ydı. Eserin hep bir arada sahneye zor sığan oniki "kişi"si, onbeş günlük provayla bu başarıyı sağlayan o ince adamın bu alkışlarda kendileri kadar payı olduğunu biliyorlardı.

"Zafer Madalyası" . "Mr. Roberta"- Josuha Logan ile Thomas Heggen'in yazdığı, Leylâ Turnier'nin de akıcı bir dille, ustaca çevirdiği ve Ân kara seyircisinin görmeğe alışık olduğu oyunlara benzemeyen, değişik bir Amerikan oyunudur. Daha önce İstan bulda. Küçük Sahnede oynanmış, büyük ilgi görmüş, aylarca afişte kalmıştır. İlk temsilin uyandırdığı müsbet tesire bakarak şimdi Meydan Sah nesinde başlayan Ankara temsillerinin de aynı ilgiyi, aynı rağbeti göreceğine hükmedilebilir.

Oyunun vakası Pasifikte, bir adadan bir adaya dolaşan ve deniz kuvvetlerinin "İkmal" işlerinde vazife gören küçük bir savaş nakliye gemisinde geçmektedir. Duygu Sağıroğlunun İstanbul temsilleri için çizmiş olduğu dekor. Meydan Sahnesine, sanki orası için biçilmiş bir "kaftan" gibi, mükemmel oturmuş... Bu dekor İstanbulda haklı olarak son yılların en başarılı dekoru sayılmıştır. Çünkü seyircisi, o kuş uçmaz denizlerde aylarca kara - ve kadın- yüzü görmeden, savaşa katılmadan geri hizmetlerin bunaltıcı yoksunlukları içinde çile dolduran insanların arasına bir anda götürüveriyor. Ona adeta deniz kokusunu, ambar deliklerinden yükselen makina yağı kokusunu, o bunaltıcı sıcakta gömleklerini çıkarmadan çalışmıya mecbur tutulan zavallı . ve bir hayli haşarı- erlerin ter kokusunu duyuruyor. Böylesine başarılı bir dekor çizdikten sonra Duygu Sağıroğlunun imzasına, bu mevsim sahneye çıkan eserlerin hiçbirinde rastlayamamak insanı üzüyor...

Herşeyin başı insan...

"Zafer Madalyası" son dünya savaşında ateş çizgisinin çok geTilerinde çalışan insanların da neler çektiklerini gösteriyor. Evlerinden, sevdiklerinden uzak, bir rütbe daha yükselmekten başka birşey düşünmeyen bencil ve antipatik bir komutanın baskısı altında bunalmış denizcilerin ruh hali... Kapıldığı aşağılık duygusu içinde, bu ruh halini anlamak istemeyen süvari ile, erlerden muhtaç oldukları anlayışı, dostça muameleyi esirgemeyen üsteğmen Arasındaki devamlı geçimsizlik. Üsteğmenin bir savaş gemisinde vazife almak için yaptığı her resmi müracaatın altına "Uygun değildir!"i yapıştıran süvari, elbette onun kara gözlerine aşık değildir. Ama biliyor ki üsteğmen çalışkan, işinin ehli, üstelik o haşan tayfaya sözünü geçirmesini bilen bir subaydır. Yeni rütbesini onun sırtından kazanmıya kendinde hak görüyor.

Bir yanda süvari, onun küçük hesapları, insanlığa yakışmıyan davranışları... Öte yanda üsteğmenin, savaş günlerinin o sıkı disiplini içinde, yerlerin ruh halini okşayan insanca düşünüşü, davranışı... Bu davranış erlerle bir olup süvariye isyan bayrağım açtığı, onu gemide itina ile yetiştirmeğe çalıştığı küçük palmiyesini denize fırlattığı zaman ne kadar yadırganmıyorsa, türlü rezalet çıkarıp, zilzurna sarhoş bir halde,kargatulumba edilerek gemiye getirilen erlerin birkaç saat için olsun karaya çıkabilmeleri uğruna, savaş gemilerine geçmek için dilekçe vermekten vazgeçtiği, Süvarinin her emrine boyun eğmeğe başladığı, bu yüzden -kendileri için ne büyük bir fedakârlık yaptığım bilmeyen- erlerin kaybeder gibi olduğu zamanlarda da yadırganmıyor. Çünkü Amerikalı yazarlar savaşta bile, herşeyden önce, insanca duyguların herşeye hakim olduğunu, olması gerektiğini belirtmek İstemişlerdir. "Zafer Madalyası" seyirciyi bu tarafıyla kendine bağlıyor.

Sahnedeki oyun

Haldun Dormen biri kadın, onbiri erkek, oniki "kişi'li bu oldukça kalabalık ve çok hareketli, hattâ gürültülü, patırtılı oyunu Meydan Sahnesine gıpta edilecek bir rahatlıkla yerleştirmiştin, Hattâ Ankaradaki sahne düzenine İstanbuldakinden daha renkli, canlı bir ifade verdiği bile söylenebilir. Meydan Sahnesinin yarım daire şeklinde seyirciye doğru uzanan sahne önünden ustaca faydalanmasını bilmiş, bu sahne dilimi üzerinde tesirli anlar yaratmıştır. Ama Haldun Dormenin büyük başarısı, genç ve tecrübesiz aktörlerin oynadığı altı kişilik o haşarı deniz erleri grubunun oyununa, ""ensemble" halinde vermesini bildiği ahenk ve kuvvetli kişiliktir. Ankara temsillerinde bu grup eserin kazanacağı geniş ilginin bellibaşlı unsurlarından biri olacaktır.

Öbür rollere gelince, gemi komutanında Galip Kardam, amatör topluluklarda hayli tecrübe edinmiş bir kaabiliyet olarak, oyunun bu tek antipatik kişisini aksatmıyor. Ama ona meslekten yetişme, profesyonel bir aktörün katabileceği şeyleri de katamıyor. İlk temsil akşamı, amatör top luuklarda oynarken arkadaşlarım

"Zafer Madalyalı" Meydan sahnesinde
zafer kimin olacak!

Biliyor muydunuz?

***DEVLET TİYATROSU SAHNELERİNDE İKİNCİ** tur eserlerin temsillerine yakında başlanacaktır, İlk olarak 8 Aralık akşamı Küçük. Tiyatroda "Kocaoğlan"ın yerini Refik Erduranın -daha önce İstanbulda, Küçük Sahnede oynanmış* **olan.** *"Cengiz Hanın Bisikleti" adlı telif komedisi alacaktır. Bunu, birkaç günlük bir ara ile, Yeni Sahnede Alejandro Casona'nın "Ağaçlar Ayakta Ölür" adlı oyunu, Üçüncü Tiyatroda da Jean Anouilh'un yeni komedisi "Bir Don Kişot" tâkibedecektir.*

***YILDIRIM KESKİNİN DEVLET TİYATROSU** repertuvarına alınmış olan "İnsansızlar" adlı telif* **piyesinin** *ilk temsili 8 Ocak akşamı Bursada, Ahmet Vefik Paşa Tiyatrosunda verilecektir. Aynı tiyatroda şimdi oynanmakta olan Musahipzade Celalin "Macun Hokkası" komedisi de, aynı tarihte, İzmire geçecektir.*

***HALDUN TANERİN "FAZİLET ECZANESİ"** adlı piyesinin izmirde hazırlanması uygun görülmüştür. Eseri "Macun Hokkası" ekipi ile -ve Ankaradan gönderilecek bazı sanatçılarla Ragıp Haykır sahneye koyacaktır.*

***İSTANBULDA KENT OYUNCULARI TOPLULUĞU,** üçüncü eser olarak, Jean Anouilh'un "Eurydice"ini, "Aşk Efsanesi" adı altında oynamıya başlamışlardır. Yazarın ilk oyunlarından biri olan "Aşk Efsanesi"ni Müşfik Kenter sahneye koymuştur. Başrollerinde Çiğdem Selışıkla Genco Erkal büyük bir başarı kazanmışlardır.*

***SİTE TİYATROSUNDA ULVİ URAZ** topluluğu mevsimin ikinci yeni* **eserini** *Diego Fabri'nin -daha önce Ankarada oynanmış* **olan.** *"Gönül Avcısı" komedisiyle vermişlerdir. Eseri italyancadan dilimize çevirmiş olan Tarık Levendoğlu, Site Tiyatrosundaki temsillerin hem dekorunu, hem rejisini kendisi yapmıştır. "Gönül Avcısı"nın başlıca rollerini Ulvi Uras ile Attan Karındaş, Aliye Rona ve Tolga Tigin oynamaktadırlar.*

***SALZBURG FESTİVALİNİN 1962 PROGRAMI** şimdiden tesbit ve tan edilmiştir. Bu proğrama göre 26 Temmuzdan 31 Ağustosa kadar devam edecek olan Festivalde, opera olarak, Gluck'ün "Iphigenia Aulid'de"si -reji Günther Rennert, müzik idaresi Karl Böhm-, Mozart'ın "Cosi fan tutde"si ile "Saraydan Kız Kaçırma"sı, "Figaronun Düğünü" ve "Indemeneo"su, Verdi'nin "Ozan"ı -reji ve müzik idaresi H. von Karajan- oynanacaktır. Tiyatro olarak Landestheater topluluğu Johann Nestroy'un Lumpazivagabundus"u ile F. Raimun'un "Milyoner Köylü"sünü oynıyacaktır. Ayrıca üç bale* **temsili** *Stravinsky'nin eserlerine ayrılmıştır. Bunlardan başka dokuz senfonik konser verilecektir. Bu konserler için şimdiden angaje edilmiş olan şefler şunlardır: Karl Böhm, Ferenc Fricsay, Herbert von Karajan, Joseph Keilberth, Georg Solti ve Hintli şef Zabin Mehta.*

bastıran sahne hakimiyetini, profesyonel meslekdaşlar arasında kaybetmiş gibi, ürkek bir hali vardı. Sonraki temsillerde bunu gidermiş olmalıdır.

Üsteğmen Roberst rolü Çetin Köroğluya çok uygun düşmüş. Duygulu ve sevimli bir oyunla rolünü severek, sevdirerek canlandırıyor. Doktorda Celal Hafifbilek, Teğmen Pulver'de Başar Sabuncu ümit verici iki kaabliyettir. Hele Başar Sabuncu rahat ve ifadeli oyunu, tertemiz diksiyonuyla dikkati çekiyor. Aynı şekilde dikkati çeken ve çok sevimli, kıvrak oyunuyla gerçek bir başarı kazanan bir başka kaabiliyet de Çavuş Dolan'ı oynayan Tuncer Yönderdir. Böylece "Zafer Madalyası" Meydan Sahnesinin genç değerleri, yeni kaabiliyetleri meydana çıkarmasına da fırsat vermiş oluyor.

Bir müzik ziyafeti

Milletlerarası üne sahip soprano Leylâ Gencer ansızın Ankaraya geldi, 24, 28 ve 30 Aralık akşamları, dört yıla yakın bir zamandır görünmediği, Büyük Tiyatro sahnesinde "Tosca"yı, hakiki üslûbu içinde, kudretle temsil ve icra etti.

Leyla Gencerin Ankaraya geldiği ve "Tosca"yı oynıyacağı duyulur duyulmaz, Uç temsilin biletleri de bir gün içinde kapışıldı. Sanatçı, bu temsillerde partisini, türkçe metin üzerinde yeniden çalışmıya zaman olmadığından, İtalyanca söyledi, tenor Doğan Onat ile Vitto Myrra, münavebe ile, kendisine aynı dilde refakat ettiler.

Başbakan İsmet İnönü ile birçok Bakanların, yabancı devlet büyükelçilerinin, sanat ve basın mensuplarının hazar bulundukları İlk temsil büyük bir ilgi ile tâkibedildi. Leylâ Gencer sahnede görünür görünmez alkışlandı, 1. ve 2. perdelerdeki aryalarda gösterdiği virtüozluk umumi bir hayranlık uyandırdı, finalde alkışların arkası kesilmedi, çiçek buketleri ve samimi bir tezahürat arasında perde onbeş defa açılıp kapandı.

Leyla Gencer, Ankaraya gelmeden önce, İtalyada Torino şehrinde "Don Giovanni", Bologna şehrinde de "Maskeli Balo" operalarını dörder defa oynamıştır. Fakat ünlü sopranonun en başarılı ve zengin faaliyeti asıl geçen mevsime rastlamıştır. Geçen mevsim Kasım ayından Mart ayına kadar Milanodaki Scala tiyatrosunda Verdi'nin "Den Carlos"u ile Donizetti'nin "Poliuto" operalarını devamlı olarak söylemiş, ikinci eserde Callas'la münavebe ile oynadığı başrolü Yunanlı soprano ile temsillerden sonra bırakınca, Scala geri kalan bütün temsillere kendisini çıkarmış, bunun üzerine Fransız basınında "Türk sopranosu Yunan sopranosunu yendi" seklinde yazılar çıkmıştır. Milanodan sonra Kuzey ve Güney Amerikaya çağırılan Leylâ Gencer Buenos Aires'teki ünlü Colon tiyatrosunda Bellini'nin "I Puritani" operasında büyük başarı kazanmış, Avrupaya dönüşünde Viyana Operasında "Tosca"yı, yaz aylarında da Salzburg Festivalinde Verdi'nin "Simone Bocanegro" operasını -Tito Gobbi ile- oynamıştır.

Yeni yılın ilk günlerinde Ankaradan ayrılacak olan Leylâ Genceri bekleyen yeni çalışmalar ise şunlardır: Napolideki San Carlo tiyatrosunda "Turandot", Viyana Operasında "Don Carlos", Cenova Operasında "Othello", Scala'da "Legnano Savaşı"', İngiltere'de -Glyndebourne Festivalinde- "Figaronun Düğünü" ve, henüz kesinleşmemiş, bir Rusya ve İskandinavya turnesi.

VATAN
İLERİCİ
AYDININ
GAZETESİ
VATAN
OKUMAK BİR İHTİYAÇTIR